

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BASEL II KRİTERLERİNİN TÜRK BANKACILIĞI'NDA
RİSK YÖNETİMİ VE DENETİM SÜREÇLERİ ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ VE ÖRNEK BİR UYGULAMA**

Ozgür ÖZERKEK

Danışman
Yrd.Doç.Dr.G.Cenk AKKAYA

2006

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BASEL II KRİTERLERİNİN TÜRK BANKACILIĞI'NDA
RİSK YÖNETİMİ VE DENETİM SÜREÇLERİ ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ VE ÖRNEK BİR UYGULAMA**

Özgür ÖZERKEK

Danışman

Yrd.Doç.Dr.G.Cenk AKKAYA

2006

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılığı’nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçleri Üzerindeki Etkisi ve Örnek Bir Uygulama” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17/08/2006

Özgür ÖZERKEK

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Özgür ÖZERKEK
Anabilim Dalı : İşletme
Programı : Uluslararası İşletmecilik
Tez Konusu : Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılığı'nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçleri Üzerindeki Etkisi ve Örnek Bir Uygulama

Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O*** |

Öğrenci sınava gelmemiştir. O** |

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Evet

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez mevcut hali ile basılabilir.

Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.

Tezin basımı gerekliliği yoktur.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red

Arkamda her zaman desteğini hissettiğim Annem'e

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılığı'nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçleri
Üzerindeki Etkisi ve Örnek Bir Uygulama

Özgür ÖZERKEK

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Uluslararası İşletmecilik Programı

Uluslararası piyasalarda, risk yönetim uygulamalarında ve denetim yaklaşımlarında meydana gelen önemli ölçüdeki değişiklikler sonrasında, yeni sermaye standartlarının oluşturulması gerekmiştir. Bu faktörler sonucunda, “Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı”, daha hassas risk ölçümüne ulaşma amacı taşıyan bir düzenleme olarak ortaya konulmuştur. Yeni düzenleme ile birlikte birbirlerini destekleyen üç ana blok oluşturulmuştur. Söz konusu bloklarla birlikte, kredi riski ölçüm yöntemleri hassaslaştırılmış ve operasyonel risk ölçümü oluşturulmuş ulusal denetim otoritelerinin denetimlerinin önemi vurgulanmış ve bankaların kamuyu aydınlatma gereklilikleri belirlenerek piyasa disiplini sağlanmıştır.

Bu çalışmada, Basel II kriterlerin Türk Bankacılığı'nda risk yönetimi ve denetim süreçleri üzerindeki etkisi ile Basel II'ye geçiş yapmakta olan özel bir Türk bankası'nın Basel II kapsamında gerçekleştirdiği değişiklikler ve Basel II'nin etkileri incelenmiştir.

Araştırmamızda, Basel II'nin Türk Bankaları'nın risk yönetimi ve denetim süreçlerini önemli ölçüde değiştirdiği, ulusal denetim otoritesine yeni sorumluluklar yüklerken, bankaların kamuya açıklama yapma sürecini daha kapsamlı hale getirdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1) Basel II, 2) Risk Yönetimi, 3) Denetim Süreçleri,
4) Basel II'nin Etkileri, 5) Risk

ABSTRACT

Master Thesis

Effect of the Basel II Formations on Risk Management and Audit Processes of the
Turkish Banking System and an Example about Turkish Bank

Özgür ÖZERKEK

Dokuz Eylul University
Institute Of Social Sciences
Department of Management

Since the international financial markets, risk management practices and supervisory approaches each have undergone significant transformation, a new capital accord formation is needed. As the consequence of these factors, “Basel II The New Capital Accord” is formed in order to provide approaches which are both more comprehensive and more sensitive to risks than the Basel I Accord. With the new framework, three mutually reinforcing pillars is set. With these pillars, the credit risk measurement methods are more elaborated and operational risk measurement is introduced, the severity of national audit authority applications is highlighted and market discipline through enhanced disclosure by banks is increased.

In this study, the effect of the Basel II formations on risk management and audit processes of the Turkish Banking System and the implemented amendments of a private Turkish Bank which has begun to pass Basel II is analyzed.

In our research, it is determined that, the Basel II has made significant changes in the risk management and audit processes of the Turkish Banks and expand the scope of the disclosures of Banks to the public with giving new responsibilities to the national audit authority.

Key World: 1) Basel II, 2) Risk Management, 3) Audit Procedures,
4) Basel II Effects, 5) Risk

**BASEL II KRİTERLERİNİN TÜRK BANKACILIĞI'NDA
RİSK YÖNETİMİ VE DENETİM SÜREÇLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
VE ÖRNEK BİR UYGULAMA**

YEMİN METNİ	II
TUTANAK	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	X
TABLO LİSTESİ	XII
ŞEKİL LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ VE DENETİM SÜREÇLERİ

1.1. Bankacılıkta Risk Yönetiminin Amacı Ve Süreci	1
1.2. Risk Yönetiminde Yönetim Kurulunun Önemi	2
1.3. Bankacılıkta Risk Yönetiminde Temel İlkeler	3
1.4. Bankacılıkta Denetim Süreçleri	4
1.5. Risk Çeşitleri, Ölçümü Ve Korunma Yöntemleri.....	6
1.6. Risk Yönetimi Süreci	12
1.6.1. Risklerin Tanımlanması.....	12
1.6.2. Risk Politikaları ve Uygulama Usullerinin Oluşturulması	12
1.6.3. Risklerin Ölçülmesi	12
1.6.4. Risk Analizi	14
1.6.5. Risklerin İzlenmesi ve Raporlanması.....	15
1.6.6. Risklerin Araştırılması, Teyidi ve Denetimi.....	16
1.7. Türk Bankacılığı'nda Risk Yönetimi Ve Denetim Süreçleri	16
1.7.1. Bankalar Kanunu'nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine İlişkin Uygulamalar	16
1.7.2. B.D.D.K. Yönetmelikleri ile Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine İlişkin Uygulamalar	22
1.7.3. Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine İlişkin Genel Banka Uygulamaları	29

İKİNCİ BÖLÜM

BASEL II KRİTERLERİ VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE KATKILARI

2.1. BIS ve Basel Komitesi	31
2.2. Basel I Düzenlemeleri	32
2.3. Basel II Düzenlemeleri	34
2.3.1. Birinci Yapısal Blok	36
2.3.2. İkinci Yapısal Blok	60
2.3.3. Üçüncü Yapısal Blok	72
2.4. Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Katkıları	75
2.4.1. Birinci Yapısal Blok Kapsamındaki Katkılar	76
2.4.2. İkinci Yapısal Blok Kapsamındaki Katkılar	78
2.4.3. Üçüncü Yapısal Blok Kapsamındaki Katkılar	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL II KRİTERLERİNİN BANKALARIN RİSK YÖNETİMİ VE DENETİM SÜREÇLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK GARANTİ BANKASI UYGULAMASI

3.1. Uygulamanın Amacı	82
3.2. Uygulamanın Kapsamı	82
3.3. Garanti Bankası Mevcut Risk Yönetimi Ve İç Kontrol Süreçleri	83
3.3.1. Risk Yönetimi ve İç Kontrol Mekanizması'nın Banka Organizasyonundaki Yeri	83
3.3.2. Risk İzleme/Yönetimi Amacıyla Oluşturulan Komiteler	84
3.3.3. Risk Yönetimi Müdürlüğü Nezdindeki Faaliyetler	87
3.3.4. İç Kontrol Merkezi Nezdindeki Faaliyetler	95
3.3.5. Teftiş Kurulu Başkanlığı Nezdindeki Faaliyetler	97
3.4. Garanti Bankası Risk Yönetimi Ve Denetim Süreçlerinde Basel II Kapsamındaki Değişiklikler	99
3.4.1. Yol Haritasının Yayınlanması	99
3.4.2. Basel II Yönlendirme Komitesi'nin Kurulması ve Faaliyetleri	100
3.4.3. Veri tabanının Basel II standartlarına uyumlu hale getirilmesi	103
3.4.4. Kredi Riski İçin Yapılan Çalışmalar	109
3.4.5. Operasyonel Risk İçin Yapılan Çalışmalar	118
3.4.6. Piyasa Riski İçin Yapılan Çalışmalar	124
3.4.7. İkinci Yapısal Blok'a Uyum Konusunda Yapılan Çalışmalar	130
3.4.8. Üçüncü Yapısal Blok'a Uyum Konusunda Yapılan Çalışmalar	134

3.5. Basel II Kriterlerinin Garanti Bankası'na Etkileri	138
3.5.1. Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine Etkisi	138
3.5.2. Kredi Faaliyetlerine Etkisi	141
3.5.3. Mali Tablolara Etkisi	145
3.6. Uygulama Sonuçları.....	147
SONUÇ.....	149
KAYNAKLAR.....	159

KISALTMALAR

RMD	Riske Maruz Değer
EWMA	Üssel Ağırlıklandırılmış Hareketli Ortalama
MIS	Yönetim Bilişim Sistemi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
ÜDRK	Üst Düzey Risk Komitesi
APKO	Aktif Pasif Komitesi
BIS	Bank of International Settlements
SYO	Sermaye Yeterlilik Oranı
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletme
ECA	İhracat Kredi Acentesi
QIS	Sayısal Etki Çalışması
İDT	İktisadi Devlet Teşekkülü
MUY	Muhasebe Uygulama Yönetmeliği
RA	Risk Ağırlığı
VaR	Value at Risk
IOSCO	Uluslararası Menkul Kıymet Organizasyonu
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
ECAI	Dış Kredi Değerlendirme Kuruluşları
İDD	İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
AMA	Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları
PD	Temerrüt Olasılığı

LGD	Temerrüt Halinde Kayıp
EAD	Temerrüt Anında Bakiye
PE	Zarar Gerçekleşme Olasılığı –Operasyonel Risk için
LGE	Maruz Kalınacak Zarar –Operasyonel Risk için
P1	Birinci Yapısal Blok
P2	İkinci Yapısal Blok
P3	Üçüncü Yapısal Blok
CRM	Kredi Riski Azaltma Teknikleri
SSA	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım
SA	Standart Yaklaşım
ASA	Alternatif Standart Yaklaşım
KDF	Kredi Dönüşüm Faktörü
KDY	Kayıp Dağılımı Yaklaşımı
EDF	Temerrüde Düşme Olasılığı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kamudan Alacaklar Risk Ağırlıklandırması	s. 38
Tablo 2: Bankalardan Alacaklar Risk Ağırlıklandırması (Alternatif 1)	s. 39
Tablo 3: Bankalardan Alacaklar Risk Ağırlıklandırması (Alternatif 2)	s. 40
Tablo 4: Kurumsal Firmalar Risk Ağırlıklandırması	s. 41
Tablo 5: Kredi Dönüşüm Faktörleri	s. 44
Tablo 6: Standart Yaklaşımına Göre Banka Aktiviteleri	s. 55
Tablo 7: Standart Yaklaşımındaki Göstergeler	s. 56
Tablo 8: Müşteri Risk Bilgileri	s.105
Tablo 9: Kredi Teminat Bilgileri	s.105
Tablo 10: İçsel Derecelendirme Modeli Veri Seti	s.109
Tablo 11: Basel II Kredi Riskine İlişkin Yol Haritası	s.110
Tablo 12: Kredi Riski Hesaplama Yöntemleri	s.111
Tablo 13: Müşteri Kredi Rating Dereceleri	s.117
Tablo 14: Basel II Operasyonel Riske İlişkin Yol Haritası	s.119
Tablo 15: Olay Tipi Sınıflandırması	s.120
Tablo 16: Basel II Piyasa Riskine İlişkin Yol Haritası	s.124
Tablo 17: Piyasa Riski Raporlamaları	s.125
Tablo 18: Üçüncü Yapısal Blok Uyum Matrisi	s.136
Tablo 19: Sermaye Yeterlilik Karşılaştırması	s.141
Tablo 20: Gayrinakdi Krediler İçin Sermaye Yeterlilik Karşılaştırması	s.142
Tablo 21: Standart Yöntemle Kredi Fiyatlaması Örneği	s.144
Tablo 22: Gelişmiş Yöntemle Kredi Fiyatlaması Örneği	s.145

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Garanti Bankası Organizasyon Şeması	s. 84
Şekil 2: Garanti Bankası Piyasa Riski Hesaplaması (2006/Mart)	s. 88
Şekil 3: Risk Rating Modeli	s.115
Şekil 4: Temerrüde Düşme Oranı	s.116
Şekil 5: Ekonomik Sermaye Hesabı	s.117

GİRİŞ

Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin olarak Basel Bankacılık Denetim Komitesi (*Basel Committee on Banking Supervision – BCBS*) tarafından yayımlanan ve birçok ülkede yürürlüğe girmesi beklenen standartlar bütünüdür.

Basel II bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için sunulmuş önemli bir fırsattır.

Basel II içerisinde sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, maruz kalınan risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve nasıl kamuya açıklanacağına ilişkin hükümler mevcuttur. Keza risk ölçümüne ilişkin olarak basit aritmetiğe dayalı standart yöntemler ile kredi, piyasa ve operasyonel riske ilişkin istatistiki/matematiksel risk ölçüm metotlarını içeren yöntemle bulunmaktadır.

Basel II süreci risk yönetimine ilişkin son yıllarda gözlemlenen gelişmelerin bir devamı niteliğindedir ve gelişmiş ülkelerde sektör standardı olarak yürütülen uygulamalar Basel II ile birlikte mevzuat şekline dönüşmektedir.

Basel II düzenlemeleri Türkiye’de standart yöntemler için 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girecek olup 2009 yılından itibaren de ileri yöntemler hesaplamasına geçilebilecektir.

Olumlu ve olumsuz etkileri birlikte değerlendirildiğinde Basel II ülkemiz açısından daha sağlam ve daha etkin bir bankacılık sistemi için sunulmuş bir fırsat olarak görülmektedir. Esasen, uluslararası düzeyde yapılan çeşitli anket sonuçlarına göre yüzden fazla ülkenin Basel II’yi uygulamaya hazırlandığı görülmekte ve bu çerçevede Basel II’nin kısa süre içerisinde yaygın uygulama alanı bulması

beklenmektedir. Bu husus dikkate alındığında, Basel II hükümlerini uygulamamanın, Basel II ile ortaya çıkması muhtemel olumsuz etkileri ortadan kaldırmayacağı, aksine Basel II'ye makul bir sürede geçmemenin ilave bir takım maliyetleri olabileceği değerlendirilmektedir.

Genelde risk yönetimi tekniklerinin gelişmesi özelde de Basel II ile beklenen başlıca faydaların; Bankaların risk yönetiminin etkinliğinin artması, aracılık fonksiyonlarını daha iyi yerine getirebilmeleri, sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel olması, kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artması, bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin kurumsal yönetim yapılarında iyileşme alanlarda gerçekleşmesi beklenmektedir.

Yeni Uzlaşma'nın ekonomik yansımalarına yönelik bir takım kaygılar mevcut olsa da, uluslararası alanda ve B.D.D.K. bünyesinde yapılan çalışmalar, uzlaşmanın olumsuz etkilerinin sınırlı kalacağını göstermektedir. Nitekim, B.D.D.K. tarafından yapılan QIS-TR (Sayısal Etki Çalışması) çalışması, sektörün standart yaklaşımları kullanması halinde, Basel II'ye geçişin ciddi bir sermaye sorunu yaratmayacağına işaret etmektedir. Çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla, yüzde 29 seviyesinde olan sermaye yeterliliği oranının Basel II ile beraber yüzde 16,9'a kadar gerileyeceği görülmüştür. Ancak, söz konusu oran bile Basel II'de öngörülen minimum yüzde 8'in oldukça üzerinde kalmaktadır. Dolayısıyla, bu fazla sermayenin geçiş sürecini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, Basel II kriterlerin Türk Bankacılığı'nda risk yönetimi ve denetim süreçleri üzerindeki etkisi incelenerek, Basel II'ye geçiş yapmakta olan özel bir Türk bankası'nın Basel II kapsamında gerçekleştirdiği değişiklikler ile Basel II'nin etkileri araştırılmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde bankalarda risk yönetimi genel bir bakış açısıyla ele alınacak, bankacılıktaki risk çeşitleri, risk yönetimi ve denetim süreçleri ile Türk Bankacılığı'ndaki mevcut risk yönetimi ve denetim süreçleri açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Basel II düzenlemeleri ile ilgili bilgi verilerek, sözkonusu kriterlerin Türk Bankacılık sistemine olan katkılarına değinilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Garanti Bankası'nın mevcut risk yönetimi ve denetim faaliyetleri hakkında bilgi verildikten sonra, Basel II kapsamında gerçekleştirilen değişiklikler ile Basel II'nin Garanti Bankası'nın risk yönetim ve denetim süreçleri üzerindeki etkileri açıklanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ VE DENETİM SÜREÇLERİ

Bankacılık açısından risk kavramı, bankanın yatırımlarının zarara uğrama olasılığını ifade etmektedir.¹ Bankalar, karlılığa ve likiditeye ilişkin kararlar alırken, mevcut belirsizliği gidermek üzere tahminde bulunurlar. Tahmin ile gerçekleşmenin aynı ölçülerde olmaması da riski doğurmaktadır.

Banka işletmesinin hem likit kalmasını, hem de karlılığını garanti etmek amacıyla mevcut risklere karşı uygulanan politikaların bütünü risk yönetimi olarak adlandırılabilir. Bir başka ifadeyle risk yönetimi, zararların oluşmasını engelleyecek tedbirleri almak, oluşabilecek zararlar için ölçme metodu kullanmak, üst yönetimi bilgilendirme sistemini oluşturmak ve manevra gerektiren durumlarda hızlı karar almayı gerektiren sistemleri kurmak demektir.²

1.1. Bankacılıkta Risk Yönetiminin Amacı ve Süreci

Bankacılık esas olarak riski yönetme faaliyetidir. Dış ticaretin, sermaye piyasalarının gelişmesi, finansal liberalleşme ve küreselleşme gibi eğilimlerin ortaya çıkmasıyla yeniden şekillenen günümüz modern bankacılığında risk yönetimi, bir güven kurumu olan bankalar için vazgeçilmez bir fonksiyon olmuştur.

Bütün işletmelerde olduğu gibi bankalarda da yapılan ya da yapılmayan her bir faaliyetin riski bulunmaktadır. Riskin varolması ise, onun yönetilmesini gerektirmektedir. Riskin bilinmesi ve ölçülmesi, risk gerçekleşmeden alınacak tedbirler ile gerçekleştiğinde yapılacakların belirlenmesini sağlayarak, olası risklere karşı hazırlıklı olma yeteneği kazandırır.

¹ Bolgün Evren, Akçay Barış, Risk Yönetimi –Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.193

² Babuşcu Şenol, Basel 2 Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi, Akademi Yayınevi, Ankara, 2005, s.16

Risk yönetiminin amacı, piyasaların yaşadığı olağanüstü durumlarda bankanın karşı karşıya kalabileceği zarar büyüklüğünü önceden ölçebilmek ve olağanüstü durumlara hazırlıklı olmaktır.

Risk yönetimi süreci, risklerin belirlenmesi, risklerin ölçülmesi ve sayısallaştırılması, risk yönetimi kararlarının uygulanması, risk yönetimi politikasının sonuçlarının kontrolü aşamalarından oluşur.³

1.2. Risk Yönetiminde Yönetim Kurulunun Önemi

Finansal serbestleşme, piyasalardaki dalgalanmalar, artan rekabet ve bunun gibi gelişmeler, banka yönetiminin ve yönetimin oluşturduğu risk yönetimi sürecinin bankaların güvenli ve istikrarlı bir çalışma ortamı açısından önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu çerçevede, Banka Yönetim Kurulları'nın risklerin yönetilmesiyle ilgili önemli görevleri vardır. Yönetim Kurulu, stratejik kararları alan, politikaları belirleyen ve en önemlisi, bankanın mali yapısının güçlülüğünden sorumlu olan organ olması nedeniyle, risk yönetimi sistemlerinin oluşturulmasından da birinci derecede sorumludur. Yönetim Kurulu, bankanın üstleneceği risk düzeyini belirleyecek ve değerlendirecek en üst organdır.⁴

Risk yönetimi organizasyonu ve yönetimin görev ve sorumluluklarını belirleyen uluslararası standartlar, Basel Komitesi tarafından Eylül-1999 tarihinde yayınlanan "Bankalarda Yönetim Sistemlerinin Geliştirilmesi" (Enhancing Corporate Governance for Banking Organizations) dökümanında belirlenmiştir.

Buna göre Yönetim Kurulu, bankanın faaliyetlerini yönlendirecek stratejileri belirlemek ve risk yönetimine ilişkin kurumsal değerlerin oluşturulmasını sağlamak

³ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.16

⁴ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (B.D.D.K.), Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik, 2001, s.16

gibi görevler üstlenmiştir.⁵ Ayrıca yönetim kurulu, ilgili politikaların uygulanmasını izlemek ve risk yönetimi sistemlerinin kalitesini ve güvenilirliğini bozacak uygulamaların engellenmesini sağlamakla yükümlüdür.⁶

Uluslararası risk yönetimi uygulamalarında Yönetim Kurulu çeşitli alt komiteler kurmak suretiyle bu işlevini yerine getirebilmektedir.

1.3. Bankacılıkta Risk Yönetiminde Temel İlkeler

Bankanın kısa ve uzun dönemde emniyetini sağlamaya yönelik geniş anlamda risk yönetim politikaları iki farklı boyutta incelenebilir. Bunlar önleyici ve koruyucu risk yönetim politikalarıdır.⁷

Önleyici politikalar, risklerin zarara dönüşmeden önlenmeye çalışıldığı politikalarıdır. Bu politikalar, risk yönetimi için öncelikli politikalarıdır.

Pozisyonların vadelerinde uyum ve pozisyonların açıklarının sınırlandırılması, krediler ve menkul kıymetler portföyünde çeşitlendirme, limitler oluşturma vb. uygulamalar bu politikaların örnekleridir.

Koruyucu politikalar, herşeye rağmen riskin tamamen giderilemeyeceği varsayımı altında, riskleri karşılayacak önlemler alınması şeklindeki politikalarıdır. Risk doğduğu zaman bankayı koruyacak tamponlar olarak da nitelendirilebilirler. Yani bu politikalar, riski karşılayıcı politikalarıdır. Bu tampon ise değişik unsurlardan oluşan banka özkaynakları ve ayrılan karşılıklardır.

⁵ Bank of International Settlement (B.I.S.), Enhancing Corporate Governance for Banking Organizations, 1999, s.5

⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.4

⁷ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.17

Risk yönetiminde kabul edilen üç temel ilke vardır.⁸ Bunlar;

- ✓ Risk yönetiminin ağırlık noktasını her bir işlemin riskinden çok, işlemlerin bütününe meydana getirdiği risk oluşturmaktır. Risk yönetimi tek tek işlemlerden çok, işlemlerin bütününe yönelik olmalıdır.
- ✓ Değişen riskler birbirlerini hızlandırarak daha da büyüyebilirler. Kümülatif risk, kabul edilebilir riski yani bankanın toplam zarar potansiyelini geçmemelidir.
- ✓ Kabul edilebilir risk, özkaynaklar ve likit kaynaklarla ilişkilendirilmeli ve maksimum alınacak risk bu rezervlere göre belirlenmelidir.

1.4. Bankacılıkta Denetim Süreçleri

Risk yönetiminin başarılı olabilmesi için mutlaka iç denetim, dış denetim, yasal düzenlemelerle koordineli yürütülmeli, yetkili otoritelere ve kamuya verilen bilgiler şeffaflık ilkesi doğrultusunda açıklanmalıdır. Bu unsurları kısaca inceleyecek olursak, iç denetimin amacı;

- ✓ Bir bankanın Yönetim Kurulu'nca belirlenen politika ve stratejilerine uygun biçimde ihtiyati kurallara göre faaliyet göstermesini, işlemlerin uygun otoritelerin onayı alınarak yapılmasını, varlıkların korunmasını, yükümlülüklerin kontrol altında tutulmasını sağlamak,
- ✓ Hesap ve kayıtların doğruluğunu test etmek,
- ✓ Banka yönetiminin, bankanın taşıdığı her türlü riski tanıması, değerlendirmesi ve yönetmesi için gerekli altyapıyı hazırlamaktır.⁹

⁸ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.19

⁹ B.D.D.K., a.g.e. , s.10

Bankaların iç denetim birimleri, yönetimin risk yönetimi fonksiyonunun bir uzantısı olmalıdır. Banka iç denetçileri banka işlemlerinin bankanın bilgi sistemleri, muhasebe ilkeleri ve iç denetim sistemi ile uyumluluğunu inceler.

Risk yönetiminin başarıyla uygulandığı örgütler içinde iç denetim birimleri, risk ölçümlerini sürekli olarak değerlendirip risklerin gerçeği yansıtmadığını değerlendirirler.

Dış denetim, bankaların risk tabanlı finansal bilgi süreçlerinde çok önemli bir değerlendirme unsurudur. Bankacılık sistemi ile ilgili düzenlemeler yapan düzenleme ve denetleme organları ile bu tür diğer bağımsız denetim kurumları arasında sürekli çalışmalar yürütüldüğü için, banka yönetimini de içine alan üçlü bir bilgi alışveriş ağı kurulması, uygun bir ilişki için en ideal yöntem olacaktır.¹⁰

Denetleme, geleneksel bilanço ve gelir-gider tabanlı olmaktan çok, risk tabanlı yürütülmelidir.

Bankalar, yaşamlarını sürdürebilmek için varlıklarını tehdit eden riskleri, kendi bünyelerinde oluşturdukları ya da piyasada varolan denetim ve risk yönetim grupları aracılığıyla yönetmektedirler. Ancak, ülke ekonomisindeki en önemli aktörlerden biri olan bankaların karşı karşıya oldukları risklerin gerçekleşmesi durumunda, ortaya çıkacak sonucun sadece bankaları değil, ekonomide birbiriyle bağlantılı diğer sektör ve hatta ekonominin bütünü etkileyebileceği gerçeği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, yaptırım gücü yüksek çeşitli yasal düzenlemelerin olması gerekir.

Güven kurumu olan bankalar bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de çeşitli kanunlarla çok ciddi yaptırımlarla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamalar, kredi verme, iştirak politikaları, sermaye yeterliliği, döviz pozisyonu, karşılıklardır vb.dir.

¹⁰ Babuşcu Şenol, a.g.e.,s. 19

Şeffaflık, etkin bir piyasa disiplininde bankaların mali raporlarında ve diğer bilgilendirmelerinde, karar alıcılara zamanında ve doğru bilgi sağlanması gerektirir. Bu şekilde yatırımcılar finansal tercihlerini doğru olarak yapacaklar ve kendileri karar verme sürecinde risk yöneticisi gibi davranacaklardır.

1.5. Risk Çeşitleri, Ölçümü ve Korunma Yöntemleri

Bankaların karşı karşıya oldukları riskleri genel olarak piyasa, kredi ve operasyonel risk başlıkları altında toplamak mümkündür.¹¹

Bu üç ana risk başlığı altında sayılabilecek diğer riskler ise B.D.D.K. tarafından çıkarılan “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik”te belirtildiği şekliyle şunlardır¹²;

- ✓ Piyasa riski
- ✓ Faiz oranı riski
- ✓ Kredi riski
- ✓ Likidite riski
- ✓ Mevzuata ilişkin yetersiz bilgi riski
- ✓ İtibar riski
- ✓ Düzenlemelere uyulmama riski
- ✓ Operasyonel risk
- ✓ Ülke riski
- ✓ Transfer riski

Piyasa riski; Bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda bankalarca tutulan pozisyonlarda finansal piyasadaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur ve hisse senedi fiyat değişmelerine bağlı olarak ortaya çıkan faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski gibi riskler nedeniyle zarar etme ihtimalidir.¹³

¹¹ Bolgün Evren, Akçay Barış, a.g.e., s.194

¹² B.D.D.K., a.g.e., s.14

¹³ B.I.S., International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, 2006, s.157

Bir başka deyişle, piyasa riski, sahibi olunan enstrümanların alım-satım, pozisyon taşıma, faiz oranı, döviz piyasası veya mal piyasasında fiyat değişikliğine uğramasıdır.¹⁴

Bu risk, dört farklı piyasada alınan pozisyonlarda yaşanan dalgalanmalardan ortaya çıkan bir risktir. Bu piyasalar, faize duyarlı borçlanma araçları, kur, mal fiyatları ve hisse senedi fiyatlarıdır. Bu dört pazarda meydana gelecek değişiklikler bankaların pazarlanabilir finansal araçlarının fiyatlarını ve üstlendikleri riski etkileyecektir.

Kur riski: Kur riski, en genel tanımıyla bir bankanın döviz kalemleri üzerinden kur dalgalanmalarına karşı taşıdığı risklerdir.¹⁵ Daha açık bir ifade ile, yabancı para cinsinden alacak ve borçların YTL karşısında muhtemel değer değişmesinden doğabilecek zarardır.

Bankaların bilanço içi ve dışı toplam döviz bazındaki varlık ve yükümlülüklerinin eşit olmaması durumunda ortaya çıkan bu risk türü Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin döviz piyasalarında yaşanan dalgalanmaların çok yüksek olması nedeniyle bankacılık sistemi üzerinde büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

Ayrıca ulusal paranın değer yitirmesinin ötesinde, bir bankanın döviz pozisyonunda mevcut yabancı paraların paritelerinin değişiminden doğabilecek zarar olasılığını gösteren parite riski de, kur riskinin bir türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir bankanın sahip olduğu döviz pozisyonları kapalı (uzun) pozisyon, açık (kısa) pozisyon ve denk pozisyon olarak isimlendirilmektedir.

Hisse senedi pozisyon riski: Bankalarca tutulan hisse senedi pozisyonlarındaki finansal dalgalanmalardan kaynaklanan riskler nedeniyle ortaya çıkan zarar ihtimalidir.¹⁶

¹⁴ Babuşcu Şenol, a.g.e. s.21

¹⁵ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.21

¹⁶ B.D.D.K., Piyasa Riskinin Standart Metod Kullanılarak Hesaplanmasına İlişkin Örnek, 2001, s. 12

Tanımı daha genişletecek olursak, şirkete ortaklık hakkı veya karından pay alma hakkı tanıyan menkul kıymetlerin şirketin dağıttığı temettü veya benzeri gelirlerin azalması nedeniyle veya genel ekonomik durumda meydana gelen olumsuz gelişmeler neticesinde oluşan fiyat düşmeleri nedeniyle doğan zarar olasılığıdır.

Faiz oranı riski: Faiz oranı riski esas olarak iki ana grupta değerlendirilmektedir. Bunlar alım satım portföyü faiz riski ile bankacılık portföyü faiz riskidir.

Alım satım portföyü faiz riski, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle bankanın pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar ihtimalidir.¹⁷ Bu risk herhangi bir yatırımdan beklenen getiriyi olumlu veya olumsuz etkilemekte veya işletmelerin yaptığı borçlanmalar üzerinde etkili olmaktadır. Çünkü faiz oranı vade sonunda elde edilecek veya dışarıya aktarılacak nakit akımları üzerinde doğrudan etkili olmaktadır.

Bankacılık portföyü faiz oranı riski ise, bilançonun aktif pasif yapısındaki ortalama vade ve faiz türü farklılıklarından kaynaklanan faiz oranları değişimleri karşısında karşı karşıya kalınan zarar etme ihtimalidir.

Faiz oranı riski;

- ✓ Değişken faizli işlemler riski,
- ✓ Sabit faizli işlemler riski,
- ✓ Pazar fiyatı değişim riski

olarak üçe ayrılır.¹⁸

Değişken faizli işlemler riski, farklı faiz esneklikleri nedeniyle değişken faizli işlemlerdeki faiz marjının düşme tehlikesidir.

¹⁷ Bolgün Evren, Akçay Barış, a.g.e., s.195

¹⁸ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.22

Sabit faizli işlemler riski, piyasa faiz oranları değişirken sabit faizli işlemlerin faiz oranı değişmeyeceğinden bankanın gelir kaybına uğrama riskidir. Değişken faizli işlemlerin aksine sabit faizli işlemlerde faiz oranı esnekliği sıfırdır.

Pazar fiyatı değişim riski ise, sabit faizli işlemler riskinin özel bir durumudur ve özellikle menkul kıymet yatırımlarında sözkonusu olur. Piyasa faiz oranları yükselirse, belirli bir faiz oranından ihraç edilmiş tahvillerin fiyatı düşer. Banka, düşen fiyatlar ölçüsünde karşılık zararı kaydetmek zorundadır. Bu tür risklere pazar fiyatı değişim riski denir.

Likidite riski: Bankanın nakit akışındaki dengesizlik sonucunda nakit çıkışlarını tam olarak ve zamanında karşılayacak düzeyde ve nitelikte nakit mevcuduna veya nakit girişine sahip bulunmaması riskidir.¹⁹ Bir bankanın varlıkları borçlarını ödemeye yeterli olabilir ancak kısa sürede nakte çevrilemeyecek karakterde ise likidite riskinin yüksekliğinden bahsedilir.

Likidite riski, bankanın yükümlülüklerindeki azalmayı iyi düzenleyememesi ya da aktiflerindeki artışı karşılayacak şekilde yeterli kaynak bulunduramaması nedeniyle ortaya çıkmaktadır.²⁰

Kredi riski: Kredi riski, en basit anlamıyla, bir bankanın kredi müşterisinin (borrower) ya da kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın (counterparty) anlaşma koşullarına uygun biçimde yükümlülüklerini karşılayamama olasılığıdır.²¹

Kredi riski; bir borçlu tarafından, daha önceden imzalanan karşılıklı anlaşmanın şartları doğrultusunda ödenmesi beklenen tutarın, beklenen zamanda ödenmemesi durumu olarak da ifade edilebilmektedir.

¹⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.14

²⁰ Bolgün Evren, Akçay Barış, a.g.e., s.197

²¹ Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Risk Yönetimi, 1999, s.2

Ayrıca borçlunun kredi derecesinde meydana gelebilecek ani düşüşler de, kredi riski kapsamında değerlendirilmelidir.²²

Kredi riski olarak adlandırılan riskin temelinde, bankanın kullandığı kredinin, satın aldığı menkul kıymetin veya herhangi bir yere herhangi bir şekilde plase ettiği kaynağın geri dönüşünün kısmen veya tamamen olmaması durumu sözkonusudur.

Kredi riski yönetiminin de amacı, bankanın kredilerden beklediği geri dönüşü en uygun koşullarla maksimize etmektir.

Banka kredi riskini yönetirken tek tek kullandığı kredileri esas alabileceği gibi, aynı anda kredi portföyünün etkinliğini de izlemelidir. İyi düzenlenmiş ve uygulanan kredi riski yönetimi, bankanın risk yönetimi için en önemli parçalardan biridir ve bankanın uzun vadeli başarısı için zorunludur.

Kredi riski sadece bankanın kredileri için değil aynı zamanda finansal ürünleri ve bilanço dışı kalemlerinde de sözkonusudur. Bankalar günlük faaliyetleri sırasında çok kullandıkları, Interbank işlemleri, aldıkları menkul kıymetler, taahhütler, garantiler ve türev enstrüman kullanımları gibi konularda da kredi riski ile karşı karşıyadırlar.

Bankalar, kredi riskinden kaçınmak üzere kredi kullanan veya üçüncü bir kişi tarafından sağlanan teminatlar alır. Banka bu şekilde, kredinin anapara veya faizinin ödenmediği durumlarda bu teminata başvurarak zararını kısmen veya tamamen telafi edebilir. Bu teminatlar maddi teminatlar olabileceği gibi, kefalet veya aval verme şeklinde de olabilir.

Mevzuata ilişkin yetersiz bilgi riski: Banka tarafından yetersiz ya da yanlış yasal bilgi ve belgeye dayanarak yapılabilecek işlemler neticesinde hakların

²² Babuşcu Şenol, a.g.e., s.24

beklenenden düşük, yükümlülüklerin ise beklenenin üzerinde gerçekleşme ihtimalidir.²³

İtibar riski: Faaliyetlerindeki başarısızlıklar ya da mevcut yasal düzenlemelere uygun davranılmaması neticesinde bankaya duyulan güvenin azalması veya itibarının zedelenmesi ile ortaya çıkabilecek kayıp ifade eder.²⁴

Düzenlemelere uyulmama riski: Mevzuat hükümlerine ve yasal yükümlülüklere uyulmaması sonucu ortaya çıkabilecek kayıp olarak tanımlamak mümkündür.²⁵

Operasyonel risk: Banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu, hata ve usulsüzlüklerin görülmemesi, banka personelinin zaman ve koşullara uygun hareket etmemesi, banka yönetimindeki hatalar, bilgi sistemlerindeki hata ve aksamalar gibi iç etkenler ile banka dışında üçüncü kişilerle ilgili sahtekarlık olayları, doğal afetler, terörist faaliyetler, sosyal kargaşa gibi dış faktörlerden kaynaklanabilecek gerçekleşmiş kayıp ya da zarara uğrama ihtimalidir.²⁶

Ülke riski: Uluslararası kredi işlemlerinde, krediyi alan kişi ya da kuruluşun faaliyette bulunduğu ülkenin ekonomik, sosyal ve politik yapısı nedeniyle yükümlülüğün kısmen veya tamamen zamanında yerine getirilememesi ihtimalidir.²⁷

Transfer Riski: Özel kuruluşların, hükümet aksiyonları nedeniyle yükümlülüklerini yerine getirememeleri riskini ifade etmektedir.²⁸ Hükümetlerin para transferini kısıtlaması, bu duruma bir örnek teşkil etmektedir.

²³ B.D.D.K., a.g.e., s.14

²⁴ T.B.B., Elektronik Bankacılık ve Elektronik Para Faaliyetleri için Risk Yönetimi, İstanbul, 1998, s.7

²⁵ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.26

²⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.15

²⁷ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.25

²⁸ Claessens Stijn, Geert Embrechts, "Basel II, Sovereign Ratings and Transfer Risk", B.I.S., 2002, s.3

1.6. Risk Yönetimi Süreci

Risk yönetimi süreci, banka üst düzey yönetimi ile risk yönetimi grubunun beraberce belirlediği ve yönetim kurulunun onayladığı esaslar çerçevesinde, risklerin tanımlanması, ölçülmesi, risk politikaları ve uygulama usullerinin oluşturulması ve uygulanması, risklerin analizi ve izlenmesi, raporlanması, araştırılması, teyidi ve denetimi safhalarından meydana gelir.²⁹

1.6.1. Risklerin Tanımlanması

Bu aşamada, bir bankanın maruz kaldığı risklerin özellikleri belirlenir ve organizasyondaki tüm birimlerde bu hususlarda bilgi sahibi olunması sağlanır.

1.6.2. Risk Politikaları ve Uygulama Usullerinin Oluşturulması

Risk politikaları ve bunlara ilişkin uygulama usulleri, yönetim kurulu tarafından oluşturulan ve üst düzey yönetim tarafından uygulanan yazılı standartları içerir. Banka personeli risk politikaları ve bunlara ilişkin uygulama usullerinden haberdar edilir. Risk politikalarını kapsayan belgelerin tümü bir arada, ilgilenenlerin yararlanması için hazır bulundurulur.³⁰

1.6.3. Risklerin Ölçülmesi

Risklerin ölçülmesi safhasında, bankanın maruz kaldığı risklerin belirli ölçüler veya kriterler kullanılarak sayısal ya da analitik bir şekilde ifade edilmesi sağlanır. Maruz kalınan risklerin tutarlı bir şekilde değerlendirilmesi ve yönetilme imkanına sahip olunması için riskin değişik boyutları arasında bir kıyas imkanı

²⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.14

³⁰ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.13

yaratacak ve risk kavramını performans ölçümü ve özkaynak temin kararlarında bir unsur haline getirecek bir risk ölçüm metodolojisi geliştirilir.³¹

Bankanın maruz kaldığı risk, tahmin edilen kayıp/zarar, tahmin edilemeyen kayıp/zarar, stres altında tahmin edilen kayıp/zarar çerçevesinde ölçülür.

Tahmin edilen kayıp, riskin önceden saptanabilir maliyetini, tahmin edilemeyen kayıp, tahmin edilebilir riske ilişkin maliyetin zaman içinde potansiyel olarak değişebilirliğini, stres altında tahmin edilen kayıp ise bankanın en kötü durum senaryosu çerçevesinde tanımlanan ve sayısal hale getirilen riskin ortaya çıkaracağı tüm maliyeti ifade eder.

Bankaların maruz kaldıkları risklerin tutarlı bir şekilde değerlendirilmesi ve yönetilme imkanına sahip olunması yönündeki çabalar Riske Maruz Değer (RMD) kavramının doğmasına neden olmuştur.

Riske Maruz Değer, piyasa riskinin tespitinde son yıllarda gittikçe daha yaygın olarak kullanılmaya başlanan ve istatistiki temeli olan bir yöntemdir.³² RMD, “belirli bir zaman aralığında ve belirli bir güven düzeyinde ortaya çıkması beklenen kayıp” olarak tanımlanmaktadır.³³

RMD modelleri, farklı özelliklere sahip bankaların farklı ihtiyaçlarına cevap vererek, riskin daha hassas olarak ölçülmesine ve risk-getiri dengesinin sağlanmasına olanak vermektedir.

³¹ B.D.D.K., a.g.e., s.15

³² Bolgün Evren, Akçay Barış, a.g.e., s.283

³³ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.13

1.6.4. Risk Analizi

Risk analizi, tüm riskleri ve bu risklerin yönetilebilmesine ilişkin kar ve maliyet hesaplamalarını ve risklerin kontrol edilebilirlik derecesinin belirlenmesini içerir. Kontrol edilebilir risklerin nasıl azaltılabileceği değerlendirilir.³⁴

Kontrol edilemeyen, risk yaratma olasılığı olan işlemlerin hacmi özkaynakların gücü dikkate alınarak belirlenir. Böylece, bu tür risklerin etkilediği banka faaliyetleri azaltılır ya da sona erdirilir.

Risk değerlendirmede ortaya çıkan sorunlar yanında, banka için tatmin edici olmayan gelişmelerin sebepleri araştırılır, problemlerin anlaşılması sağlanır.

Risk analizinin bir sonucu, risk azaltmaya gitmektir. Bu çerçevede risklerin oluşmasını önleme ve oluşması durumunda ise etkilerini en aza indirmeye yönelik önlem alma faaliyetleri yürütülür. Risk azaltma stratejisi, kurumun risk kültürü ve risk algılamasına göre belirlenir. Risk azaltılarak riskin olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi amaçlanır.

Risk azaltma faaliyetleri kurumun riskten kaçınmak, riski azaltma, riski üstlenmek seçenekleri arasındaki kararlarına bağlı olarak planlanır ve uygulanır.

Risk azaltma özellikle büyük riskler üstlenildiğinde mutlaka gündeme gelmelidir. Riskin oluşma olasılığı azaltılacak faaliyetlere karşın, risk potansiyeli yüksek ise, sonuca olumsuz etkileri azaltacak önlemler alınmalıdır.

Risk azaltmada dikkate alınacak kriterler şunlar olmalıdır³⁵;

- ✓ Uygulanabilirlik
- ✓ İhtiyaçları karşılama düzeyi yani riski azaltma gücü

³⁴ B.D.D.K., a.g.e., s.18

³⁵ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.14

- ✓ Maliyet

1.6.5. Risklerin İzlenmesi ve Raporlanması

Bankanın ve riskin yapısına göre risk yönetimi grubu, maruz kalınan riskleri çeşitli periyotlarda izler ve analiz eder. İzleme süreci veri derleme, veriyi bilgiye dönüştürme, bilgiyi analiz ederek raporlama faaliyetlerinden oluşur.

Risk izleme günlük bir faaliyet olarak düşünülmeli ve sürekli yürütülmelidir. Bu faaliyet hem risklerin iyi yönetilip yönetilmediğini hem de risklerin belirlenen asgari düzeyde tutulup tutulmadığını değerlendirmek amacıyla yapılır. Bu çerçevede risk izleme faaliyetinin temel hedefleri şunlardır³⁶;

- ✓ Mevcut risk yönetim politika ve süreçlerine uygun çalışılmasını denetlemek
- ✓ Yeni riskler varsa bunları tespit etmek
- ✓ Risklerin gerçekleşme olasılığını değerlendirmek
- ✓ Risk azaltma çalışmalarını gözden geçirmek

Risk bilgilerinin doğru zamanda, doğru kişiye rapor edilmesi önemlidir. Yapılması planlanan işlemlerin etkin bir şekilde yürütülmesi ve bir kriz durumunda pozisyonların en iyi şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla belirlenen portföy stratejileri, açıkça ve sık aralıklarla operasyonel birim yöneticilerine bildirilir.

Risk izleme ve raporlama faaliyeti sonucunda riskin kapatılması, risk azaltma faaliyetlerinin gözden geçirilmesi, yeni riskler varsa tanımlanarak değerlendirilmesi, risk yönetim sürecinin gözden geçirilmesi, risk yönetim yöntemlerinin gözden geçirilmesi vb. unsurlar yönetimler tarafından ele alınabilecektir.

³⁶ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.15

1.6.6. Risklerin Araştırılması, Teyidi ve Denetimi

Risk verilerinin tutarlılığının ve güvenilirliğinin incelenmesi ile oluşturulacak kurallar dahilinde, risk yönetimi sürecinde temel bir araç olan risk modellerinin ekonomik, istatistiksel ve diğer yönlerden tutarlılıklarının teyit edilmesi sağlanır.³⁷

Risklerin araştırılması, teyidi ve denetimi faaliyetleri iç kontrol ve dış denetim işlevleri kapsamında gerçekleştirilir. İç denetim faaliyetleri kapsamında risk yönetimi sürecinin bütünlüğünün, doğruluğunun ve tutarlılığının incelenmesi üzerinde yoğunlaşılmalıdır.

1.7. Türk Bankacılığı'nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçleri

Bu bölümde Türk Bankacılığı'ndaki risk yönetimi ve denetim süreçleri, Bankalar Kanunu ile B.D.D.K'nın konuya ilişkin mevzuat düzenlemeleri ile genel banka uygulamaları başlıkları altında ele alınacaktır.

1.7.1. Bankalar Kanunu'nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine İlişkin Uygulamalar

01.11.2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 5411 sayılı Bankalar Kanunu'nda, risk yönetimi ve denetim süreçleri ile ilgili aşağıda belirtilen kararlar alınmıştır. Bankalar Kanunu uyarınca, Bankaların denetim komitesi oluşturması, İç Kontrol-Risk Yönetimi ve İç Denetim sistemleri kurması, doğru bilgi üreten Muhasebe sistemi kurması zorunlu tutulmuştur. Sermaye yeterliliği ve likidite yeterliliğine yönelik koşullar belirtilerek, tesis edilen kredilerle ilgili sınırlamalar ve genel kredi karşılıklarının uygulanması şart koşulmuştur.

³⁷ Babuşcu Şenol , a.g.e., s.15

1.7.1. 1. Denetim Komitesi Oluşturulması

24 no'lu madde gereği, Bankalar, yönetim kurullarınca yönetim kurulunun denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere denetim komitesi oluşturulur. Denetim komitesi en az iki üyeden oluşur. Denetim komitesi üyeleri icraî görevi bulunmayan yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir.

Denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin bu Kanun ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmek, bağımsız denetim kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetlerini düzenli olarak izlemek, bu Kanun kapsamında ana ortaklık niteliğindeki kuruluşlarda, konsolide denetime tâbi kuruluşların iç denetim işlevlerinin konsolide olarak sürdürülmesini ve eşgüdümünü sağlamakla görevli ve sorumludur.³⁸

Denetim komitesi, iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimi sistemleri kapsamında oluşturulan birimlerden ve bağımsız denetim kuruluşlarından; görevlerinin ifasıyla ilgili olarak düzenli raporlar almak ve bankanın faaliyetlerinin sürekliliği ve güven içinde yürütülmesini olumsuz etkileyebilecek hususlar veya mevzuata ve iç düzenlemelere aykırılıklar bulunması hâlinde bu hususları yönetim kuruluna bildirmekle yükümlüdür.

Denetim komitesi, altı aylık dönemleri aşmamak kaydıyla icra ettiği faaliyetlerin sonuçları ile bankada alınması gereken önlemlere, yapılmasına ihtiyaç duyulan uygulamalara ve bankanın faaliyetlerinin güven içinde sürdürülmesi bakımından önemli gördüğü diğer hususlara ilişkin görüşlerini yönetim kuruluna bildirmekle yükümlüdür.³⁹

³⁸ B.D.D.K., 5411 sayılı Bankalar Kanunu, s.10

³⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.11

1.7.1.2. İç Sistemlere İlişkin Yükümlülükler

29 no'lu madde gereği bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolünün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve işletmekle yükümlüdürler.⁴⁰

1.7.1.3. İç Kontrol Sistemi

30 no'lu madde gereği; bankalar, iç kontrol sistemi kapsamında, faaliyetlerinin mevzuata, iç düzenlemelerine ve bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve raporlama sisteminin bütünlüğünü, güvenilirliğini ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini her seviyedeki personeli tarafından uyulacak ve uygulanacak sürekli kontrol faaliyetleri ile sağlamak, görevlerin fonksiyonel ayrımlarını, yetki ve sorumlulukların paylaşımını, fon ödemelerini, banka işlemlerinin mutabakatını, varlıkların korunmasını ve yükümlülüklerin kontrol altında tutulmasını temin etmek, maruz kalınan her türlü riskin tanınması, değerlendirilmesi ve yönetimi için gerekli alt yapıyı hazırlamak ve yeterli iletişim ağını oluşturmak zorundadır. İç kontrol faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak iç kontrol birimi ve personeli tarafından yürütülür.⁴¹

1.7.1.4. Risk Yönetimi Sistemi

31 no'lu madde gereği; bankalar risk yönetimi sistemi kapsamında, risk politikalarını Kurulca (B.D.D.K.) belirlenen esaslar çerçevesinde oluşturmak, uygulamak ve raporlamak zorundadır. Risk yönetimi faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak risk yönetimi birimi ve personeli tarafından yürütülür.⁴²

⁴⁰ B.D.D.K., a.g.e, s.12

⁴¹ B.D.D.K., a.g.e., s.13

⁴² B.D.D.K., a.g.e., s.12

1.7.1.5. İç Denetim Sistemi

32 no'lu madde gereği; bankalar bütün birim, şube ve konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan bir iç denetim sistemi kurmak zorundadır. Bu çerçevede, faaliyetlerin mevzuata, ana sözleşmeye, iç düzenlemelere ve bankacılık ilkelerine uygunluğu, banka müfettişleri tarafından denetlenir.⁴³

İç denetim faaliyetleri, tarafsız ve bağımsız bir şekilde, gerekli meslekî özen gösterilerek, yeterli sayıda müfettiş tarafından yerine getirilir. Ana ortaklık niteliğindeki bankanın iç denetiminde görev alanlar konsolidasyona tâbi ortaklıklarda iç denetim görevini ifa edebilir. İç denetimle görevli birimce veya yetkili müfettişlerce bu Kanunun 29 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında düzenlenecek iç denetim raporunun, en az üçer aylık dönemler itibarıyla ve denetim komitesi aracılığıyla yönetim kuruluna tevdi zorunludur.

1.7.1.6. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

37 no'lu madde gereği; bankalar, kuruluş birliklerinin ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun görüşü alınmak suretiyle Kurul tarafından uluslararası standartlar esas alınarak belirlenecek usûl ve esaslara uygun olarak muhasebe sistemlerinde tekdüzeni uygulamak; tüm işlemlerini gerçek mahiyetlerine uygun surette muhasebeleştirmek; finansal raporlarını bilgi edinme ihtiyacını karşılayabilecek biçim ve içerikte, anlaşılır, güvenilir ve karşılaştırılabilir, denetime, analize ve yorumlamaya elverişli, zamanında ve doğru şekilde düzenlemek zorundadır. Yayımlanan finansal tabloların gerçeğe aykırı olduğunun tespiti hâlinde Kurul gerekli tedbirleri almaya yetkilidir.⁴⁴

⁴³ B.D.D.K., a.g.e., s.13

⁴⁴ B.D.D.K., a.g.e., s.13

1.7.1.7. Sorumluluk

41 no'lu madde gereği, Banka Yönetim kurulu, bu Kanunun 37 nci maddesi uyarınca faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi, finansal tabloların hazırlanması, onaylanması, denetlenmesi, yetkili mercilere sunulması ve yayımlanması dâhil finansal raporlama sistemini, görev, yetki ve sorumlulukları belirlemek, bilgi sistemlerini yeterli hale getirmek ve uygulamayı gözetmekle yükümlüdür.⁴⁵

1.7.1.8. Sermaye Yeterliliği

45 no'lu madde gereği, Bankalar, Kurum tarafından düzenlenecek yönetmelikte öngörülen usûl ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.⁴⁶

1.7.1.9. Likidite Yeterliliği

46 no'lu madde gereği; bankalar, Merkez Bankasının uygun görüşü alınmak suretiyle Kurulca belirlenecek usûl ve esaslara göre asgarî likidite düzeyini hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.⁴⁷

1.7.1.10. Kredi Açma

51 no'lu madde gereği; kredi açma yetkisi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu; kredi açma, onay verme ve diğer idarî esaslara ilişkin politikaları oluşturmak, bunların uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.⁴⁸

⁴⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.14

⁴⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.15

⁴⁷ B.D.D.K., a.g.e., s.16

⁴⁸ B.D.D.K., a.g.e., s.17

1.7.1.11. Kredilerin İzlenmesi

52 no'lu madde gereği; bankalar, kredileri nedeniyle maruz kalınacak riskleri ölçmek, karşı tarafın malî gücünü düzenli olarak analiz etmek ve izlemek, gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek ve bunlara ilişkin esasları belirlemek zorundadır. Kredi müşterileri bu çerçevede konsolide ve konsolide olmayan bazda istenilen bilgi ve belgeleri bankalara vermekle yükümlüdür.⁴⁹

1.7.1.12. Karşılıklar ve Teminatlar

53 no'lu madde gereği; bankalar, krediler ve diğer alacaklarla ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, aktiflerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesine ve vadesi dolmuş kredilerin geri ödenmesine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.⁵⁰

1.7.1.13. Kredi Sınırları

54 no'lu madde gereği; bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullandırılacak kredilerin toplamı özkaynakların yüzde yirmibeşini aşamaz. Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynakların yüzde onu veya daha fazlası oranında kullandırılan krediler büyük kredi sayılır ve bunların toplamı özkaynakların sekiz katını aşamaz.⁵¹

⁴⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.18

⁵⁰ B.D.D.K., a.g.e., s.18

⁵¹ B.D.D.K., a.g.e., s.18

1.7.2. B.D.D.K. Yönetmelikleri ile Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine İlişkin Uygulamalar

Bu başlık altında B.D.D.K.'nın risk yönetimi ile denetim süreçlerine ilişkin yayınladığı yönetmelikler hakkında bilgi verilecektir.

1.7.2.1. Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemlerine İlişkin Yönetmelik

08.02.2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik” uyarınca Bankaların iç denetim ve risk yönetimi sistemlerine ilişkin gerçekleştirmeleri gereken faaliyetler belirtilmiştir.

İlgili yönetmeliğin 3 no'lu maddesi uyarınca bankalar, bünyelerinde, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik, yeterlilik ve etkinlikte, bu Yönetmelik hükümlerine uygun iç denetim ve risk yönetim sistemlerini kurmak, idame ettirmek ve geliştirmek zorundadırlar.⁵²

4 no'lu madde gereği bankalar iç kontrol işlevini etkin bir şekilde yerine getirmek amacıyla, asgari olarak,

- ✓ Karar alma sürecine ilişkin usul ve esasları,
- ✓ Risk yönetimi kapsam ve uygulaması,
- ✓ Risklerle ilgili limit ve standartları belirleme ve uygulama süreçleri,
- ✓ Bilgi işlem altyapısı üzerinde oluşturulacak kontroller,
- ✓ Finansal ve yönetsel raporlama,
- ✓ Personel politikası,
- ✓ Sorumlulukların belirlenmesi,
- ✓ Denetim ve kurallara riayet,

⁵² B.D.D.K., Bankaların İç Denetim ve Risk Yön.Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik, s.3

- ✓ Usulsüz işlemlerin önlenmesi

hususlarında yazılı iç kuralları bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tesis etmek ve uygulamak zorundadırlar.⁵³

5 no'lu madde gereği, iç kontrol işlevi kapsamındaki faaliyetlerin yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve bankanın her seviyedeki personeli ile teftiş kurulu, iç kontrol merkezi ve risk yönetimi grubu tarafından yürütüleceği belirtilmiştir.⁵⁴

6 no'lu madde ile Banka Yönetim Kurulu'nun iç kontrol işlevinin gerçekleştirilmesindeki görev ve sorumluluğu belirtilmiştir. Söz konusu madde uyarınca Yönetim kurulu, bankanın kontrol faaliyetlerine ilişkin önemli strateji ve politikaları oluşturarak, onaylar, uygulanmasını dönemsel olarak inceler ve bankanın bünyesinde kurumsal yapıya uygun ve etkin bir iç denetim sistemi ile risk yönetim sisteminin kurulması ve sürdürülmesi hususunda gerekli tedbirleri alır.⁵⁵

8 no'lu madde ile Bankaların bünyesinde Üst Düzey Risk Komitesi (ÜDRK) oluşturulması zorunlu kılınmıştır. Madde gereği Üst düzey risk komitesi, bankanın konsolide ve konsolide olmayan bazda izleyeceği risk yönetimi stratejilerinin, politikalarının hazırlanmasından, yönetim kurulunun onayına sunulmasından ve uygulamaların izlenmesinden sorumlu tutulur.⁵⁶

12 no'lu madde ile Banka genelinde uygulanacak iç kontrol faaliyetleri belirtilmiştir. Söz konusu madde gereği iç kontrol süreci ve faaliyetlerinde aşağıdaki unsurlara yer verilmesi gerekmektedir⁵⁷;

- ✓ Yönetim kurulu ile banka üst düzey yönetiminin gözetim ve incelemeleri
- ✓ Faaliyet kontrolleri

⁵³ B.D.D.K., a.g.e., s.3

⁵⁴ B.D.D.K., a.g.e., s.3

⁵⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.4

⁵⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.4

⁵⁷ B.D.D.K., a.g.e., s.6

- ✓ Maddi unsurlara ilişkin kontroller
- ✓ Limitlere uygunluk incelemeleri, aşım ve aykırılıkların takibi
- ✓ Onay ve yetki sistemi
- ✓ Sorgulama ve mutabakat sistemi

14 no'lu madde kapsamında bankalarda güvenilir bilgi erişim sistemlerinin tesis edilmesi belirtilmiştir. Madde gereği; İç kontrol işlevinin iyi çalışmasının ve gerekli bilgi ihtiyacının karşılanmasının sağlanması bakımından verilerin ve diğer bilgilerin elektronik ortamda saklanılmasına ve kullanılmasına olanak veren, güvenilir etkin yönetim bilgi sistemlerinin tesis edilmesi zorunludur.⁵⁸

15 no'lu madde kapsamında bilgi sistemleri ile bilgi işlem teknolojisinin kontrolü amaçlanmaktadır. Madde gereği; bilgi sistemlerinin ve bilgi işlem teknolojisinin içerdiği risklerin, bankaların faaliyetlerinin kesintisiz yürütülmesi ve muhtemel zararların önlenmesi amacıyla, etkin olarak kontrolü şarttır.⁵⁹

32 no'lu madde ile Bankaların risk politikaları oluşturmaları gerekliliği belirtilmiştir. Madde kapsamında; risk politikaları ve bunlara ilişkin uygulama usulleri, risk yönetimi grubunun önerilerinin de dikkate alınması suretiyle yönetim kurulu tarafından oluşturularak yürürlüğe konulan ve üst düzey yönetim tarafından uygulanan yazılı standartları ihtiva eder. Banka personeli risk politikaları ve bunlara ilişkin uygulama usullerinden haberdar edilir.⁶⁰

33 no'lu madde ile risk yönetiminin organizasyonu konusunda bilgi verilmiştir. Madde gereği; risk yönetiminin organizasyonel yapısının oluşturulması çerçevesinde yönetim kuruluna doğrudan bağlı, bağımsız çalışan üst düzey risk komitesi; bu komiteye bağlı banka risk komitesi ve buna bağlı olarak, bankanın faaliyetlerinin yapısına uygun sayıda ve özellikte münferit risk yönetimi komiteleri tesis edilir.⁶¹

⁵⁸ B.D.D.K., a.g.e., s.7

⁵⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.7

⁶⁰ B.D.D.K., a.g.e., s.16

⁶¹ B.D.D.K., a.g.e., s.17

34 no'lu madde ile risk yönetim grubunun temel görevleri ve sorumlulukları belirlenmiştir. Risk Yönetimi grubu risklerin izlenmesi ve analizi kapsamında; pozisyonlara ve fiyatlara ilişkin verilerin izlenmesi, risk tutarlarının izlenmesi, limit ihlallerinin tanımlanması ve izlenmesi, muhtemel senaryoların analizi, risk tutarlarının özetlenmesi ve raporlanması, diğer birim ve iş alanları ile uyumu ve geriye dönük test (backtesting) uygulanması konularından sorumludur.⁶²

38 no'lu madde ile risklerin ölçülmesi, izlenmesi ve yönetimi konusunda bilgi verilmiş olup, bankalar, taşıdıkları tüm riskleri tespit edecek, ölçecek, kontrol edecek, yönetecek ve bu riskler için yeterli sermayeyi bulunduracak şekilde yönetim kurulunun ve üst düzey yönetimin izleme işlevini de içeren geniş kapsamlı bir risk yönetimi sistemi tesis ve idame ettirmek zorundadırlar.⁶³

1.7.2.2. Sermaye Yeterliliğine İlişkin Yönetmelik

01.03.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" uyarınca, Bankaların üstlendikleri risklere istinaden tutmaları gereken sermayeler açıklanmaktadır.

4'nolu madde ile konsolide edilmemiş mali tablolar esas alınarak sermaye yeterliliği standart oranının hesaplanma yöntemi belirtilmektedir.⁶⁴

Sermaye yeterliliğinin payı olan Özkaynak tutarının hesabında, ana sermaye, katkı sermaye ve üçüncü kuşak sermayenin nelerden oluştuğu belirtilmektedir. Belirtilen sermayelerden, İndirilen Değerler'in çıkarılması ile Özkaynak tutarına ulaşılmaktadır.

⁶² B.D.D.K., a.g.e., s.17

⁶³ B.D.D.K., a.g.e., s.19

⁶⁴ B.D.D.K., Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, s.5

Madde gereği, Banka'nın aktifleri, Risk ağırlıklı varlık olarak;

- ✓ Risk ağırlığı % 0 olanlar,
- ✓ Risk ağırlığı % 20 olanlar,
- ✓ Risk ağırlığı % 50 olanlar,
- ✓ Risk ağırlığı % 100 olanlar,
- ✓ Piyasa riskine esas tutar

olarak sınıflandırılmakta ve risk ağırlıklı varlıkların toplam tutarı ile özkaynak tutarının birbirine bölünmesi sonucu, sermaye yeterlilik oranı hesaplanmaktadır. Risk ağırlıklı varlıklar, ağırlıklı olarak alınan teminatlara göre sınıflandırılmaktadır.

Yönetmeliğin 6 no'lu maddesinde; "Sermaye yeterliliği standart oranının bankalarca konsolide olmayan ve konsolide bazda asgari % 8 olarak tutturulması ve idame ettirilmesi şarttır. Mart, Haziran, Eylül ve Aralık ayı sonu itibarıyla hesaplanan standart oranlar, ilgili dönemlere ait bilanço ve kâr ve zarar cetvelleri ile birlikte yayımlanır." ifadesi bulunmaktadır.⁶⁵

7 no'lu madde de, piyasa riskine esas tutarın hesaplanması konusunda bilgi verilmekte ve "Piyasa Riskine Esas Tutar; Ulusal Denetim Otoritesi (B.D.D.K.) tarafından onaylanan bir risk ölçüm modeli bulunan bankalarca, hesaplanan riske maruz değere dayalı sermaye yükümlülüğünün "12,5" ile çarpılması suretiyle bulunur" şeklinde belirtilmektedir.⁶⁶

13 no'lu madde gereği piyasa riskine esas sermaye yükümlülüğünün hesabında, risk ölçüm modellerini kullanan bankaların, düzenli olarak ayrıntılı bir stres testi programı uygulamak zorunda oldukları ifade edilmektedir.⁶⁷

⁶⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.6

⁶⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.7

⁶⁷ B.D.D.K., a.g.e., s.11

14 no'lu madde de ise, bankaların kullandıkları modellerin doğruluğunu ve performansını ölçmek amacıyla, risk unsurlarında meydana gelebilecek değişmelerden dolayı geçmiş 250 işgünü içerisinde portföy değerlerinde gerçekleşen günlük kazanç ve kayıplarını, risk ölçüm modelleri ile tahmin ettikleri günlük "Riske Maruz Değer" rakamlarıyla karşılaştırmak suretiyle her ay "Sapma Sayısı" nı tespit etmek zorunda oldukları belirtilmektedir.⁶⁸

1.7.2.3. Kur Riskine İlişkin Yönetmelik

19.02.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Yabancı Para Net Genel Pozisyon / Özkaynak Standart Oranının Bankalarca Konsolide ve Konsolide Olmayan Bazda Hesaplanması ve Uygulanması Hakkında Yönetmelik", bankaların döviz varlık ve yükümlülükleri arasında dengelerin kurulmasını ve özkaynakları ile uyumlu bir seviyede döviz pozisyonu tutmalarını temin etmek üzere, döviz yönetimlerinde uygulayacakları yabancı para net genel pozisyon/özkaynak standart oranına ilişkin usul ve esasların tespit edilmesine yöneliktir.

Yönetmeliğin 4 no'lu maddesinde; "yabancı para net genel pozisyon/özkaynak standart oranının mutlak değerlerinin haftalık basit aritmetik ortalaması ± 20 'yi aşamaz." ifadesi bulunmaktadır. Bankalar hesaplanan standart oranları haftalık olarak B.D.D.K.'ya göndermekle mükellef tutulmuşlardır.⁶⁹

1.7.2.4. Bankalarca Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Yönetmelik

30.06.2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik", bankaların kredileri ile diğer alacaklarının niteliklerine göre sınıflandırılması ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin esas ve usullerin belirlenmesini amaçlamaktadır.

⁶⁸ B.D.D.K., a.g.e., s.12

⁶⁹ B.D.D.K., Yabancı Para Net Genel Pozisyon Standart Oranının Hesaplanması ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, s.2

Yönetmelikteki 4 no'lu madde gereği, Bankaların kredilerini ve diğer alacaklarını tahsil kabiliyetine ve borçluların kredi değerliliğine göre, Yönetmelikte yer alan kriter ve açıklamalara istinaden aşağıdaki gruplar itibariyle sınıflandırmaları şart koşulmuştur.⁷⁰

- ✓ Birinci Grup- Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar
- ✓ İkinci Grup- Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar (Anaparanın, faizin veya her ikisinin tahsili vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 günü geçmeyen)
- ✓ Üçüncü Grup- Tahsil İmkanı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar (Anaparanın, faizin veya her ikisinin tahsili vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 günden fazla geciken ancak 180 günü geçmeyen)
- ✓ Dördüncü Grup- Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar (Anapara veya faizin ya da her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilinin gecikmesi 180 günü geçen, ancak 1 yılı geçmeyen)
- ✓ Beşinci Grup- Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar (Ana paranın veya faizin veya her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili 1 yıldan fazla gecikmiş)

Yönetmelikteki 7.madde gereği, bankalarca ayrılacak özel ve genel karşılıkların oranları belirtilmektedir. Kredi ve alacağın Üçüncü Gruba alındığı tarihten itibaren en az yüzde yirmisi, Dördüncü Gruba alındığı tarihten itibaren en az yüzde ellisi, Beşinci Gruba alındığı tarihten itibaren yüzde yüzü oranında özel karşılık ayrılması gerekmektedir.⁷¹

Aynı madde gereği, bankalar standart nitelikli nakdi kredileri ve yakın izlemedeki nakdi kredileri toplamının binde beşi ve teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayrinakdi kredileri toplamının binde biri oranında genel karşılık ayırmak zorundadır.

⁷⁰ B.D.D.K., Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, s.1

⁷¹ B.D.D.K., a.g.e., s.6

1.7.3. Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine İlişkin Genel Banka Uygulamaları

B.D.D.K.'nın öngördüğü mevzuat düzenlemeleri harici Bankalar risk yönetimi ve denetim süreçlerine ilişkin Banka özelinde uygulamalar da gerçekleştirmektedirler.

Kredi riski için, Banka genelinde derecelendirme (rating ve scoring) yaklaşımları ile kredi müşterilerinin risk oranları ve temerrüt ihtimalleri modellenmektedir.

Kredi riski açısından, borçlu veya borçlular grubu risk sınırlamasına tabi tutulmaktadır. Sektör bazında risk yoğunlaşması her ay sonu itibariyle takip edilmektedir. Kredi müşterilerinin coğrafi dağılımı aylık olarak takip edilmektedir.

Banka kredi politikaları çerçevesinde kredilerin değerliliğini analiz edilerek, firmaların finansal durumu ve kredinin türüne göre nakit teminatlar, banka garantisi, gayrimenkul ipoteği, menkul rehni, kambiyo senetleri veya diğer kişi ve kuruluşların kefaletleri teminat olarak alınmaktadır.

Mevzuat haricinde, piyasa riski için geliştirilen içsel modeller kullanılarak riske maruz değer ölçülmektedir. Ayrıca, nakit akış projeksiyonu, durasyon ve fark analizi gibi geleneksel risk ölçüm yöntemleri de kullanılmaktadır.

Faiz oranı riskine ilişkin varlıkların, yükümlülüklerin ve bilanço dışı kalemlerin faize duyarlılığı haftalık Aktif-Pasif Komitesi toplantılarıyla piyasadaki gelişmelerin de dikkate alınmasıyla değerlendirilmekte ve duyarlılık analizleri gerçekleştirilmektedir. Bankanın maruz kaldığı faiz oranı riskinin ölçülmesinde, standart metod, riske maruz değer (RMD) ve Aktif-Pasif risk ölçüm yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntemle bilanço içi ve dışı faize duyarlı açık rakamı takip edilebilmektedir.

Likidite riskinden korunmak amacıyla Bankalar fonlama kaynaklarını müşteri mevduatı ve yurtdışından kullanılan krediler olmak üzere çeşitlendirmekte, varlık ve yükümlülükler arasında vade uyumunun sağlanması gözetilmekte, piyasa dalgalanmaları neticesinde ortaya çıkabilecek likidite ihtiyacının eksiksiz bir biçimde sağlanabilmesi amacıyla likit değerler muhafaza etmektedirler.

Aktif ve pasif kalemlerin kalan vadelerine göre listelenmesi yapılarak, net likidite açığı takip edilmektedir.

Operasyonel riskler için, banka genelinde politika ve prosedürlerin yayınlanması ve Teftiş Kurulu Başkanlığı ile İç Kontrol Merkezi tarafından periyodik olarak, sözkonusu politika ve prosedürlere uyumun kontrolü sağlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BASEL II KRİTERLERİ VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE KATKILARI

2.1. BIS ve Basel Komitesi

BIS (Bank for International Settlements-Uluslararası Ödemeler Bankası), 17 Mayıs 1930'da, uluslararası ödemeler sistemini düzenlemek amacıyla kurulmuştur.⁷² BIS, 1960'larda, Bretton Woods sisteminin işlerliğini sağlamak için önemli çalışmalar yapmıştır. 1980'lerdeki petrol krizlerinin arkasından da ödemeler sisteminin aksamamasına çalışmıştır.

Merkez bankaları için bir işbirliği forumu oluşturma çabalarının yanı sıra, uluslararası piyasalarda istikrarı sağlamaya yönelik araştırmalar yapmak ve öneriler getirmek (örneğin sermaye yeterlilik rasyosu) gibi görevleri de olan BIS, merkez bankası müşterileri ve uluslararası organizasyonlar için temel bankacılık faaliyetleri de yapmaktadır.

BIS yönetim kurulu'nun 17 üyesi bulunmaktadır. 6 temel üye (Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, İngiltere Merkez Bankaları Başkanları ve ABD Merkez Bankaları Kurulu Başkanı) ve bu üyelerin kendi ülkelerinden seçecekleri 6 ek üyenin yanı sıra, seçimle iş başına gelmiş 5 üyesi (Kanada, Japonya, Hollanda, İsveç ve İsviçre) bulunmaktadır.⁷³

Basel Komitesi ise, 1974 yılında G-10 ülkelerinin (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve ABD) Merkez Bankası Başkanları tarafından oluşturulmuş, BIS bünyesinde faaliyet gösteren bir kuruluştur.

⁷² B.I.S., B.I.S. History, www.bis.org/about/history.htm

⁷³ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.187

Komite'nin kuruluşunun temelinde 1974 yılında petrol fiyatlarında aşırı artışlara bağlı petrol krizinin dünya uluslararası para ve sermaye piyasalarında büyük dalgalanmalar yaratması ve bu durumun bankalara olumsuz yansımaları bulunmaktadır.

Komite, hiçbir uluslararası denetim yetkisine sahip değildir. Düzenlemeleri tavsiye niteliği taşımakta, ancak düzenlemelerine uymayan ülkelerin bankacılık sistemleri uluslararası platformda ikinci sınıf olarak değerlendirilmekte ve uluslararası piyasalardaki risk primleri olumsuz etkilenmektedir. Dolayısıyla Komite'nin aldığı kararlar ülkelerin büyük çoğunluğunda ve hemen hemen aynı şekilde uygulanmaktadır.

Son 20 yıl içerisinde denetim-gözetim otoritesi haline gelen B.I.S., sürekli yayınladığı çalışmalar ile bankacılık sektörünün de içinde olduğu dünya finansal piyasalarınca kabul gören uluslararası düzenlemelerin mimarı konumundadır.⁷⁴

2.2. Basel I Düzenlemeleri

Basel I, 1988 yılında Basel Komitesi tarafından çıkarılmış olan düzenlemedir. Bu düzenleme ile bankaların kredi riski taşıyan faaliyetleri ile bünyelerindeki sermaye ile denge kurulması amaçlanmıştır. Komite, 4 risk ağırlığı belirlemiş ve bankanın tüm aktiflerini bu sınıflandırmaya tabi tutarak sermaye ile ilişkilendirmiştir.⁷⁵

“Sermaye / Risk Ağırlıklı varlıklar” olarak ifade edilebilecek bu rasyoya, 1996 yılında piyasa riski de etkilenmiş ve rasyo, “Sermaye / (Risk Ağırlıklı Varlıklar + Piyasa Riski)” haline gelmiştir.

⁷⁴ Bolgün Evren, Akçay Barış, a.g.e., s.83

⁷⁵ Babuçcu Şenol, a.g.e., s.262

Basel I'in getirdiği temel unsurlardan biri ¼lke riskleri olup, ¼lkeler ve ¼lkelerin kuruluşları OECD ¼yesi olup olmamasına g¼re kesin bir ayrıma tabi tutulmuştur.

Basel I sermaye yeterliliği konusunda belirli bir standart getirmiş olmakla birlikte belli başlı noktalarda eleştiriye de uğramıştır. Bu eleştirileri aşağıdaki gibi ¼zetleyebiliriz⁷⁶;

- ✓ Kredi riskinin ayrıştırılmasının sınırlı olması; 1988 Sermaye Uzlaşısı t¼m kredi risklerini %0-%20-%50-%100 olmak ¼zere 4 risk ağırlığına b¼lmektedir.
- ✓ Kredi riskinin statik ¼l¼lmesi; Sermaye yeterlilik rasyosu i¼in kritik değer olarak belirlenen %8 oranı, ¼lkelerin ve ¼l¼me dahil kuruluşların değişen koşullarına g¼re esneklik g¼stermemektedir.
- ✓ Vadenin dikkate alınmaması; Vade, ¼nemli bir risk fakt¼r¼ olmasına karşın, dikkate alınmamaktadır.
- ✓ Karşı tarafın kredi değerliliğine dikkat edilmemesi.

Basel I d¼zenlemesi zaman ge¼tik¼e doğan ihtiya¼lara g¼re geliştirilmiştir. Bunlardan en ¼nemlisi 1994 yılında Meksika, T¼rkiye gibi ¼lkelerde ortaya ¼ıkan finansal krizlerin niteliği ve etkileri, faiz oranı ve d¼viz kuru gibi piyasa riski taşıyan unsurların da sermaye yeterliliği hesaplamasına katılmasını zorunlu kılmıştır. Bu ¼er¼evede 1996 yılında piyasa riski sermaye yeterliliği hesaplamasına dahil edilmiştir ancak gelişen bankacılık faaliyetleri ve Basel I kriterlerinin risk hassasiyetinin sınırlı olması, yeni bir d¼zenleme yapılması a¼ısından zorunluluk teşkil etmiştir.

⁷⁶ Babu¼cu şenol, a.g.e., s.263

2.3. Basel II Düzenlemeleri

Uluslararası piyasalardaki gelişmeler, mevcut düzenlemenin değişen koşullar karşısında yetersiz kalması, risk çeşitlerinin artması gibi unsurlar yeni sermaye standartları oluşturmayı gerektirmiştir.

Bu açıdan bakıldığında Basel I ortaya çıktığı dönemdeki ihtiyaçları karşılayan, ancak günümüzde risk ölçme yapısının yetersizliği nedeniyle eksik kalan bir uygulama haline gelmiştir.

Bu çerçevede Haziran 1999'da ilk taslak metni yayımlanan "Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı", daha hassas risk ölçümüne ulaşma amacı taşıyan bir düzenleme olarak ortaya konulmuştur. Bankaların kredi riski taşıyan aktiflerini, yeni bir karşı taraf sınıflandırmasına tabi tutan düzenleme ile, karşı tarafların kredi değerliliği ön plana çıkarılmış, ulusal denetim otoritelerinin denetimlerinin önemi vurgulanmış ve kamuyu aydınlatma gereklilikleri belirlenerek şeffaflık sağlama yolunda adımlar atılmıştır.⁷⁷

Düzenleme'nin taslaklar halinde farklı zamanlarda kamuoyunun bilgisine sunulması tartışılması sağlanmış ve en son Haziran 2004'de en son şekli verilerek "Basel II, 2.Sermaye Uzlaşısı" adı altında kesinleşmiş metin olarak yayınlanmıştır.

Basel düzenlemelerinin sermaye yeterliliği hesaplamasına yönelik gibi görünmesine karşın, gerektirdiği çok detaylı veriler ve bunların analizi bankanın sağlıklı bir risk profilini çıkarmak ve yasal gerekliliklerin ötesine risk yönetimini etkinleştirmek açısından gerekli görülmektedir.⁷⁸

Düzenlemeler temel olarak yönetime, banka faaliyetlerinin risklerini etkin olarak yönetmek ve kötü şartlara karşı yeterli finansal kaynakları sağlamak

⁷⁷ B.D.D.K., Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), s.15

⁷⁸ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.264

ödevlerini yüklemektedir. Bu nedenle kurumlarda risk kültürünün yerleşmesi açısından yeni düzenlemelerin zorlayıcı etkileri olacaktır.

Düzenlemelerde yer alan farklı yaklaşımların basit ve kapsamlı seçenekleri bulunmaktadır. Basit yaklaşım ve seçenekler, ortalama bir banka düşünülerek hazırlanmış standart kuralları içerdiğinden, yaklaşım veya seçenek olarak basit yöntemleri seçen bankalar, ellerindeki avantajları tam olarak değerlendiremeyecekleri için gerekenden fazla sermaye tutmak durumunda kalabileceklerdir.

Kredi riski ölçümünde kullanılacak risk ağırlıkları için dış ve/veya iç derecelendirme (rating) notları esas alınacağından, reel sektör firmalarını kredi değerliliklerini tespit ettirmeleri bir zorunluluk haline gelecek, bunun sonucunda da ülkede derecelendirme şirketlerinin faaliyetleri yaygınlaşacak ve şeffaflık artacaktır.

Bankaların risk yönetiminin etkinleştirilmesi ile mevduat sahipleri de korunmuş olmaktadır. Ayrıca, kamuyu aydınlatma ilkelerinin yerine getirilmesiyle de yatırımcının sağlıklı karar alması yönünde aşama kaydedilmiş olacaktır.

Vurgulanması gereken önemli bir nokta da OECD ülkesi olmanın avantajının kaybolmasıdır. Ülkemiz gibi gelişmekte olan OECD ülkeleri bu noktada olumsuz etkilenecektir.

Bunların yanı sıra, rating kültürü yerleşmemiş ülkelerde ve reel sektörü küçük işletme yoğun bir profile sahip ülkelerde Basel II gerekliliklerini yerine getirmek, çok sıkıntılı bir süreç haline gelebilecektir.

Firmaların önemli bir kısmının ratingi çok yüksek olmayan ülkelerin bankaları için sermaye gereksinimi doğacaktır.

Basel II düzenlemesi kendi içinde 3 ana bölümden (yapısal blok) oluşmaktadır.⁷⁹ Bunlar;

⁷⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.18

- ✓ Birinci Yapısal Blok: Asgari sermaye gereksinimi (bankaların risk türlerine göre sermaye gereksinimlerini hesaplama sistemleri anlatılmaktadır).
- ✓ İkinci Yapısal Blok: Denetim otoritesinin gözden geçirilmesi (denetim otoritelerinin risk bazlı denetim yaparken dikkate alacakları hususlar belirtilmektedir. Bu aynı zamanda denetime yönelik bankaların yapması gereken faaliyetleri göstermesi bakımından önemlidir).
- ✓ Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa disiplini (bankaların şeffaflığını sağlamak amacıyla kamuya açıklamaları gereken bilgilere ilişkin asgari unsurların belirlendiği bölümdür).

2.3.1. Birinci Yapısal Blok

Basel II'nin ilk bölümünde, bankaların asgari sermaye yeterlilik hesaplama kuralları oluşturulmaktadır. Bankaların gerekli sermaye miktarlarının belirlenebilmesi için önce kredi, piyasa ve operasyonel risklerinin miktarı farklı ölçüm yöntemleri ile ölçülmekte ve ardından gerekli asgari sermaye miktarı belirlenmektedir.

Risklerin ölçülmesinde piyasa riskine ilişkin bir yenilik getirilmezken, kredi riskine ilişkin olarak tamamen yeni iki yöntem geliştirilmiştir. Bunlar; standart yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımdır. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım da kendi içinde bazı farklılıklar yaratan içsel derecelendirmeye dayalı temel yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı gelişmiş yaklaşım adı altında iki yöntemi bulundurmaktadır.⁸⁰

Operasyonel riskler ise sermaye yeterliliği hesaplamasına ilk kez dahil edilmekte olup, hesaplama yöntemleri temelde basit ve gelişmiş ölçüm yöntemleri

⁸⁰ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.265

olarak ikiye ayrılmaktadır. Basit ölçüm yöntemleri de kendi içinde temel gösterge yaklaşımı, standart yaklaşım ve alternatif standart yaklaşımı olarak 3 gruba ayrılmaktadır. Bankalar sermaye yeterliliği hesaplamasında öngörülen yöntemlerden her risk için birini belirleyebilecektir.

Ancak, Basel II dökümanının temel mantığı içinde, basit yöntemler riske duyarlılıkları daha az olacağından riskleri olduğundan daha riskli ölçecek şekilde kurgulanmışlardır. Dolayısı ile bankalar ölçüm yöntemlerini geliştirme konusunda teşvik edilmektedir.

Bu çerçevede oluşan yeni sermaye yeterlilik oranı hesaplama tablosu şu şekildedir; “Sermaye Yeterlilik Oranı = Özkaynaklar / (Kredi riski + Piyasa riski + Operasyonel Risk) > %8”

2.3.1.1. Kredi Riski

Kredi riski başlığı altında Standart Yaklaşım ile İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım hakkında bilgi verilecektir.

2.3.1.1.1. Standart Yaklaşım

Standart yaklaşımda kaynakların aktarıldığı karşı taraf esas alınarak belirlenen her bir kategoriye göre sabit bir risk ağırlığı bulunmaktadır. Bu yaklaşımda riske duyarlılığı arttırabilmek için dış kredi derecelendirme notlarının kullanılması öngörülmektedir.⁸¹

Bu çerçevede öncelikle bankaların alacakları karşı tarafın niteliği dikkate alınarak gruplandırmaya gidilmektedir. Daha sonra bulunduğu grupta rating notu hangi risk ağırlığına denk geliyorsa o ağırlığa göre risk miktarı bulunmaktadır. Basel II dökümanında bankaların bütün alacakları için sınıflandırma ve rating notlarına göre risk ağırlıklarının ne olacağı belirlenmiş durumdadır.

⁸¹ B.D.D.K., a.g.e., s.28

Bu çerçevede banka alacakları aşağıdaki şekilde gruplandırılmaktadır;

- ✓ Kamudan alacaklar
- ✓ Bankalardan alacaklar
- ✓ Kamu kuruluşlarından alacaklar
- ✓ Çokuluslu kalkınma bankalarındaki riskler
- ✓ Sermaye piyasası şirketleri
- ✓ Kurumsal riskler
- ✓ Perakende riskler
- ✓ İkamet amaçlı gayrimenkul ipotekli alacaklar
- ✓ Ticari gayrimenkul ipotekli alacaklar
- ✓ Takipteki krediler
- ✓ Yüksek risk kategorileri
- ✓ Diğer aktifler
- ✓ Bilanço dışı işlemler

Kamudan Alacaklar: Bankaların, ülkelerin hazinelerinden ve merkez bankalarından olan alacakları, aşağıdaki skalaya göre risk ağırlıklandırmasına tabi tutulacaktır. Burada risk ağırlıklandırması yapılırken ülkenin rating notları dikkate alınacaktır.

Tablo 1: Kamudan Alacaklar Risk Ağırlıklandırması

Derece	AAA AA-	A+ A-	BBB+ BBB-	BB+ B-	B- Altında	Rating yok
Risk ağırlığı	%0	%20	%50	%100	%150	%100

Kaynak: B.D.D.K., Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), s.28

Düzenlemede yukarıdaki gruplandırma dışına bazı durumlarda çıkılabileceği öngörülmektedir. Bunlar içinde ülkemiz bankaları açısından en önem taşıyan konu bankanın, kendi devletinden olan yerel para cinsi alacaklarına, Ulusal Denetim

Otoritesi'nin inisiyatifi doğrultusunda, daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilecektir.⁸² YP cinsi alacaklarda ise yukarıdaki tablo esas alınacaktır.

Bu durumda örneğin B.D.D.K. ulusal otorite olarak, Türk Hazinesi tarafından çıkarılmış iç borçlanma senetlerinden YTL olarak çıkarılmış olanlara bankaların %0'da dahil olmak üzere kendi (B.D.D.K.) belirlediği risk ağırlığını uygulamalarına karar verebilirken, YP olarak çıkarılmış olanlara ülke rating notu hangi ağırlığa karşılık geliyorsa doğrudan o uygulanacaktır. Türkiye'nin rating notu BB- olup, %100 risk ağırlığına karşılık gelmektedir.⁸³

Bu uygulama özellikle ülkemiz gibi ülke rating notu düşük devletler için ulusal otoritenin yerel para cinsinden Hazine borçlanmalarına uygulanacak risk ağırlığını düşük belirlemesi durumunda, bankaların yerel para ile çıkarılmış iç borçlanma enstrümanlarını tercih etmelerine ve YP olarak çıkarılmış borçlanma enstrümanlarından kaçınmalarına yol açacaktır.

Bankalardan Alacaklar: Komite, bankalardan olan alacaklar için 2 seçenek öngörmüştür. Seçeneklerden hangisinin uygulanacağına Ulusal Denetim Otoritesi (B.D.D.K.) karar verecektir.

Tablo 2: Bankalardan Alacaklar Risk Ağırlıklandırması (Alternatif 1)

Derece	AAA AA-	A+ A-	BBB+ BBB-	BB+ B-	B- Altında	Rating yok
Risk ağırlığı	%20	%50	%100	%100	%150	%100

Kaynak: B.D.D.K., Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), s.32

1.seçeneğe göre, bankalar için, yukarıdaki tabloda yer alan ve “kamu” risk ağırlığının 1 derece yükseğine karşılık gelen risk ağırlıkları kullanılacaktır.

⁸² Babuşcu Şenol, a.g.e., s.267

⁸³ Bolgün Evren, Akçay Barış, a.g.e., s.129

2.seçenekte, karşı taraf bankanın “rating”ine göre belirlenmiş aşağıdaki risk ağırlığı tablosu kullanılmaktadır.

Tablo 3: Bankalardan Alacaklar Risk Ağırlıklandırması (Alternatif 2)

Derece	AAA AA-	A+ A-	BBB+ BBB-	BB+ B-	B- Altında	Rating yok
Risk ağırlığı	%20	%50	%50	%100	%150	%50
Kısa Vd.Alac. için	%20	%20	%20	%50	%150	%20

Kaynak: B.D.D.K., Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), s.32

Kendi devletleri için daha düşük risk ağırlığı uygulayan ülkeler, bankalardan olan yerel para cinsi ve 3 aydan kısa vadeli alacaklarda, “kamu” için belirlenmiş risk ağırlığının bir yükseğini kullanabileceklerdir. Rating derecesi olmayan bankalardan olan alacaklara uygulanan risk ağırlığı, kamudan alacaklara uygulanandan daha düşük olamamaktadır.

Kamu Kuruluşlarından Alacaklar: Düzenlemede Hazine ve Merkez Bankası dışındaki kamu kurumları, bu kurumlardan ayrı değerlendirilmiştir. Bir kuruluşun kamu kuruluşu olup olmadığı konusunda da belli kıstaslar konulmuştur. Burada özellikle gelir yaratma güçleri dikkate alınmaktadır.

Basel II düzenlemesinde kamu kuruluşlarından olan alacaklar için, söz konusu ülkenin bankaları için dikkate alınan risk ağırlıkları geçerli olacağı ifade edilmektedir. Bankalar için uygulanacak tablodaki kısa vadeli alacaklar için olan bölüm burada uygulanmayacaktır. Ancak, Ulusal Denetim Otoritesi’nin tercihinine göre, bu grup için kamu risk ağırlığı da kullanılabilir.

Çokuluslu Kalkınma Bankalarındaki Riskler: Çokuluslu kalkınma bankalarından olan alacaklarda, bankalar için geçerli olan 2.seçenek kısa vadeli bölümü uygulanmaksızın kullanılacaktır.

Komite, bazı özel koşulları sağlayan çokuluslu kalkınma bankaları için %0 risk ağırlığı uygulanmasını kabul etmektedir. Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Avrupa Kalkınma Bankası vb. bankalar bu kategoriye girmektedir.

Sermaye Piyasası Şirketleri: Bu şirketler yönelik gözetim ve denetim düzenlemeleri bankalar gibi yeterli düzeyde ise, banka risk ağırlıklandırması esas alınacak, yeterli düzeyde değilse bu alacaklara kurumsal alacaklar için uygulanacak risk ağırlıkları uygulanacaktır.

Kurumsal Riskler: Kurumsal firmalardan alacaklara yönelik risk ağırlık tablosu şu şekildedir;

Tablo 4: Kurumsal Firmalar Risk Ağırlıklandırması

Derece	AAA AA-	A+ A-	BBB+ BBB-	BB+ B-	B- Altında	Rating yok
Risk ağırlığı	%20	%50	%100	%100	%150	%50

Kaynak: B.D.D.K., Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), s.33

Ulusal Denetim Otoritesi, dışsal derecelendirmeyi gözönüne almaksızın bütün kurumsal risklerin %100 risk ağırlığına konulmasına karar verebilecektir. Bu uygulamaya gidilmesi durumunda, firmaların ratingi dikkate alınmayacak ve tamamı için %100 risk ağırlığı kullanılacaktır. Sigorta şirketleri de bu kategoride değerlendirilmektedir.

Perakende Riskler: Banka alacaklarının bu başlık altında değerlendirilmesi için aşağıdaki kriterleri taşıması gerekmektedir.

Bunlar ;

- ✓ Gerçek kişilere ya da küçük işletmelere verilmeleri
- ✓ Yenilenen krediler, kredi kartı limitleri, bireysel krediler ve kiralamarlar, küçük işletme kredileri ve taahhütleri kapsarken gayrimenkul kredileri bu kategoride yer almamaktadır.
- ✓ Düzenleyici otoritenin risk dağılımının yeterli olduğundan emin olması gerekmektedir. Bu çerçevede örneğin açılan bir kredinin genel düzenleyici perakende portföyün içindeki payının belirli bir yüzdeyi geçmemesi gibi sayısal kısıtlar konulabilecektir.
- ✓ Bir bireye açılan maksimum perakende kredi tutarı 1 milyon Euro'yu geçemeyecektir.

Bu portföy içinde yer alan risklerin ağırlığı takibe düşen krediler hariç %75'dir.⁸⁴

İkamet Amaçlı Gayrimenkul İpotekli Alacaklar: Tamamı konut ipoteği ile teminat altına alınmış krediler %35 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Ulusal Denetim Otoritesi bu kredilerle ilgili olarak söz konusu oranı uygulamak için yeterince karşılık ayırdığından emin olmalıdır. Kriterin yerine getirilmediği durumlarda düzenleyici otorite standart risk ağırlığını artırma yetkisine sahiptir.

Ticari Gayrimenkul İpotekli Alacaklar: Basel Komitesi, en riskli alanlardan biri olarak gördüğü bu gruptaki kredilerin %100'den başka bir risk ağırlığı ile değerlendirilmesini istemektedir.⁸⁵

Ancak gelişmiş ve iyi organize olmuş emlak piyasaları olan ülkelerde, kredinin ipotekli kısmının (ipotek konusu kıymetin piyasa değerinin %50'sinin veya kredi açıldığı tarihteki değerinin %60'ının altına düşmemesi kaydıyla) %50 risk ağırlığına tabi tutulmasına imkan tanınmaktadır.

⁸⁴ B.D.D.K., a.g.e., s.34

⁸⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.35

Takipteki Krediler: Geri dönüşü 90 günden fazla geciken ve teminatı bulunmayan kredilerin, karşılıklardan sonra kalan miktarı aşağıdaki gibi risk ağırlığına tabi tutulur⁸⁶;

- ✓ Özel karşılıkların toplam kredinin %20'sinden az olduğu durumlarda %150 risk ağırlığı
- ✓ Özel karşılıkların toplam kredinin %20'sinden fazla olduğu durumlarda %100 risk ağırlığı. Ayrıca, özel karşılıkların toplam kredinin %50'sinden az olmadığı durumlarda düzenleyici otorite %100 risk ağırlığını %50'ye çekebilir.
- ✓ Konut kredileri ile ilgili olarak bu kredilerin geri dönüşü 90 günden fazla geciktiğinde %100 risk ağırlığı uygulanır. Eğer bu krediler takibe düşmüş ve özel karşılıkların toplam kredilere oranı %50'den az değilse, risk ağırlığı %50'ye indirilebilir.

Yüksek Risk Kategorileri: Karşı taraf kategorilerine göre %150 risk ağırlığına tabi olan risklere ek olarak;

- ✓ Kamu ve kamu kuruluşlarından, bankalardan ve menkul kıymet şirketlerinden B- altında risk derecesi alanlardan alacaklar
- ✓ BB- altında risk derecesine sahip olan kurumsal alacaklar
- ✓ Menkul kıymetleştirilen kısmın BB+ ve BB- arasında risk derecesi olanlardan uzun vadeli alacakların

risk ağırlığı %350 olarak hesaplanır. Özel sermaye yatırımları ya da risk sermayesi gibi daha yüksek risk ağırlığını yansıtan diğer aktiflere, düzenleyici otorite %150 ya da daha yüksek risk ağırlığı uygulamaya karar verebilir.⁸⁷

⁸⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.36

Diğer Aktifler: Diğer tüm aktifler %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. ⁸⁸

Bilanço Dışı İşlemler: Bilanço dışı işlemlerin, Kredi Dönüşüm Faktörü (KDF) kullanılarak, kredi eşdeğeri tutarları bulunacak ve karşı taraflarına göre risk ağırlığına tabi tutulacaktır. ⁸⁹

Tablo 5: Kredi Dönüşüm Faktörleri

İşlem	KDF
Kendi kendine itfa olan ve yükleme yükümlülüğü ile teminatlandırılan kısa vadeli akreditiflerde	20
Banka menkul kıymetlerinin teminat olarak verilmesi	100
1 yıldan kısa vadeli cayılamaz taahhütler	20
1 yıldan uzun vadeli cayılamaz taahhütler	50
Koşulsuz cayılabilir taahhütler	0

Kaynak: Babuşcu Şenol, a.g.e., s.272

Dışsal Kredi Değerlendirmesi: Standart yöntem ağırlıklı olarak dış derecelendirme kuruluşlarının rating notları esas alınarak yürütülmektedir. Bu nedenle dış kredi derecelendirmesinin niteliği son derece önem kazanmaktadır. Bu önemi doğrultusunda konu Basel II düzenlemesinde ele alınmış ve Dış Kredi Değerlendirme Kuruluşları (External Credit Assessment Institutions- ECAI) adlandırılan derecelendirme kuruluşlarının bazı kriterleri sağlamaları gerektiği belirtilmiştir. ⁹⁰

Bu kriterler; tarafsızlık, bağımsızlık, uluslararası erişim, kamuyu aydınlatma, yüksek kalitede bilgi kaynakları ve kredibiledir.

⁸⁷ B.D.D.K., a.g.e., s.37

⁸⁸ B.D.D.K., a.g.e., s.38

⁸⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.38

⁹⁰ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.273

Bankaların dış derecelendirme sonuçlarını kullanırken de standart hareket etmelerine yönelik düzenlemede bazı prensiplere yer verilmiştir.

Buna göre denetim otoriteleri, öncelikle dışsal derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmelerini standart bir risk ağırlığı çatısına oturtmalıdır. Bu standart çatı tüm risk ağırlıklarını kapsamalıdır.

Bankalar, değişik durumlar için değişik kuruluşların değerlendirmelerini esas almamalı, her durum için mümkün olduğunca aynı şirketin değerlendirmesini kullanmalıdır.

Çoklu değerlendirme olduğunda; iki değerlendirme yapılmışsa yüksek risk ağırlığı kullanılacaktır. İki'den fazla risk ağırlığı varsa, en düşük risk ağırlığına sahip olan son ikisinden yüksek risk ağırlıklı olan uygulanacaktır.

Banka spesifik bir menkul kıymete yatırım yaparken, eğer varsa öncelikle bu menkulün ihracı için verilmiş ratingi kullanacaktır. Bu tür bir ratingi olmayan bir menkul kıymete yapılan yatırımlarda ise ya ihraç edenin derecelendirilmiş başka bir menkul kıymetinin rating derecesi ya da ihraççının varsa rating derecesi dikkate alınacaktır.

İhraççının derecelendirilmiş bir ihracının risk ağırlığının dikkate alınabilmesi için; iki menkulün aynı şartları taşımaları, kullanılacak rating derecesinin “ratingi yok” kategorisinden daha düşük bir risk ağırlığına karşılık gelmesi, ratingi kullanılacak ihracın öncelikli (birinci sırada) alacak niteliğinde olması gerekmektedir. Bu kriterler yerine getirilmemişse, rate edilmemiş ihraç risk ağırlığı artacaktır.⁹¹

Kredi Riskini Azaltıcı Teknikler: Bankaların kredi riskini azaltmak üzere uyguladığı tekniklerin kabul edilebilmesi için gerekli koşullar düzenlemede belirtilmiş olup, başta hukuki kesinlik kriterleri olmak üzere koşullar yerine

⁹¹ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.273

getirildiğinde, sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullanılabilir. ⁹² Özellikle bankanın risk azaltıcı tekniklerden yararlanabilmesi, yasal belirlilik açısından asgari standartları yerine getirmesi gerekir. Bu çerçevede örneğin teminatlandırma işlemlerinde kullanılan bütün belgeler, bilanço netleme işlemi, garantiler ve kredi türevleri için kullanılan dökümanlar bütün taraflar için bağlayıcı olmalıdır.

Bankanın geçerli finansal teminatları varsa bunlar, sermaye gereksinimi hesaplanırken kredi riskinin azaltımında kullanılabilir. ⁹³

Basel II düzenlemesinde bankaların teminatlarla risk azaltma tekniğini kullanırken basit ya da kapsamlı olmak üzere iki yöntem kullanabileceği belirtilmektedir. Bunları kullanırken basit yöntemde varolan riskin en fazla %80'ine kadar azaltılabilirken, kapsamlı yöntemde tamamı ortadan kaldırılabilir. ⁹⁴

Bu iki yöntemden, banka bilançosunun bankacılık portföyünde ikisinden birisi seçilebilirken, alım-satım portföyü için sadece kapsamlı yaklaşımı kullanabilmektedir.

Her iki yöntemde de kısmi teminatlandırma mümkündür. Teminat ile risk arasındaki vade uyumsuzluğuna sadece kapsamlı yaklaşımda izin verilir.

Basit yaklaşımda teminatın risk ağırlığı karşı tarafın risk ağırlığının yerine geçer.

Kapsamlı yaklaşımda ise teminat alınırken, teminatın etkisini görebilmek amacıyla karşı taraf için ayarlanmış riskin hesaplanması gerekir. Banka, riskin ve teminatın gelecek değerindeki dalgalanmaları dikkate alan hesaplamalar yapmalıdır.

Gelecekte olası gelişmeler dikkate alınarak hesaplanan riskin, aynı şekilde hesaplanan teminatı aşan kısmı risk ağırlığına tabi tutulur.

⁹² B.D.D.K., a.g.e., s.45

⁹³ y.a.g.e., s.45

⁹⁴ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.275

Kabul Edilen Teminatlar : Teminatların dikkate alınmasında 2 yaklaşım mevcuttur: Basit yaklaşım ve Kapsamlı Yaklaşım. Bankalar, bu iki yaklaşımdan sadece birini kullanabileceklerdir.⁹⁵

Basit yaklaşım için geçerli olan teminatlar şunlardır⁹⁶;

- ✓ Kredi veren banka nezdinde nakit
- ✓ Altın
- ✓ Kabul edilen risk derecelendirme şirketleri tarafından belirli bir derecenin üstünde derecelendirilmiş borçlanma senetleri
- ✓ Kabul edilen bir derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilmemiş ancak belirli kriterlere sahip borçlanma senetleri
- ✓ Bir ana endekse dahil hisse senetleri ile hisse senedine dönüştürülebilir tahviller
- ✓ Derecelendirilmemiş ancak belirli koşulları taşıyan ve bir endekse dahil olan yatırım fonları

Kapsamlı yaklaşım için geçerli olan teminatlar ise şu şekildedir⁹⁷;

- ✓ Basit yaklaşımda geçerli olan teminatlar
- ✓ Bir ana endekse dahil olmayan ama tanınmış bir borsaya kote olmuş hisse senetleri ve hisse senedine dönüştürülebilir tahviller
- ✓ Yukarıda sayılan senetlere yatırım yapan yatırım fonları

Standart yöntemle kredi riskinin hesaplanmasında teminatların dikkate alınmasında basit ve kapsamlı olmak üzere iki yöntem kullanılabilir.

Basit yöntemde alacağın teminatlanmış bölümü için teminatın risk ağırlığı dikkate alınırken, teminatı bulunmayan bölüm için karşı tarafın risk ağırlığı dikkate

⁹⁵ Babuşcu Şenol , a.g.e., s.275

⁹⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.50

⁹⁷ B.D.D.K., a.g.e., s.51

alınır. Alacağın teminatlı bölümü için uygulanabilecek asgari risk ağırlığı istisnalar dışında %20 olarak belirlenmiştir. Ayrıca teminatın kalan vadesinin bağlı olduğu alacağa ilişkin işlemin vadesinden kısa olmaması gerekmektedir.

Kapsamlı yöntemde ise alacağa ilişkin risk ile teminatı arasındaki dengenin piyasadaki gelişmelere bağlı olarak ne oranda değişeceği belirlenmekte ve teminat dışında kalan bölüm karşı tarafın risk ağırlığı ile ağırlıklandırılmaktadır.

Bilanço İçi Netleme: Netleme, iki tarafın bir anlaşma çerçevesinde yaptıkları sözleşmede belirlenmiş kurallar içinde mevcut ya da gelecekte yapacakları iş akitlerinden doğacak alacak ve borçlarını belirli periyotlarda birbirinden düşerek netleştirmeleridir.⁹⁸

Bankanın, kredi ve mevduat için yasal geçerliliği olan netleme anlaşması varsa, gerekli koşulları taşıması durumunda, sermaye yeterliliğini net kredi riski üzerinden hesaplayabilecektir.

Garantiler: Garanti doğrudan, açık, cayılamaz ve şartsız olmalıdır. Garantör karşı taraftan daha iyi bir risk ağırlığına sahip olmalıdır. Garantinin kapsadığı risk tutarı garanti edenin risk ağırlığıyla, korumasız kısım ise karşı tarafın risk ağırlığıyla değerlendirilecektir.⁹⁹

Basel II dökümanında kabul edilen garantörler olarak;

- ✓ Borçludan daha iyi kredi değerliliği olan kamu teşebbüsleri ve bankalar
- ✓ “A-” veya üstü ratingli şirketler

sayılmıştır. Koruma sağlanmış kısım için, koruma sağlayanın risk ağırlığı kullanılacaktır. Korumasız kalan bölüm karşı tarafın risk ağırlığına tabi olacaktır.

⁹⁸ Babuşcu Şenol, a.g.e., 276

⁹⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.64

2.3.1.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım

Basel II'nin getirmiş olduğu önemli yeniliklerden biri bankaların kendi oluşturdukları derecelendirme sistemlerine bağlı hesaplama yöntemi geliştirerek kredi risklerini hesaplayabilmeleri olanağıdır.¹⁰⁰ Bu yaklaşımları temel düzenekleri düzenleyici otorite tarafından belirlenen yöntemler olarak görmek mümkündür.

Basel II'de İçsel Derecelendirmeye Dayalı (İDD) yaklaşımında varlıklar farklı derecelendirme kriterleri ve farklı risk oluşumları nedeniyle gruplandırılmışlardır. Bu gruplar; Kurumsal riskler, Kamudan alacaklar, Banka riskleri, Perakende riskler, Cari hesap şeklindeki bireysel kredilere ait riskler, Menkul kıymetlerden alacaklar, Satın alınmış alacaklar olarak sınıflandırılmaktadır.

101

İDD yaklaşım kapsamında ele alınan her risk kategorisi için 3 anahtar öge vardır. Bu ögeler¹⁰²;

- ✓ Risk unsurları; Bankalar ya da bazı durumlarda gözetim otoriteleri tarafından belirlenen risk bileşenlerinin tahminleri
- ✓ Risk ağırlıkları fonksiyonları; Risk unsurlarının risk ağırlıklı varlıklara, risk ağırlıklı varlıkların da sermaye gereksinimine dönüştürülmesini sağlayan hesaplamalardır,
- ✓ Asgari gereklilikler; Bir bankanın herhangi bir aktifine yönelik İDD yaklaşımı kurulabilmesi için karşılaması gereken asgari şartlardır.

Risk Unsurları: Düzenlemeye göre İDD yaklaşımını hesaplamaya yönelik olarak aşağıdaki risk bileşenleri oluşturulmuştur;

- ✓ Temerrüt olasılığı (Probability of Default- PD)

¹⁰⁰ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.277

¹⁰¹ B.D.D.K., a.g.e., s.72

¹⁰² Babuşcu Şenol, a.g.e., s.278

- ✓ Temerrüt halinde kayıp (Loss Given Default- LGD)
- ✓ Temerrüt anındaki bakiye (Exposure at Default- EAD)
- ✓ Efektif vade (M)

Belirlenmiş bu bileşenlerin özelliklerine baktığımızda, temerrüde düşme olasılığı daha çok borçlunun kriterlerine göre alacağını geri ödememe olasılığının hesaplanmasını içermektedir. Diğer bileşenler ise daha çok alacakla bağlantılı hesaplanmaktadır. Bu bileşenlerde alacağın özellikleri dikkate alınarak temerrüt halinde ne kadarlık bir alacak bakiyesinin tahsil edilemeyeceği, temerrüt halinde ne kadarlık bir bakiye olacağı, vadeye kadar sürenin etkilerinin tahmini olarak hesaplanmasını hedeflemektedir.

İDD sistemi içinde iki farklı hesaplama yaklaşımı bulunmaktadır. Bunlar; Temel Yaklaşım ve Gelişmiş Yaklaşım'dır. İkisi arasındaki farkı hesaplamada kullanılan düzenekte yer alan ve yukarıda sayılmış olan bileşenlerin, düzenleyici otorite ve banka arasında belirlenme düzeyindeki farklılık oluşturmaktadır.

Temel Yaklaşım'da bankalar sadece PD hesaplayacaklardır. Kalan risk bileşenleri Ulusal Denetim Otoriteleri tarafından sağlanacaktır.

Gelişmiş Yaklaşım'da ise bankalar tüm risk unsurlarını (PD, LGD, EAD ve M) kendileri hesaplayacaklardır.

Risk Ağırlıkları Fonksiyonları: Her iki hesaplama yönteminde de bankalar Basel II dökümanı içinde detaylı olarak anlatılan risk ağırlığı hesaplama fonksiyonlarını kullanacaklardır.

Asgari Gereklilikler: Bir bankanın İDD yaklaşımı kullanabilmesi için bazı kriterlere sahip olması gerekmektedir.

Bu kriterlerden başlıcaları¹⁰³;

- ✓ Kredi riskinin tanımlanmış olması
- ✓ Derecelendirme sisteminin yeterli olması ve denetlenmesi
- ✓ Derecelendirme sisteminden elde edilen bulguların yeterli düzeyde kullanılması
- ✓ Yeterli düzeyde veri temin ediliyor olması
- ✓ Kullanılan modelin yetkili otorite tarafından onaylanmış olması
- ✓ Temerrüt olasılık tahmin yöntemi bulunmasıdır.

Rating Sistemi: Rating sistemi; IDD yaklaşımının temelini oluşturduğundan Basel II dökümanı içinde ayrıntılı olarak yer almıştır. Bu çerçevede ratinge ilişkin belirlenmiş özellikler ve gerekli unsurları aşağıdaki başlıklarla özetlemek mümkün olacaktır;

- ✓ Rating sistemi konuya ilişkin her türlü yöntemleri, süreçleri, kontrolleri, veri toplamayı ve IT sistemlerini içermelidir.
- ✓ Borçlunun temerrüt riski ve işlemin özel faktörlerine konsantre olmalıdır.
- ✓ Bankanın, risklerinin rating derecelerine anlamlı bir şekilde (aşırı yoğunlaşma olmadan) dağılması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için banka en az 7 normal borçlu derecesine ve 1 temerrüte düşmüş borçlu derecesine sahip olmalıdır.
- ✓ Borçlu derecesi, kesin rating kriterlerine göre borçlunun riskini değerlendiren ve PD hesaplamasına temel teşkil eden bir özellik arz etmelidir.
- ✓ Derece açıklamaları ve kriterler aynı tür riskleri aynı derecelere tutarlı şekilde koymaya izin verecek şekilde detaylandırılmalıdır. Bu tutarlılık, işlem kollarını, birimleri ve coğrafi bölgeleri kapsamalıdır.

¹⁰³ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.279

- ✓ PD'ye esas teşkil eden periyot 1 yıl olmasına rağmen; bankalardan rating tahsislerinde daha uzun bir değerlendirme periyodu kullanmaları beklenmektedir. Borçlu ratingi, beklenmedik koşullarda ve kötü ekonomik durumlarda borçlunun yükümlülüğünü yerine getirme kabiliyetini göstermelidir.
- ✓ Her borçlu ve garantör, işlem derecesi ile ilişkilendirilmiş bir borçlu rating derecesine dahil edilmelidir.
- ✓ Borçlu ve işlem ratingleri en azından yıllık olarak yenilenmelidir. Problemlili krediler daha sık rate edilmelidir.
- ✓ Rating tahsisleri ve periyodik gözden geçirme, kredi vermektan doğrudan fayda sağlamayan bağımsız bir birim tarafından yapılmalı veya onaylanmalıdır.
- ✓ Bankanın, içsel rating sisteminin performansından, uygulamasından ve dizaynından sorumlu bağımsız bir kontrol birimi bulunmalıdır.
- ✓ İDD Yaklaşımını kullanan bankalar, 3 yıldır uygulanan bir rating sistemi ve risk unsuru tahmin sürecine sahip olmalıdır.

2.3.1.2. Operasyonel Risk

BDDK'nın 8 Şubat 2001 tarihinde yayımlanan "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri" hakkındaki yönetmeliğinde operasyonel risk; *"Banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilememesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın, sel gibi felaketlerden kaynaklanabilecek kayıp ya da zarara uğrama ihtimali"* olarak tanımlanmıştır.

Basel komitesi ise operasyonel riski, “*Yetersiz ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden ya da dışsal olaylardan kaynaklanan, doğrudan veya dolaylı zarar* ” olarak ifade etmiştir.¹⁰⁴ Bu tanıma yasal risk dahil edilmiş ancak, strateji ve itibar riski hariç tutulmuştur.

Düzenlemede operasyonel risk sermaye gereksinimi ölçümü için, dört yöntem ortaya konmuştur.¹⁰⁵ Bunlar;

- ✓ Temel gösterge yaklaşımı (Basic Indicator Approach)
- ✓ Standart yaklaşım (Standardized Approach)
- ✓ Alternatif Standart yaklaşım (Alternative Standardized Approach)
- ✓ Gelişmiş ölçüm yaklaşımıdır. (Advanced Measurement Approach)

Basel Komitesi bankaları zaman içinde kullandıkları yöntemleri geliştirme konusunda teşvik etmekte olup, özellikle uluslararası faaliyet gösteren bankalar ile operasyonel riski yüksek olan bankalardan, gelişmiş ve kendilerinin risk profillerine ve karmaşıklık düzeylerine uygun bir yaklaşım kullanmalarını istemektedir.

Gelişmiş yaklaşım kullanması onaylanmış olan bir banka, denetim otoritesinin izni olmadıkça basit yaklaşıma geçemeyecektir.

Yukarıda ismi sayılan yaklaşımlardan her biri öncekiden daha fazla riske duyarlı ve kapsamlı yöntemlerdir. Kapsamlı risk yönetimi uygulayan bankaların daha az operasyonel risklere karşı sermaye bulundurması hedeflenmektedir. Böylece bankalar daha gelişmiş yöntemleri uygulama konusunda teşvik edilmektedir.

2.3.1.2.1. Temel Gösterge Yaklaşımı

Temel Gösterge Yaklaşımı, bankanın bütün faaliyetleri için tek bir gösterge kullanarak, operasyonel riski karşılamak üzere gerekli sermaye tahsisini tespit

¹⁰⁴ B.D.D.K., a.g.e., s.189

¹⁰⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.189

etmektedir.¹⁰⁶ Temel gösterge yaklaşımı oldukça basit bir yöntemdir. Bu gösterge Basel Komitesi tarafından “brüt gelir” (Gross Income) olarak belirlenmiştir. Brüt gelir hesaplanırken, net faiz geliri ve net faiz dışı gelir değerleri toplanarak, son üç yılın ortalaması alınmaktadır. Herhangi bir yılda brüt geliri sıfır ya da negatif olan bir bankanın ortalama hesabı yapılırken, o yıla ait değerler hesaplamaaya dahil edilmeyeceklerdir.

Dökümanda brüt gelir, net faiz geliri ile net faiz dışı gelirin toplamı olarak tanımlanmıştır. Bu değerlerden,

- ✓ Tüm karşılıklar
- ✓ Yatırım amaçlı tutulan menkul kıymet satış karları/zararları
- ✓ Taşeronlara yapılan ödemeleri içeren işletme giderleri
- ✓ Olağanüstü kalemler ve sigorta gelirleri gibi faaliyet dışı gelir gider

kalemleri çıkarılacaktır.

Bu yaklaşımda operasyonel risk için gerekli sermaye tahsisi; temel göstergenin (brüt gelirin) belirli bir katsayı (Alfa Faktörü- α) ile çarpımı yoluyla hesaplanır. Hesaplamaada kullanılacak katsayı (α) Basel Komitesi tarafından %15 olarak kabul edilmiştir. Bu yaklaşıma göre operasyonel risk için ayrılacak sermaye miktarı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmaktadır¹⁰⁷:

$$C_{BIA} = (EI) * (\alpha)$$

C_{BIA} : Temel gösterge yaklaşımına göre sermaye gereksinimi

EI : Maruz kalınan risk göstergesi (Brüt gelir)

α : Temel gösterge yaklaşımı için belirlenen katsayı

Bu yaklaşım daha çok küçük ve ulusal bankaların kullanımına uygundur. Basel Komitesi, uluslararası alanda faaliyet gösteren ve önemli boyutta operasyonel

¹⁰⁶ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.282

¹⁰⁷ B.D.D.K., a.g.e., s.192

riske maruz kalan büyük bankalara daha riske duyarlı yaklaşımlar kullanmalarını önermektedir.

2.3.1.2.2. Standart Yaklaşım

Standartlaştırılmış Yaklaşım, banka faaliyetlerini bir dizi standartlaştırılmış faaliyet birimlerine ve faaliyet kollarına ayırmaktadır. Basel Komitesi tarafından getirilen standart yaklaşımda, banka faaliyetleri, “kurumsal finansman, alım-satım faaliyetleri, bireysel bankacılık, ticari bankacılık, ödeme ve takas, aracılık ve saklama hizmetleri, varlık yönetimi, bireysel aracılık hizmetleri” olmak üzere 8 işkoluna bölünmektedir.¹⁰⁸

Tablo 6: Standart Yaklaşımına Göre Banka Aktiviteleri

Kurumsal finansman	Alım Satım faaliyetleri	Bireysel bankacılık	Ticari bankacılık
Ödemeler ve Takas hizmetleri	Aracılık ve saklama hizmetleri	Varlık yönetimi	Bireysel aracılık hizmetleri

Kaynak: B.D.D.K., Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), s.194

Bu alanlarda bankanın faaliyetinin büyüklüğü ve hacmini yansıtan genel bir gösterge baz alınmaktadır. Söz konusu genel göstergelerle ilgili belirli bir katsayının (β) çarpılması yoluyla ise sermaye gereksinimi hesaplanmaktadır.

Genel göstergeler ile her bir işkoluna ilişkin maruz kalınan operasyonel risk miktarının yaklaşık olarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. Basel komitesi tarafından hesaplamada kullanılacak katsayı (β) ise işkollarının faaliyet içindeki ağırlıklarına göre; %18, %15 ve %12 olarak ayrı ayrı belirlenmiştir. Mevcut yaklaşımda, her bir işkoluna ilişkin belirlenen genel gösterge ile beta katsayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

¹⁰⁸ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.283

Tablo 7: Standart Yaklaşımında Göstergeler

İşkolu	Genel Gösterge	Beta (β)
Kurumsal Finansman	Brüt Gelir	[18%]
Alım-satım Faaliyetleri	Brüt Gelir	[18%]
Bireysel Bankacılık	Yıllık Ortalama Aktifler	[12%]
Ticari Bankacılık	Yıllık Ortalama Aktifler	[15%]
Ödeme ve Takas	Yıllık Takas Sonuçları	[18%]
Aracılık ve Saklama Hizmetleri	Brüt Gelir	[15%]
Varlık Yönetimi	Yönetim Altındaki Toplam Fonlar	[12%]
Bireysel Aracılık Hizmetleri	Brüt Gelir	[12%]

Kaynak: B.D.D.K., Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), s.194

Toplam sermaye gereksinimi, her yıl için her bir faaliyet kolu üzerinden elde edilen yasal sermaye gereksiniminin toplamının 3 yıllık ortalaması olarak hesaplanmaktadır. Bununla birlikte, bir yıldaki tüm faaliyet kollarının toplam sermaye gereksinimi negatifse, pay bölümüne o yıl için sıfır alınmaktadır. Bir faaliyet kolu için negatif sermaye gereksinimi oluşması halinde, bu negatif tutar diğer faaliyet kollarındaki pozitif tutarlardan düşebilecektir.¹⁰⁹

Gerek temel gösterge yaklaşımı gerekse de standart yaklaşımda banka içi içsel zarar verileri kullanılmamakta, bu durum yapılan hesaplamaların riske duyarlılıklarını azaltmaktadır. Basel komitesi söz konusu eksikliği gidermek amacıyla temel gösterge yaklaşımı ve standartlaştırılmış yaklaşımdan farklı olarak daha karmaşık fakat riske daha duyarlı yöntemler olarak “Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları”nı (Advanced Measurement Approach) önermiştir.

2.3.1.2.3. Alternatif Standart Yaklaşım

Alternatif standart yaklaşım, standart yaklaşımın bir alt koludur. Bu yaklaşımda ticari ve perakende bankacılık faaliyet kolları için brüt gelir yerine o

¹⁰⁹ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.283

faaliyet kolundaki bilanço bakiye rakamları “M=0,035” sabit katsayısı ile çarpılması sonucu bulunacak tutarlar brüt gelir rakamının yerine konulacaktır.¹¹⁰

Bu tutarlar ilgili faaliyet kolları için belirlenmiş ve yukarıdaki tabloda yer alan katsayılar ile çarpılarak sermaye yükümlülüğüne esas rakam bulunacaktır. Diğer faaliyet kollarına ilişkin hesaplamalarda standart yaklaşımda hesaplandığı gibi hareket edilecektir.

2.3.1.2.4. Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları

Operasyonel riskin hesaplanmasına ilişkin Basel II metninde yer alan bir diğer yaklaşım Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları (Advanced Measurement Approach–AMA)’dır. Basel II’de bu yöntemin uygulanabilmesi için bulunması gereken kriterler belirlenmiş ancak hesaplamaya ilişkin bir zorunluluk getirilmemiştir. Bankalar gerekli koşulları yerine getirmek ve denetim otoritesinden izin almak koşulu ile kendi modellerini kurabileceklerdir. AMA yaklaşımında yasal sermaye gereksinimi, bankanın belirli kantitatif ve kalitatif kriterleri kullanan kendi içsel operasyonel risk ölçüm sisteminin ürettiği risk ölçümü sonucu elde edilen rakamdır.

Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları; riske en duyarlı yöntemleri içermekte olup bankanın iç risk ölçüm sistemi ve bununla bağlantılı kayıp verisinden yararlanılmaktadır. Bankalar, bu verileri kullanarak Basel Komitenin belirlediği kriterler ile operasyonel riskleri için sermaye karşılıklarını ayırmaktadırlar.¹¹¹

Basel Komitesi, bankaları özellikle gelişmiş yaklaşımı kullanarak sermaye karşılıklarını hesaplamaları için teşvik etmektedir. Gelişmiş ölçüm teknikleri ile amaçlanan, gelecek bir yıl içinde beklenmeyen kayıpların %99,9 güven aralığında ölçülerek sermaye yeterliliğinin belirlenmesidir. Basel komitesi 4 ayrı gelişmiş ölçüm yaklaşımı önermiştir.

¹¹⁰ B.D.D.K., a.g.e., s.192

¹¹¹ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.285

- ✓ İçsel Ölçüm Yaklaşımı (Internal Measurement Approach)
- ✓ Kayıp Dağılımı Yaklaşımı (Loss Distribution Approach)
- ✓ Skorkart Yaklaşımı (Scorecard Approach)
- ✓ Senaryo Analizi Yaklaşımı (Scenario Analysis Approach)

Bankalar bu yaklaşımlarla temel gösterge ve standartlaştırılmış yaklaşımlara göre daha düşük sermaye ayırma imkânına sahip olabilecektir.

Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları Zorunlu Kriterleri : Bir bankanın AMA yaklaşımını kullanabilmesi için asgari aşağıdaki kriterleri yerine getirmelidir¹¹²;

- ✓ Yönetim Kurulu ve Üst Düzey Yönetim, operasyonel risk yönetimi çerçevesinin gözetiminde aktif olarak bulunmalıdır.
- ✓ Bankanın yapısına uygun bir operasyonel risk yönetimi sistemi oluşturulmalı ve doğru bir şekilde uygulanmalıdır.
- ✓ Banka ana faaliyet kollarında sözkonusu yaklaşımı kullanırken yeterli veriye sahip olmalıdır.
- ✓ Düzenlemede ortaya konan kriterlere göre bankalar içsel zarar verilerini izlemelidir. İçsel zarar verisinin izlenmesi, güvenilir operasyonel risk ölçüm sisteminin geliştirilmesinin ve işleminin en temel gerekliliğidir. İçsel zarar verisi bankanın risk tahminlerini bankanın gerçek zarar deneyimleri ile bağdaştırmak için büyük önem taşımaktadır.
- ✓ Yasal sermaye hesabı için kullanılan ve içsel olarak üretilen operasyonel risk ölçümleri, asgari 5 yıllık içsel zarar verisini dayanmalıdır. Banka ilk AMA kullanmaya başladığında 3 yıllık tarihi veri kabul edilebilecektir.

¹¹² Babuşcu Şenol, a.g.e., s.285

Yasal sermaye hesaplamak için bankanın içsel zarar verileri toplama süreçlerinin aşağıdaki standartlara sahip olması gerekmektedir¹¹³;

- ✓ Zarar verileri belirli faaliyet kollarına ve olay tiplerine göre ayrılmalı ve bu ayrımı yapmak üzere objektif kriterlere sahip olunmalıdır.
- ✓ Bankanın içsel zarar verileri uygun alt sistemlere ve coğrafi alanlara ait bütün önemli faaliyetleri ve olayları içerecek şekilde kapsamlı olmalıdır. Banka içsel zarar verisi toplamak için uygun bir asgari brüt zarar eşğine sahip olmalıdır. Bu eşik bankanın faaliyet kolları ya da zarar kategorileri arasında fark olabilecektir.
- ✓ Brüt zarar miktarlarına ait bilgiler dışında banka olayın tarihini, brüt zarar miktarlarından karşılanabilen kısımları ve zarar olayının nedenleri hakkında bilgileri toplamalıdır.
- ✓ Banka merkezi bir fonksiyonda (örneği bilgi sistemleri gibi) gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan zarar verisini veya birden fazla faaliyet koluna ait olan veya zaman içinde ilişkilenen olaylardan kaynaklanan zarar verisini, bu faaliyetlere atamak için belirli kriterlere sahip olmalıdır.
- ✓ Bankanın operasyonel risk ölçüm sisteminin özellikle nadiren ortaya çıkmakla birlikte ciddi potansiyel zararlara maruz kalması söz konusu ise ve yeterli iç veri bulunmuyorsa, banka ilişkili e uygun olan dış verileri kullanmalıdır. Söz konusu dış veri, gerçek zarar miktarlarını, olayların meydana geldiği faaliyetlerin ölçeğine dair bilgileri, zarar olaylarını nedenleri ve koşulları ile ilgili bilgileri içermelidir.

Risk Azaltımı: AMA Yaklaşımı altında, bir banka asgari yasal sermaye gereksinimi için kullanılan operasyonel risk ölçümlerinde Basel II metninde yer alan kriterleri yerine getirmek koşulu ile sigortanın risk azaltıcı etkisini kullanabilecektir.

¹¹³ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.285

Sigortanın risk azaltıcı etkisi toplam operasyonel risk sermaye gereksiniminin %20'si ile sınırlandırılmıştır.¹¹⁴

2.3.2. İkinci Yapısal Blok

İkinci Yapısal Blok'da komite tarafından risk yönetimi rehberliği, denetimsel şeffaflık ve hesap verilebilirlik konusunda banka riskleriyle ilgili denetimsel gözden geçirmenin anahtar prensipleri ele alınarak incelenmektedir.¹¹⁵

Uzlaşıda yer alan denetim otoritesinin incelemesi süreci, yalnızca bankaların faaliyetlerindeki tüm risklerinin sermaye ile desteklenmesinin değil bankaların risklerini izlemesi ve yönetmeleri esnasında daha iyi risk yönetimi tekniklerini geliştirmelerini ve kullanmalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Denetimsel inceleme süreci, bir içsel sermaye değerlendirme süreci geliştirilmesini ve bankanın risk profili ve kontrol ortamı ile uyumlu sermaye hedeflerinin belirlenmesinde banka yönetiminin sorumluluğunu benimsemektedir. Uzlaşıda, banka yönetimi bankanın esas asgari sermaye yükümlülüğünün ötesinde, risklerini desteklemek amacıyla yeterli düzeyde sermaye bulundurması sorumluluğunu taşımaya devam etmektedir.

Denetim otoritelerinden, riskleri ile orantılı olarak bankaların kendi sermaye ihtiyaçlarını ne kadar iyi belirlediklerini değerlendirmeleri ve gerektiğinde müdahalede bulunmaları beklenmektedir. Bu etkileşimin, bankalar ile denetim otoriteleri arasındaki diyalogun gelişmesini sağlamak suretiyle yetersizliklerin ve eksikliklerin belirlenmesi halinde risklerin azaltılması veya sermayenin tekrar yeterli seviyeye gelmesinin sağlanması amacına dönük acil ve kararlı eylemlerin gerçekleştirilmesini sağlaması amaçlanmaktadır. Bundan dolayı denetim otoriteleri risk profillerine veya faaliyet tecrübelerine dayalı olarak bu tür tedbirlerin alınmasını gerektirecek bankalara daha fazla odaklanmayı isteyebilirler.

¹¹⁴ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.286

¹¹⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.216

Komite, bankanın riskleri için bulundurduğu sermaye miktarı ile bankanın risk yönetimi ve iç kontrol süreçlerinin gücü ve etkililiği arasındaki ilişkiyi benimsemektedir. Ancak sermayenin artırılması, bankanın risklerindeki artışın karşılanmasında tek yöntem olarak görülmemelidir. Risklerle ilgili olarak risk yönetiminin güçlendirilmesi, içsel limitlerin uygulanması, karşılıkların ve yedeklerin seviyesinin güçlendirilmesi ve iç kontrollerin düzeltilmesi gibi araçlar da dikkate alınmalıdır. Ayrıca, sermaye temel olarak yetersiz iç kontrol veya risk yönetimi süreçlerine bir alternatif olarak görülmemelidir.

2.3.2.1. Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesinin Önemi

Yeni Uzlaşma'da, denetim otoritesinin gözden geçirme süreci ile hedeflenen; bankaların taşıdıkları bütün riskler için yeterli sermayeye sahip olmalarını sağlamak ve bankaların risk yönetiminde daha iyi teknikler geliştirip kullanmalarını teşvik etmektir.

Denetim otoritesi bankaların risklerine karşılık gelen sermaye ihtiyaçlarını nasıl ölçümlediklerini değerlendirecek ve gerekirse müdahale edecektir. Denetim otoritesinin inisiyatif alanına giren konular 4 başlıkta toplanabilir¹¹⁶;

- ✓ Dayanak 1'de ele alınmış ancak tam olarak değerlendirilmemiş riskler
- ✓ Dayanak 1'de ele alınmamış riskler
- ✓ Dışsal faktörler
- ✓ Birinci Yapısal Blok'daki (P1) daha ileri yöntemlerin, özellikle kredi riski için İçsel Derecelendirme Bazlı yaklaşımların ve operasyonel risk için İleri Ölçüm Yaklaşımlarının (AMA), asgari standartlara ve kamuya açıklama yükümlülüklerine uyumunun değerlendirilmesi

¹¹⁶ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.28

2.3.2.2. Denetim Otoritesinin Gözden Geçirme Sürecinin Prensipleri

1 no'lu prensip gereği; “Bankaların, risk profilleri ile ilişkili bütünleşik bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejileri bulunmalıdır”.¹¹⁷

Bankalar, belirlenen içsel sermaye hedeflerinin sağlam temellere ve gerekçelere dayandığı ve bu hedeflerin kapsamlı risk profilleri ve mevcut faaliyet çevreleri ile tutarlı olduğunu kanıtlamalıdır.

Banka yönetimi sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi esnasında bankanın faaliyette bulunduğu ekonomik konjonktür konusunda dikkatli olmalıdır. Bankayı olumsuz bir şekilde etkileyebilecek muhtemel olayları veya piyasa koşullarındaki muhtemel değişimleri tanımlayan, kötü ve şiddetli koşulları gösteren ve geleceğe dönük olan stres testleri yapılmalıdır.

Bankaların içsel sermaye değerlendirme sürecinin temel özellikleri şunlardan oluşmaktadır¹¹⁸:

- ✓ Yönetim kurulunun ve üst düzey yönetiminin gözetimi ve denetimi,
- ✓ Sağlam ve güvenilir sermaye değerlendirmesi,
- ✓ Risklerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi,
- ✓ İzleme ve raporlama,
- ✓ İç kontrol sistemi tarafından kontrolden geçirilmesi.

Yönetim Kurulu ve Üst Yönetimin Gözetimi

Banka yönetimi, bankanın aldığı risklerin niteliği ve seviyesi konusunda ve bu risklerin bankanın yeterli sermaye düzeyi ile nasıl bir ilişkisi olduğu konusunda bilgi ve bilinç sahibi olmakla sorumludur. Banka yönetimi, ayrıca, risk yönetimi

¹¹⁷ B.D.D.K., a.g.e., s.217

¹¹⁸ B.D.D.K., a.g.e., s.218

sürecinin formal yapısının ve gelişmişlik düzeyinin bankanın risk profili ve iş planı ile uygunluğunun sağlanmasından sorumludur.¹¹⁹

Bankanın mevcut ve gelecekteki sermaye gereksinimlerinin stratejik amaçları ile birlikte analiz edilmesi, stratejik planlama sürecinin olmazsa olmaz unsurlarındandır. Stratejik plan, açık bir şekilde bankanın sermaye gereksinimlerini, beklenen sermaye maliyetlerini, istenilen sermaye seviyesini ve harici sermaye kaynaklarının ana hatlarını göstermelidir. Üst düzey yönetim ve yönetim kurulu, sermaye planlamasını istenilen stratejik hedeflerin elde edilebilmesinde kritik öneme sahip bir unsur olarak görmelidir.

Yönetim Kurulu, bankanın risk alma kapasitesinin (risk tolerans düzeyi) belirlenmesinden sorumludur. Yönetim kurulu banka yönetiminin, muhtelif risklerin değerlendirilebilmesi için gerekli bir yapıyı tesis etmesini, bankanın sermaye düzeyini risklerle ilişkilendirecek bir sistem geliştirmesini ve bankanın içsel politikalara uygun hareket edilip edilmediğinin izlenmesi amacıyla bir yöntem tesis etmesini sağlamalıdır. Yönetim kurulunun, sağlam iç kontrol ve yazılı politika ve prosedürler benimsemesi ve bunları desteklemesi ile yönetimin bunları tüm banka organizasyonuna etkili bir şekilde iletmesini sağlaması aynı şekilde önemlidir.¹²⁰

Güvenilir Sermaye Değerlendirmesi

Güvenilir ve sağlam sermaye değerlendirmesinin ana unsurları şunlardan oluşmaktadır¹²¹:

- ✓ Bankanın tüm önemli risklerini tanımlamasını, ölçmesini ve raporlamasını sağlamak amacıyla tasarlanmış politika ve prosedürler;
- ✓ Sermayeyi risk düzeyi ile ilişkilendirecek bir süreç;
- ✓ Bankanın iş strateji ve planlarını göz önünde bulundurarak sermaye yeterliliği hedeflerini risklerle birlikte ele alan bir süreç;

¹¹⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.218

¹²⁰ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.288

¹²¹ B.D.D.K., a.g.e., s.219

- ✓ Tüm yönetim sürecinin bütünlüğünü sağlayan iç kontrolleri, incelemeleri ve teftişleri içeren bir süreç.

Risklerin Kapsamlı Değerlendirilmesi

Bankanın karşı karşıya bulunduğu tüm riskler sermaye değerlendirmesi sürecinde ele alınmalıdır. Komite, tüm risklerin tam ve kesin olarak ölçülemeyeceğini kabul etmekle birlikte, risklerin ölçümü için bir sürecin geliştirilmesi gerektiğini benimsemektedir.¹²² Dolayısıyla, aşağıda yer alan ve hiçbir şekilde tüm riskleri kapsamayan listede yer alan risk tutarları değerlendirmede dikkate alınmalıdır;

Kredi Riski: Bankalar, bireysel borçlulara veya diğer taraflara yönelik olarak yapılan işlemlerden kaynaklanan kredi riski ile portföy düzeyindeki kredi riskini değerlendirebilmelerini sağlayacak yöntemlere sahip olmalıdır.

Daha sofistike bankalarda sermaye yeterliliğinin kredi riski açısından değerlendirilmesi asgari olarak 4 alanı kapsamalıdır¹²³;

- ✓ Risk rating sistemleri
- ✓ Portföy analizi
- ✓ Menkul kıymetleştirmeler, kredi türevleri
- ✓ Büyük kredi riskleri ve risk konsantrasyonları

İçsel risk derecelendirmesi kredi riskinin izlenmesinde önemli bir araçtır. İçsel risk derecelendirmesi, tüm kredi işlemlerinden kaynaklanan riskin tanımlanması ve ölçülmesini destekleyebilmesi için yeterli düzeyde olmalı ve bankanın kredi riskinin ve sermaye yeterliliğinin ele alındığı kapsamlı analize entegre edilmelidir.¹²⁴

¹²² B.D.D.K., a.g.e., s.220

¹²³ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.289

¹²⁴ B.D.D.K., a.g.e., s.219

Derecelendirme sistemi, yalnızca kritik durumdaki veya sorunlu varlıklar için değil, tüm varlıklar için detaylı dereceler sağlamalıdır. Krediler için ayrılan karşılıklar, sermaye yeterliliği için yapılacak kredi riski değerlendirilmesine dahil edilmelidir. Kredi riski analizi, riskteki herhangi bir yoğunlaşmayı da içerek şekilde portföy düzeyindeki hata ve zaafı yeterli ortaya koymalıdır.

Bankalar içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımın asgari gereksinimlerinden olan kredi riski stres test sonuçlarını karşılayacak yeterli sermayeyi sağlamalıdır.

Düzenleme, bankaların sermaye gereksinimlerini azaltmak amaçlı olarak kredi riskini; teminat, garanti veya kredi türevleri ile değiştirmelerine olanak tanımaktadır. Bankalar, kredi risklerini azaltmak için kredi riskini azaltıcı teknikler kullanırken, yeni riskler ortaya çıkarabilir. Denetim otoritesinin ilgileneceği bu riskler yasal risk, dökümantasyon riski veya likidite riskidir.

Bankaların, kredi riski konsantrasyonlarını izleyecek politikaları, sistemleri ve kontrolleri olmalıdır. Bu politikalar, bankanın maruz kalabileceği farklı şekillerdeki kredi riski konsantrasyonlarını içermelidir. Bu tür konsantrasyonlar, şunları içerir;

- ✓ Ayrı veya ilişkili bir grup karşı tarafta alınan önemli riskler
- ✓ Aynı ekonomik sektör veya coğrafik alandaki karşı taraflarda alınan riskler
- ✓ Finansal performansı aynı faaliyet veya varlığa dayanan karşı taraflarda alınan riskler
- ✓ Bankanın risk azaltma teknikleri kullanmasından kaynaklanan dolaylı kredi riski

Bankanın kredi riski konsantrasyonunu yönetmesi için açık bir doküman oluşturulmuş olmalı ve bu doküman bankayla ilgili kredi riski konsantrasyonlarının tanımını, bu konsantrasyonların ve uygun gelen limitlerinin nasıl hesaplandığını içermelidir. Limitler bankanın sermayesiyle, toplam varlıklarıyla veya bankanın toplam risk seviyesiyle bağlantılı olarak tanımlanmalıdır.

Denetim otoriteleri bankanın kredi risk konsantrasyonunun büyüklüğünü, nasıl yönetildiğini değerlendirmelidir. Bankanın kredi riski konsantrasyonundan kaynaklanan riskleri yeterli düzeyde yönetilmediği zamanlarda, gerekli önlemler alınmalıdır.

Operasyonel Risk: Komite, diğer önemli bankacılık risklerinin yönetiminde uygulanan kararlılığın benzer şekilde operasyonel risklerin yönetiminde de uygulanması gerektiğine inanmaktadır. Operasyonel riskin uygun bir şekilde yönetilmesindeki başarısızlık bir bankanın risk/getiri profilinin yanlış ifade edilmesi ile sonuçlanabilmekte ve bankanın önemli miktarda zararlar karşısına kalmasına neden olabilmektedir.¹²⁵

Bir banka operasyonel riskin yönetimi için bir yapı geliştirmeli ve bu yapı kapsamında sermaye yeterliliğini ele almalıdır. Bu yapı, operasyonel riskin yönetimi ve riskin banka dışına hangi kapsamda ve şekilde transfer edileceğine ilişkin politikalarla ortaya konulduğu gibi, bankanın operasyonel risk alma eğilimini ve risk alma kapasitesini (risk toleransını) kapsmalıdır. Bu yapı, operasyonel riskin tanımlanmasına, değerlendirilmesine, izlenmesine ve kontrol edilmesine/azaltılmasına yönelik bankanın yaklaşımının ana hatlarını gösteren politikaları da içermelidir.

Operasyonel riskin ölçülmesi yöntemlerinden Temel Gösterge Yaklaşımı veya Standart Yaklaşım'da kullanılan "Brüt Gelir" operasyonel risk için gereken sermayeyi olması gerekenin altında ölçümleyebilmektedir. Denetim otoritesi, benzer bankaların operasyonel risklere karşı belirlediği sermaye ihtiyacıyla karşılaştırarak bankaların operasyonel riskler için ayırdığı sermaye miktarına müdahale edebilecektir.

Piyasa Riski: Bu değerlendirme büyük oranda bankanın kendi Riske Maruz Değer (RMD) ölçümüne veya standart yaklaşıma dayanmaktadır. Bu aşamada,

¹²⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.220

bankanın alım-satım fonksiyonunu destekleyecek sermayesinin yeterliliğini ele almada stres testleri gerçekleştirmesine önem verilmelidir.¹²⁶

Bankacılık Hesaplarındaki Faiz Oranı Riski: Ölçüm süreci bankanın tüm önemli faiz oranı pozisyonlarını içermeli ve tüm ilgili yeniden fiyatlandırma ve vade verilerini dikkate almalıdır. Bu amaçla kullanılacak veriler genellikle araçlar ve portföylerle ilişkili cari hesap durumu ve sözleşme faiz oranlarını, anapara ödemelerini, faiz oranı belirlenme tarihlerini, vadeleri, yeniden fiyatlandırmada kullanılan oranlara ilişkin endeksleri ve uyumlaştırılabilir oranlı olanlar için sözleşmeyle belirlenen faiz oranı tavan ve tabanlarını içerecektir. Ölçüm sistemi, yeterli düzeyde yazılı hale getirilmiş varsayımlara ve tekniklere sahip olmalıdır.

Bankaların piyasa riski kapsamına giren enstrümanlar dışındaki hesaplara ait faiz oranı riski, sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında dikkate alınmamakla birlikte, iyi yönetilmedikleri takdirde olumsuz sonuçlar doğurabilecek ve sermaye ihtiyacı yaratabilecektir. Bu nedenle bankaların tüm faiz oranı risklerini hesaplayarak sermaye ihtiyaçlarını tespit etmeleri ve gerekirse fazladan sermaye bulundurmaları gerektiği belirtilmektedir. Denetim organı da bu çerçevede bankaların bu risklere yönelik sermaye arttırmalarını veya risklerini azaltmalarını isteyebilecektir.¹²⁷

Likidite Riski: Likidite, her bankanın yaşayabilirliğinin sürekliliği için hayati öneme sahiptir. Bankaların sermaye pozisyonlarının özellikle bir kriz esnasında likidite sağlama kabiliyetlerine etkisi bulunmaktadır. Her bankanın likidite riskinin ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için yeterli sistemlere sahip olması zorunludur. Bankalar sermaye yeterliliklerini kendi likidite profilleri ile faaliyette bulunduğu piyasaların likiditesini dikkate alarak değerlendirmelidir.¹²⁸

¹²⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.220

¹²⁷ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.291

¹²⁸ B.D.D.K., a.g.e., s.220

İzleme ve Raporlama

Banka, risklerini izlemek ve raporlamak için yeterli bir sistem kurmalı ve bu sistem sayesinde bankanın değişen risk profilinin sermaye gereksinimini nasıl etkilediğini görebilmelidir.

Bankanın üst düzey yönetimi veya yönetim kurulu düzenli bir şekilde bankanın risk profili ile sermaye ihtiyaçlarına ilişkin raporlar almalıdır. Bu raporlar üst düzey yönetimin¹²⁹:

- ✓ Önemli risklerin seviyesi ve trendi ile bunların sermaye düzeylerine etkisini ele almasını,
- ✓ Sermaye değerlendirmesine ilişkin ölçüm sisteminde kullanılan önemli varsayımların duyarlılıklarını ve makul olup olmadığını ele almasını,
- ✓ Bankanın maruz bulunduğu risklere karşılık olarak yeterli sermaye bulundurmasını ve tesis edilen sermaye yeterliliğinin bankanın amaçlarına uygunluğunu belirlemesini,
- ✓ Bankanın raporlanan risk profiline bağlı olarak gelecekteki sermaye gereksinimlerini değerlendirmesini ve buna bağlı olarak bankanın stratejik planında gerekli ayarlamaları yapmasını

sağlamalıdır.

İç Kontrolün Gözden Geçirilmesi

Bankanın iç kontrol yapısı sermaye değerlendirme süreci için gereklidir. Sermaye değerlendirme sürecinin etkili bir şekilde kontrolü bağımsız bir incelemeyi ve uygun ise iç ve dış denetçilerin katılımını içerir. Banka yönetim kurulu, banka yönetiminin bankanın maruz bulunduğu muhtelif risklerin değerlendirilmesi için gerekli sistemi tesis etmesini, bankanın risklerini sermaye düzeyi ile ilişkilendirecek bir sistemi geliştirmesini ve içsel politikalara uyumun izlenebilmesi için gerekli

¹²⁹ B.D.D.K., a.g.e., s.221

yöntemi tesis etmesini sağlamakla sorumludur. Yönetim kurulu düzenli olarak bankanın iç kontrollere ilişkin sisteminin bankanın faaliyetlerinin düzenli ve basiretli bir şekilde yürütülebilmesini sağlamaya yeterli olduğunu incelemeli ve doğrulamalıdır.¹³⁰

Banka, risk yönetimi sürecinin doğruluğunu, tamlığını ve uygunluğunu sağlamak amacıyla bu süreçleri düzenli olarak incelemelidir. Gözden geçirilecek alanlar şunları içermelidir¹³¹:

- ✓ Bankanın sermaye değerlendirme sürecinin bankanın faaliyetlerinin doğası, kapsamı ve karmaşıklığına uygunluğu,
- ✓ Büyük risk tutarlarının ve risk yoğunlaşmalarının tanımlanması,
- ✓ Bankanın değerlendirme sürecinin girdisini oluşturan verilerin doğruluğu ve tamlığını,
- ✓ Değerlendirme sürecinde kullanılan senaryoların geçerli ve uygun olup olmadığı,
- ✓ Stres testleri ile varsayımların ve girdilerin analizi.

İkinci Yapısal Blok'taki iki nolu prensip gereği ; “Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir. Denetim otoritesi bu süreçten tatmin edici sonuç elde edemediğinde gerekli tedbirleri almalıdır”.¹³²

Denetim otoriteleri, bankanın sermaye yeterliliği, risk pozisyonu, ortaya çıkan sermaye seviyesi ve tutulan sermayenin niteliği konularındaki değerlendirmelerine ilişkin süreci düzenli olarak incelemelidir. Denetim otoriteleri, ayrıca, bankanın içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinin sağlamlık ve güvenilirlik seviyesini ele almalıdır. İncelemelerin dikkati bankanın risk yönetiminin ve kontrollerinin niteliği

¹³⁰ B.D.D.K., a.g.e., s.221

¹³¹ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.290

¹³² B.D.D.K., a.g.e., s.222

üzerine yönelmeli ve denetim otoritesinin banka yönetimi gibi fonksiyonda bulunması ile sonuçlanmamalıdır.

Düzenli aralıklarla yapılan incelemeler şu denetim araçlarının çeşitli kombinasyonlarından oluşabilir¹³³:

- ✓ Yerinde inceleme ve soruşturmalar
- ✓ Uzaktan izleme ve değerlendirmeler
- ✓ Banka yönetimi ile görüşmeler
- ✓ Bağımsız denetçilerin çalışmalarının değerlendirilmesi
- ✓ Düzenli aralıklarla yapılan raporlamalar.

Analiz yöntemlerindeki veya varsayımlarındaki hataların sonuç olarak ortaya çıkan sermaye gereksinimi üzerindeki etkisinin büyük olabilmesi, her bir bankanın içsel analizlerinin denetim otoriteleri tarafından detaylı bir şekilde gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

İkinci Yapısal Blok'taki üç nolu prensip gereği; “Denetim otoriteleri, bankaların asgari yasal sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunmalarını istemeli ve asgari yükümlülüğün üzerinde sermaye bulundurmalarını sağlayacak güce sahip olmalıdır”.¹³⁴

Birinci Yapısal Blok (P1) sermaye yükümlülükleri, P1 rejimini çevreleyen ve bankacılık kesimindeki her bankayı etkileyen belirsizlikler için bir sermaye koruması sağlayacaktır. Bankaya özgü olarak ortaya çıkan belirsizlikler İkinci Yapısal Blok (P2) kapsamında ele alınacaktır.

P1 altında yer alan bu tür sermaye tamponlarının güçlü içsel sistemlere ve kontrollere, iyi bir şekilde çeşitlendirilmiş risk profiline ve P1 tarafından yeterince kapsanan bir iş profiline sahip bir bankaya makul düzeyde güvence sağlayacağı ve P1'deki sermaye yükümlülüğüne eşit düzeyde sermaye ile faaliyette bulunan bir

¹³³ B.D.D.K., a.g.e., s.222

¹³⁴ B.D.D.K., a.g.e., s.224

bankanın P1'de ifadesini bulan sağlamlık için gerekli asgari hedeflere ulaşacağı beklenmektedir.

Bankalar bu ilave sermaye korumasını aşağıda yer alan hususların çeşitli bileşimleri için bulunduracaklardır¹³⁵:

- ✓ P1'de belirlenen asgari standartlar, birçok bankanın kendi özel koşullarını da dikkate alarak finansal piyasalarda ulaşmayı hedefledikleri güvenilirliğin altında bir güvenilirlik düzeyine ulaşmalarını sağlayacak şekilde belirlenmiştir. Örneğin, birçok uluslararası bankanın, uluslararası kabul gören derecelendirme kuruluşlarınca yüksek derece ile derecelendirilmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla, bankaların rekabetle ilgili nedenlerden dolayı P1'de yer alan asgari yükümlülüklerin üzerinde bir sermaye ile faaliyette bulunmayı seçmesi beklenmektedir.
- ✓ Normal alışma koşulları altında, faaliyetlerin türünün ve hacminin değişmesi ile risk tutarları değişeceğinden, bankanın sermaye yeterlilik rasyosunda dalgalanmalara neden olacaktır.
- ✓ Bankanın acilen veya piyasa koşullarının elverişsiz olduğu zamanda ilave sermaye artışına gitmesi banka için maliyetli olacaktır.
- ✓ Sermayesinin asgari yasal sermaye yükümlülüğünün altına düşmesi bankalar için çok ciddi bir sorundur. Bu durum bankaların bu konudaki düzenlemelere aykırı harekette bulunması ve/veya denetim otoritelerinin bankaların istediği dışında acil düzeltici müdahalede bulunmaları sonucunu doğurmaktadır.
- ✓ P1 kapsamında dikkate alınmayan, spesifik olarak bankaya veya daha genel olarak ekonomiye yönelik riskler bulunabilmektedir.

¹³⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.225

Denetim otoritelerinin, her bir bankanın yeterli düzeyde sermaye ile faaliyette bulunmasını sağlamak amacıyla kullanabilecekleri birçok araç bulunmaktadır. Denetim otoritesi, diğer yöntemlerin yanında, bankanın sermayelendirilme düzeyinin tanımlanması amacıyla tetik ve hedef rasyolar belirlenmesi ya da asgari düzeyin üzerinde sermaye sınıflarının tanımlanması (iyi sermayelendirilmiş, yeterli düzeyde sermayelendirilmiş gibi) gibi yöntemler benimseyebileceklerdir.

İkinci Yapısal Blok'taki dört nolu prensip gereği; “Denetim otoriteleri, bankaların risk profiline göre belirlenen sermayelerinin asgari seviyenin altına düşmesini engellemek için erken müdahalede bulunabilmelidir. Sermayenin korunamadığında veya tekrar yerine konulamadığında bankadan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını istemelidir”.¹³⁶

Denetim otoriteleri, bankanın yukarıda ana hatlarına yer verilen prensiplerin içerisinde yer alan yükümlülükleri yerine getiremediğine ilişkin bir kaygı taşımaları halinde alınacak tedbirler konusunda bir dizi seçeneği göz önünde bulundurmalıdır. Bu tedbirler, bankanın izleme yoğunluğunun artırılması, temettü ödemelerinin kısıtlanması, bankadan tatmin edici bir sermaye yeterliliğini eski haline getirme (restore etme) planı hazırlamasını ve uygulamasını isteme ve bankadan acilen sermaye artırımına gitmesini isteme gibi tedbirleri kapsayabilmektedir.

2.3.3. Üçüncü Yapısal Blok

Bu dayanak temelde şeffaflığı, diğer bir ifade ile bankaların kamuya açıklamaları gereken hususları belirten ve bu açıklamaların kapsamını, şeklini ve periyotlarını ortaya koyan bölümdür.¹³⁷

Üçüncü Yapısal Blok olan “Piyasa Disiplini”nin amacı asgari sermaye yükümlülüklerini (Birinci Yapısal Blok) ve denetim otoritesinin incelemesi sürecini (İkinci Yapısal Blok) tamamlamaktır. Komite piyasa katılımcılarının uygulamanın

¹³⁶ B.D.D.K., a.g.e., s.225

¹³⁷ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.293

kapsamı, sermaye, maruz kalınan riskler, risk değerlendirme süreci ve bu şekilde bankanın sermaye yeterliliği hakkında önemli bilgilere sahip olmalarına olanak sağlayacak bir dizi kamuyu bilgilendirme yükümlülüğü oluşturarak piyasa disiplini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.¹³⁸

Bankalar karşılaştıkları risklerin ölçümünde ve dolayısıyla sermaye gerekliliğinde özel yaklaşım veya metodolojiler kullanmaktadırlar. Komite, kamuya bu çerçevede açıklama yapılmasının sağlanmasının, piyasaya bankanın riskleri ile ilgili bilgilendirmede etkin bir araç olduğuna inanmaktadır.¹³⁹

Güvenilir ve sağlam bankacılık temelinde, denetim otoriteleri bankalardan bilgi açıklamalarında bulunmalarını isteyebileceklerdir.

Hali hazırda denetim otoritelerinin bu yükümlülüklerin uygulanmasını sağlamak için kullanabilecekleri birçok mekanizma mevcut bulunmaktadır. Bu mekanizmalar, ülkeden ülkeye farklılık göstermekte ve davranışlarını değiştirmelerinin temini için banka yönetimiyle diyalog kurulması suretiyle ahlaki iknadan bankanın uyarılmasına veya bankaya para cezası verilmesine kadar uzanabilmektedir. Uygulanan tedbirin niteliği denetim otoritelerinin yasal yetkilerinin kapsamına ve açıklama yetersizlik ve kusurlarının ciddiyet derecesine bağlı olacaktır. Ancak, aşağıda belirtilenin dışında, bilgi açıklamasında bulunulmamasına doğrudan ilave sermaye yükümlülüğü getirilmesi Komite tarafından önerilmemektedir.¹⁴⁰

Bilgi açıklamasında bulunmanın P1 kapsamında daha düşük risk ağırlıkları almak ve/veya belirli yöntemleri kullanabilmek için yeterlilik ölçütü olduğu durumlarda bunun doğrudan bir yaptırımı olmalıdır (düşük risk ağırlıkları veya özel yöntemlerin kullanımına izin verilmemesi gibi).

¹³⁸ B.D.D.K., a.g.e., s.239

¹³⁹ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.293

¹⁴⁰ B.D.D.K., a.g.e., s.239

Muhasebe standartları kurulları, sermaye piyasası otoriteleri veya diğer otoriteler tarafından oluşturulan yükümlülükler çerçevesinde aksi öngörülmediği sürece piyasa disiplini çerçevesinde açıklanan bilgilerin dış denetimden geçmesi gerekmeyecektir.

Üçüncü Yapısal Blok'ta belirtilen açıklamalar istisnai durumlar dışında 6 aylık periyotlarda kamuya açıklanmalıdır. Genel bir özet sağlayan, bankanın risk yönetim amaç ve politikaları ile ilgili raporlama sistemleri ve tanımlamalar konularındaki niteliksel açıklamalar yıllık olarak yapılabilecektir. Yüksek risk duyarlılığının tespit edilmesi, sermaye piyasalarında daha sık raporlama eğilimi durumlarında büyük bankalar 1.kuşak sermaye, genel sermaye yeterlilik rasyosu ve bileşenlerini 3'er aylık dönemlerde açıklamalıdır. Ayrıca risk tutarları veya diğer hususlarla ilgili bilgilerin hızlı değişim gösterme eğiliminde olduğu durumlarda banka bu bilgileri de üçer aylık dönemlerde açıklayacaktır. Her durumda, banka tüm önemli bilgileri elverişli olduğu anda ve ulusal mevzuatta öngörülmiş süreler içerisinde açıklamalıdır.

Bankaların, yönetim kurullarınca onaylanmış, resmi bir kamuyu aydınlatma politikaları olmalıdır.¹⁴¹

Ayrıca, bankalar (açıklanan bilgilerin geçerliliğinin sağlanması ve açıklamaların sıklığını da kapsamak üzere) açıklamaların uygunluğunu değerlendiren bir sürece de sahip olmalıdır.

Üçüncü Yapısal Blok, en üst seviyede konsolide grup bazında uygulanacaktır. Grup içinde yer alan bankalar bazında ayrı ayrı açıklama yapılması zorunlu değildir. Ancak, toplam ve ana sermaye rasyolarının açıklanması bu konuya istisna teşkil edecektir.

Bir banka hangi bilgilerin açıklanmasının uygun olduğuna önemlilik kavramını temel alarak karar vermelidir. Unutulması veya yanlış biçimde ifade

¹⁴¹ Babuşcu Şenol, a.g.e., s.293

edilmesi durumunda ekonomik kararlarını oluşturmak için bu bilgiye güvenen bir kullanıcının değerlendirmelerini veya kararlarını değiştirecek veya önemli ölçüde etkileyecek olan bir bilgi önemli olarak kabul edilebilecektir.

Bankanın maruz kaldığı riskler ve bu riskleri tanımlama, ölçme, izleme ve kontrol etmede kullandığı teknikler piyasa katılımcılarının banka hakkında değerlendirme yaparken göz önünde bulundurdıkları önemli bilgilerdir.

Dökümanda açıklanması gereken bilgiler detaylı olarak açıklanmış olup bunlar ana başlıklar itibariyle¹⁴²;

- ✓ Genel niteliksel açıklamalar
- ✓ Genel niceliksel açıklamalar
- ✓ Sermayeye ilişkin açıklamalar
- ✓ Sermaye yeterliliğine ilişkin açıklamalar
- ✓ Risk miktarı ve değerlendirmesi
- ✓ Kredi riski açıklamaları
- ✓ Piyasa riski açıklamaları
- ✓ Operasyonel risk açıklamaları
- ✓ Sermaye katılımları için açıklamalar
- ✓ Bankacılık faaliyetlerine ilişkin faiz oranı riski açıklamaları

konularından oluşmaktadır.

2.4. Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Katkıları

Türk Bankacılık sisteminde halen Basel I kriterlerine göre risk yönetimi ve denetim politikaları oluşturulmakta olup, Basel I standartlarının özellikle kredi riskinin ayrıştırılmasında sınırlı kalması, kredi riskinin statik ölçülerek vadenin dikkate alınmaması, bankaların operasyonel riskler nedeniyle yüksek kayıplar

¹⁴² B.D.D.K., a.g.e., s.243

vermesine rağmen sözkonusu riske yönelik hesaplama yapılmaması ve ek sermaye ayrılmaması konularındaki eksiklikleri, gelişen Türk Bankacılık sisteminin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmasına neden olmaktadır.

Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı, daha hassas risk ölçümüne imkan tanımakta olup, bankaların kredi riski taşıyan aktiflerini, yeni bir karşı taraf sınıflandırmasına tabi tutarak, karşı tarafların kredi değerliliğini ön plana çıkarmış, ulusal denetim otoritelerinin denetimlerinin önemi vurgulanmış ve kamuyu aydınlatma gereklilikleri belirlenerek şeffaflık sağlama yolunda adımlar atılmıştır.

2.4.1. Birinci Yapısal Blok Kapsamındaki Katkılar

Birinci Yapısal Blok kapsamında; sermaye yeterliliğinin hesabına operasyonel risk dahil edilmiş ve kredi riskinin ölçümünde yeni metodlarla hesaplama yapılması uygulaması getirilmiştir.

Türk Bankacılığı'nda bankaların risklilik düzeyi, sermaye yeterlilik oranı şartını sağlamalarına uygun olarak belirlenmektedir. Sözkonusu sermaye yeterlilik hesabında ise sadece kredi riski ile piyasa riski hesaplamaları dikkate alınmaktadır.

Piyasa riski, standart yöntemle hesaplanmakta, kredi riski ise, müşterilerden alınan teminatlara göre 4 risk ağırlığında sınıflandırılmaktadır. Basel II yaklaşımı ile birlikte, piyasa riskinin riske maruz değer modelleri ile, kredi riskinin ise karşı taraf kredi değerliliği baz alınarak içsel modellerle ölçümüne geçilmesi, Türk Bankacılık sisteminin risk ölçümünü daha hassas yapmasına imkan tanıyacaktır.

Kredilerle ilgili hesaplama yönteminin değiştirilmesi sonucu, Türk bankaları teminatı baz alarak kredi vermek yerine, karşı tarafın kredi değerliliğini ve riskini ölçerek kredi verme aşamasına geçebilecektir. Bu kapsamda yüksek cirosu ve yüksek kredisi olan firmaların kredilendirilmesindeki sermaye maliyeti artacak, buna karşın kredi derecesi yüksek Kobi'lerin bankanın sermaye yeterlilik oranına negatif etkileri düşük olacağı için, kredi temin etmelerindeki maliyet azalacaktır. Keza Basel II ile

birlikte bireysel kredilere ilişkin risk ağırlığının (%75) diğer kredilere nispetle düşük olması Türk Bankaları'nın bireysel kredilere ağırlık vermesine imkan tanıyabilecektir.

Basel II ile birlikte bankaların hazine bonosu ve devlet tahvili yatırımları, Türkiye'nin BB risk ağırlığında olması ve %100 karşılık ayrılması kuralı gereği, sermaye yeterlilik oranlarını düşürecektir. YTL cinsinden hazine bonosu devlet tahvillerinin risk ağırlıklandırması, B.D.D.K. tarafından inisiyatif kullanılarak %0'a kadar indirilebilmekte ise de, yabancı para (örn. USD ve EUR eurobondlar) menkul kıymetler ile ilgili olarak yerel otoritenin değişiklik yapma hakkı bulunmamaktadır. Türk Bankaları'nın aktiflerindeki tutarların yaklaşık olarak %30'unun Türkiye Hazine Müsteşarlığı'nın çıkardığı menkul kıymetlerden oluşması, sermaye yeterlilik oranlarını halihazırda düşürebilecek bir yapı seğılemektedir.

Basel II'ye geçiş ile birlikte bankaların sermaye yeterlilik oranlarında düşüş görülmesi, bankaları sermaye yeterlilik oranlarını negatif etkileyecek faaliyetlerde, daha farklı fiyatlama uygulamaları gerçekleştirmelerine neden olacaktır. Kredi fiyatlamalarına, fonlama maliyeti üzerine firmanın kredi derecesine (rating) bağlı olarak değişen beklenen zarar ve ekonomik sermaye net maliyeti kavramlarının eklenmesini bu uygulamalara bir örnektir.

Düzenlemeler temel olarak yönetime, banka faaliyetlerinin risklerini etkin olarak yönetmek ve kötü şartlara karşı yeterli finansal kaynakları sağlamak ödevlerini yüklemektedir. Bu nedenle kurumlarda risk kültürünün yerleşmesi açısından yeni düzenlemelerin zorlayıcı etkileri olacaktır.

Birinci Yapısal Blok içerisinde risk alanları ile ilgili yer alan farklı yaklaşımların basit ve kapsamlı seçenekleri bulunmaktadır. Basit yaklaşım ve seçenekler, ortalama bir banka düşünülerek hazırlanmış standart kuralları içerdiğinden, yaklaşım veya seçenek olarak basit yöntemleri seçen bankalar, ellerindeki avantajları tam olarak değerlendiremeyecekleri için gerekenden fazla sermaye tutmak durumunda kalabileceklerdir. Basel II dökümanının temel mantığı

içinde, basit yöntemler riske duyarlılıkları daha az olması sebebiyle riskleri olduğundan daha riskli ölçecek şekilde kurgulanmışlardır. Dolayısı ile Türk Bankacılığı'nda bankalar ölçüm yöntemlerini geliştirme konusunda teşvik edilmektedir.

Operasyonel risk ile ilgili olarak Türk Bankacılık sisteminde herhangi bir düzenleme mevcut olmayıp, Basel II düzenlemesi ile birlikte bankaların sermaye yeterlilik oranını hesaplayabilmeleri için operasyonel riske yönelik ölçüm yöntemleri kullanmaları gerekecektir.

Bankaların operasyonel risk için ileri ölçüm yaklaşımı kullanmasıyla, bankaların hangi faaliyet alanında daha çok riske maruz kalabileceği ortaya konabilecektir. Bu yaklaşım ile Türk Bankaları operasyonel riski önleyebilmek için öncelikle hangi alana yönelmesi gerektiğini daha kolay görebilecek ve kaynaklarını bu şekilde daha etkin kullanabilecektir.

2.4.2. İkinci Yapısal Blok Kapsamındaki Katkılar

İkinci Yapısal Blok bankalara; içsel değerlendirme süreçlerinin ve risk yönetme kabiliyetlerinin geliştirilmesi, sermaye hedeflerinin belirlenmesi ve asgari sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye bulundurulması alanlarında sorumluluk yüklemektedir.

Ulusal Denetim Otoritesi'ne ise; bankaların içsel değerlendirme süreçlerinin yeterliliğinin değerlendirilmesi, süreçlerin geliştirilmesine katkıda bulunması, önleyici denetim, düzeltici tedbirlerin alınması, bankaların risk yönetim kabiliyetlerinin geliştirilmesinin teşvik edilmesi, Birinci ve Üçüncü Yapısal Blok'lardan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesinin sağlanması konularında sorumluluklar yüklemektedir.

İkinci Yapısal Blok kapsamında, Ulusal Denetim Otoritesi'nin "Etkin Banka Denetim Prensipleri"ne (BCP) uyum çalışmalarına ek olarak, risk odaklı denetim

sistemine geçme konusunda teşvik edilmektedir. Özellikle denetçilerin, mümkün olduğu lde, bankaların risk yönetim sistemlerinin kalitesine ve maruz kalınan riskleri doğru şekilde değerlendirme kabiliyetlerine daha fazla önem vermeleri önerilmektedir.

Bu kapsamda B.D.D.K. tarafından bankaların bilgi sistemleri ile finansal veri üretimine ilişkin süreç ve sistemlerinin değerlendirilmesi konusunda 19.10.2005 tarihinde “Bankalarda Gerçekleştirilecek Bilgi Sistemleri Denetimi Hakkında Yönetmelik” düzenlenmiştir.¹⁴³

İkinci Yapısal Blok sonucu, Türk bankaları, maruz kalınan risklerin tanımlanmasına, iç kontrol ve denetim sistemi tarafından piyasa koşullarında ve bankanın çeşitli pozisyonlarında meydana gelen değişikliklere göre periyodik olarak gözden geçirilmesine, ekonomik ve yasal sermaye ihtiyacının sorumlu st yönetime periyodik olarak raporlanmasına ilişkin süreçleri belirlemişlerdir.¹⁴⁴

Keza sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi kapsamında bankalar, periyodik nitelikli risk raporu hazırlanması, pozisyonlara ilişkin senaryo ve stres testleri uygulanması, kullanılan modellerin performansının ölümüne yönelik geriye dönük testler yapılması suretiyle değerlendirme yapılması çalışmalarına başlamışlardır.

Bankalarca, kredilere ilişkin yoğunlaşma limitleri tespit edilmiş ve düzenli olarak takibi başlamıştır. Ayrıca değerlendirme ve skorlama sistemleri düzenli aralıklarda gözden geçirilmektedir. Bazı bankalarda ekonomik sermaye hesaplamaları yapılmaya bařlanmıř¹⁴⁵ ve sonuçlar yasal sermaye yükümlülüğü ile karşılaştırmalı olarak st yönetime sunulmaktadır.

¹⁴³ B.D.D.K., Bankalarda Gerçekleştirilecek Bilgi Sistemleri Hakkında Yönetmelik, s.1

¹⁴⁴ B.D.D.K., Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu 2006, s.20

¹⁴⁵ B.D.D.K., a.g.e., s.21

İkinci Yapısal Blok riskleri (yoğunlaşma, likidite, yapısal faiz oranı, stratejik risk vb.) için ilave sermaye gereksiniminin belirlenmesi konusunda Türk Bankaları tarafından çalışmalar sürdürülmektedir.

İkinci Yapısal Blok, çeşitli karmaşık düzeyine sahip bankaları; sermaye düzeylerini değerlendirme ve yönetme konusunda daha kapsamlı düşünceleri hususunda motive etmektedir.

Sözkonusu yapısal blok ile, geleceğe dönük ve bankanın riski yönetme kabiliyetine odaklanan bir denetim yaklaşımı getirilmekte olup, Türk Bankacılık sistemi, risk odaklı denetimin etkin olarak uygulanması aşamasına geçiş sağlayacaktır.

2.4.3. Üçüncü Yapısal Blok Kapsamındaki Katkılar

Üçüncü Yapısal Blok olan piyasa disiplini ile Türk Bankalarının kamuya açıklamaları gereken hususları netleştirilmekte ve bu açıklamaların kapsamı, şekli ve sıklığı ortaya konmaktadır.

Basel Komitesi düzenlemesi ile piyasa katılımcılarının uygulamanın kapsamı, sermaye, maruz kalınan riskler, risk değerlendirme süreci ve bu şekilde bankanın sermaye yeterliliği hakkında önemli bilgilere sahip olmalarına olanak sağlayacak bir dizi kamuyu bilgilendirme yükümlülüğü oluşturarak piyasa disiplini teşvik edilmektedir.

Üçüncü Yapısal Blok sonucu, bankalar daha kapsamlı kamuoyu bilgilendirmesi yapmak durumunda kalacaklardır. Karmaşık modellerin kullanılması durumunda temel risk verilerine ilişkin kamuoyuna bilgilendirmenin üç aylık dönemler itibariyle yapılması ihtiyacı doğacaktır. Dolayısıyla, bankaların taşıdıkları riskler ve bunların yönetimi konusunda yapacağı kamuoyu bilgilendirmeleri hem pazarın hem de banka hissedarlarının algılamalarını önemli ölçüde etkileyecektir.

Bankaların finansal bilgilerinin zamanında ve güvenilir bir şekilde kamuya açıklanması, piyasa oyuncularına banka faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin içerdiği riskleri değerlendirme ve buna uygun tepki gösterme imkanı vererek piyasa disiplinini geliştirecektir. Bu uygulama, bankaları ihtiyatlı bir şekilde davranmaya iterek finansal istikrarın sağlanmasına yardımcı olacaktır. Kamuyu yeterli biçimde bilgilendirmeye dayalı piyasa disiplini, bankaları sağlam risk yönetim sistemleri ve uygulamalarını sürdürme konusunda teşvik edecektir.

Üçüncü Yapısal Blok sonucu Türk bankalarının, yönetim kurullarınca onaylanmış, resmi bir kamuyu aydınlatma politikaları oluşturmaları gerekecek olup, bu durum piyasadaki şeffaflığın artmasına katkıda bulunacaktır.

Kamuya bilgilendirme yapılırken, bilgilendirme sürecinde iç kontrol mekanizmasının kurulması şart koşulmakta olup, bankalar genelinde MIS sistemi ve raporlama yapılarının ve bilgi akışının sağlıklılığının düzenli olarak kontrolü uygulamaları geliştirilmesine imkan tanıyacaktır.

Bankaların, maruz kalınan riskleri periyodik olarak kamuya açıklaması, risk yönetiminin tesis edilmesini ve istenilmeyen ölçüde yüksek risk alınmasını önleyici tedbirlerin alınmasına da imkan sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL II KRİTERLERİNİN BANKALARIN RİSK YÖNETİMİ VE DENETİM SÜREÇLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK GARANTİ BANKASI UYGULAMASI

3.1. Uygulamanın Amacı

Basel II kapsamında gerçekleştirilen uygulama değişiklikleri ile Basel II kriterlerinin bankaların risk yönetimi ve denetim süreçlerine olan etkilerinin, Garanti Bankası uygulaması incelenerek belirlenmesi amaçlanmaktadır.

3.2. Uygulamanın Kapsamı

Öncelikle Garanti Bankası'nın mevcut risk yönetimi ve iç kontrol süreçleri belirlenmiş, Basel II kapsamında organizasyonda ve süreçte gerçekleştirilen değişiklikler bu yapı baz alınarak incelenmiştir. Basel II kriterlerinin Garanti Bankası'na olan etkileri, üç alt başlık altında; risk yönetimi ve denetim süreçleri, kredi faaliyetleri, mali tablolara etki yönünden sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

Bankanın mevcut risk yönetim ve denetim süreçleri ile ilgili olarak Risk Yönetim Müdürlüğü, Hazine Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı ile İç Kontrol Merkezi birimleri ile görüşülerek bilgi temin edilmiş ve Bankanın risk yönetimi ve denetim süreçleri ortaya çıkartılmıştır.

Basel II kapsamında organizasyon ve süreçlerde gerçekleştirilen değişiklikler için Garanti Bankası Risk Yönetimi Müdürlüğü ile irtibata geçilerek raporlama ve bilgi sağlanmıştır. Yapılan mülakatlarda Basel II kriterleri üzerinden gidilerek, Banka'da gerçekleştirilen değişiklikler ortaya çıkarılmıştır.

Basel II kriterlerinin Garanti Bankası'na olan etkileri ise, mevcut yapıya göre yeni yapının risk yönetim ve denetim süreçlerine, kredi faaliyetlerine ve mali tablolara etkileri değerlendirilmektedir.

3.3. Garanti Bankası Mevcut Risk Yönetimi ve İç Kontrol Süreçleri

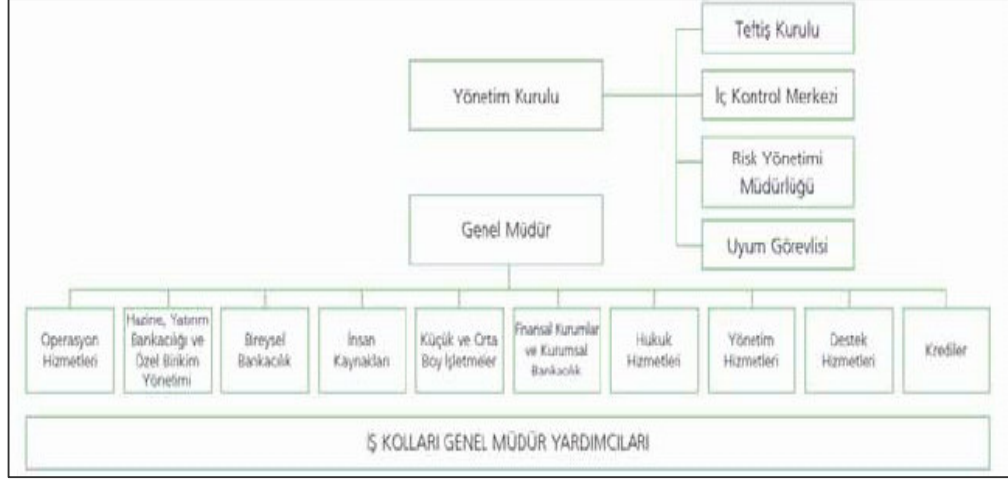
Risk Yönetimi ve İç Denetim konusunda, 2001 yılı başında yürürlüğe giren yönetmelikler çerçevesinde, uluslararası gelişmeler ve gelişmiş piyasalardaki uygulamalara paralel olarak, Garanti Bankası'nın ve iştiraklerinin karşılaştığı risklerin izlenmesi ve kontrolünü sağlamak üzere, Bankanın faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik ve yetkinlikte bir "İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemi" oluşturulmuştur.

3.3.1. Risk Yönetimi ve İç Kontrol Mekanizması'nın Banka Organizasyonundaki Yeri

İç denetim ve risk yönetim politika stratejilerini oluşturmak ve işlerliğini kontrol etmek, nihai olarak Banka Yönetim Kurulu fonksiyonları arasında yer almaktadır. Buna uygun olarak, iç denetim faaliyetlerini yürüten Teftiş Kurulu Başkanlığı, iç kontrol faaliyetlerini yürüten İç Kontrol Merkezi ve risk yönetim faaliyetlerini yürüten Risk Yönetim Müdürlüğü doğrudan Yönetim Kurulu'na bağlı olarak çalışmaktadır.

Bu fonksiyonları yerine getiren birimler, erkler ayrılığı prensibine uygun olarak yapılandırılmıştır ve icracı faaliyetlerden bağımsız bir şekilde çalışmakta, raporlamalarını doğrudan Yönetim Kurulu'na yapmaktadırlar.

Söz konusu yapılanma, düzenleyici otorite olan B.D.D.K.'nın 08.02.2001 tarihli tebliğine istinaden oluşturulmuştur.

Kaynak: Garanti Bankası Organizasyon Yapısı, 2006

Şekil 1: Garanti Bankası Organizasyon Şeması

Teftiş Kurulu ve İç Kontrol Merkezi'nin tespit ettiği risk doğurucu banka içi süreçlerdeki aksaklıklar ve hatalı işlemler ile , Risk Yönetim Müdürlüğü'nün bankanın maruz kaldığı risklere yönelik düzenlediği raporlar doğrudan İç Denetim ve Risk Yönetimi'nden sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi'ne aktarılmaktadır. Ayrıca 2 aylık periyotlarla toplanan Denetim Komitesi'nde ve Üst Düzey Risk Komitesi'nde de ilgili birimlerden aktarılan hususlar değerlendirmekte ve alınacak aksiyonlar planlanmaktadır.

Yönetim Kurulu'na bağlı olarak görevlerini ifa eden risk ve denetim komiteleri; Üst Düzey Risk Komitesi (ÜDRK), Banka Risk Komitesi (BRK) ve Denetim Komitesi'dir.

3.3.2. Risk İzleme/Yönetimi Amacıyla Oluşturulan Komiteler

Banka'da risk yönetimi ve iç denetim sisteminin işleyişinin etkinliği aynı zamanda münferit sayıda risk komiteleri ile desteklenmektedir.

Denetim Komitesi: 1 Kasım 2005 tarihli ve 25983 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 24. maddesi uyarınca, bankaların yönetim kurullarınca, yönetim kurulunun denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere icradan bağımsız en az iki Yönetim Kurulu üyesinin katılımı ile bir "Denetim Komitesi" kurulması gerekmekte olup , Garanti Bankası'nda söz konusu uygulama mevcuttur.

Denetim Komitesi, Yönetim Kurulu adına Banka'nın iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin Bankacılık Kanunu ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmekle yükümlüdür.

Üst Düzey Risk Komitesi: B.D.D.K.'nın 08.02.2001 tarihli tebliğ esaslarına göre tesis edilmiş olan komite, İç Denetim ve Risk Yönetiminden sorumlu Yönetim Kurulu üyesi, Aktif Pasif Komitesi başkanı, Kredi Komitesi başkanı ve Banka Risk Komitesi başkanından oluşmaktadır.

Komitenin faaliyetleri; Banka'nın risk yönetimi konusundaki misyon ve risk yaklaşımını belirlemek ve Yönetim Kurulu'nun onayını almak, bu yaklaşım ile uyumlu risk yönetim stratejisi ve politikalarını hazırlayarak Yönetim Kurulu onayına sunmak, risk politikalarının uygulanmasını periyodik olarak izlemek ve Banka genelinde ortak risk yönetimi kültürünün oluşturulmasını sağlamayı içermektedir.

Üst Düzey Risk Komitesi (Ü.D.R.K.), Banka'nın risk-getiri-sermaye durumuna ilişkin gerekli bilgilendirmeyi Yönetim Kurulu'na sağlamaktadır. Ü.D.R.K.'ya bağlı Banka Risk Komitesi ve buna bağlı piyasa, kredi ve operasyonel risk alt komiteleri de, eşgüdüm içerisinde Banka'nın ilgili birimleri ile bilgi ve görüş alışverişini sağlayarak risk yönetimi sisteminin Banka içinde yerleşmesini desteklemektedir.

Banka Risk Komitesi: Piyasa Riski Komitesi başkanı, Kredi Riski komitesi başkanı ve Operasyonel Risk Komitesi başkanı'ndan oluşmaktadır.

Komite; mevcut çalışmalar dahilinde Banka'nın risklilik düzeyi, risk bazında sermaye dağılımı konularında Üst Düzey Risk Komitesi'ni bilgilendirme, Yönetim Kurulu tarafından onaylanan risk yönetimi strateji ve politikaları doğrultusunda, Banka için uygulamaları izleme konularında faaliyet göstermektedir.

Komite aynı zamanda, kendisine raporlama yapmakta olan Piyasa Riski Komitesi, Kredi Riski Komitesi ve Operasyonel Risk Komitesi çalışmalarını izlemekte ve koordine etmektedir.

Aktif-Pasif Komitesi: Temel sorumluluğu, Banka'nın faiz oranı ve likidite riskinin yönetimidir. Bankanın faiz oranı riskini gözden geçirerek riskin yönetiminde stratejik kararlar alır. Alınan bu kararlara istinaden Hazine Müdürlüğü, aktif-pasif yönetimi stratejilerini uygulamaya geçirir.

Aktif-Pasif komitesi (APKO) tarafından aktif-pasif yönetimi stratejisi haftalık bazda gözden geçirilir.

Diğer Alt Komiteler: Banka'nın ilgili birimleri ile bilgi ve görüş alışverişini sağlayarak risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin Banka içinde yerleşmesini desteklemek üzere Banka Risk Komitesi'ne raporlayan ve birbirleri ile eşgüdüm içerisinde çalışan piyasa, kredi ve operasyonel risk alt komiteleri tesis edilmiştir.

Piyasa Riski Komitesi, alım-satım işlemlerinden kaynaklanan piyasa riskini, vade uyumsuzluğundan kaynaklanan faiz riskini, likidite riskini ve alım-satım portföyünün limit/risk kullanımlarını izleyerek, piyasa riskine maruz pozisyonlarda meydana gelen değişiklikler konusunda bilgi akışı sağlamaktadır.

Kredi Riski Komitesi, kredi riskini ölçen modelin etkinliğini izleyerek kredi riski ölçüm sonuçlarını değerlendirmekte ve kredi riskine maruz pozisyonda meydana gelen değişiklikler konusunda bilgi akışı sağlamaktadır.

Operasyonel Risk Komitesi ise, operasyonel risklerin kontrolü, yönetimi ve alınacak aksiyonların takibine ilişkin faaliyetleri yürütmektedir.

3.3.3. Risk Yönetimi Müdürlüğü Nezdindeki Faaliyetler

Risk Yönetimi Müdürlüğü'nün üç temel fonksiyonu bulunmakta olup yapılanması da buna uygun şekilde, Piyasa Riski, Kredi Riski ve İştirakler Risk Yönetimi olarak ayrılmıştır.

3.3.3.1. Piyasa Riski

Piyasa riski, “alım satım riski” , “aktif-pasif riski” ve “likidite riski” olarak üçe ayrılmaktadır. Alım satım riski; aktif olarak alınıp satılan likit pozisyonlardan kaynaklanan piyasa riskini ifade etmekte olup, hesaplanmasında bir günlük ya da bir hafta gibi kısa vadede oluşabilecek risklere odaklanılmaktadır.

Aktif-pasif riski; aktif ve pasifler arasındaki vade uyumsuzluğundan kaynaklanan yapısal faiz riski olup, uzun zaman döneminde meydana gelebilecek piyasa hareketleri sonucunda oluşacak risklere odaklanılmaktadır. Likidite riski ise; Nakit akışındaki dengesizlik sonucunda nakit çıkışlarını tam olarak ve zamanında karşılayacak düzeyde ve nitelikte nakit mevcuduna veya nakit girişine sahip olmama riskidir.

Banka, finansal risk yönetim amaçları çerçevesinde piyasa riskinden korunmak amacıyla, 08.02.2001 tarihli “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik” ve “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik” kapsamında piyasa riski yönetim faaliyetlerini belirlemiştir.

Piyasa riskine maruz kalınması nedeniyle Banka Yönetim Kurulu, risk yönetimine ilişkin olarak Üst Düzey Risk Komitesi'nin önerileri doğrultusunda risk yönetim stratejileri ve politikaları tanımlamış ve bu stratejilerin uygulamalarının

takip edilmesini sağlamıştır. Banka Yönetim Kurulu taşıdığı temel riskleri göz önünde bulundurarak, bu risklere ilişkin limitler (Riske Maruz Değer limiti) belirlemiştir.

Banka Yönetim Kurulu'nca hazine işlemleri için Hazine Müdürlüğü'ne, Banka sermayesi ile ilişkili R.M.D. (Riske Maruz Değer) limiti tahsis edilmiştir. Yaratılan riskin limit içinde kalıp kalmadığı, Risk Yönetimi Müdürlüğü tarafından günlük olarak takip edilerek Ü.D.R.K.'ya raporlanmaktadır.

Genel piyasa riski ve spesifik risklere karşı bulundurulması gereken sermaye, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" in hükümleri çerçevesinde standart metot kullanılarak hesaplanmakta ve aylık olarak raporlanmaktadır. (Şekil 2)

Banka'nın maruz kaldığı faiz oranı riskinin ölçülmesinde; Standart metot, Riske Maruz Değer ve Aktif-Pasif risk ölçüm yöntemleri kullanılmaktadır. Standart metot kapsamında yapılan ölçümler, vade merdiveni kullanılarak aylık, R.M.D. hesaplamaları kapsamında yapılan ölçümler ise günlük bazda yerine getirilmektedir. Aktif-Pasif risk ölçüm modeli aylık olarak çalıştırılmaktadır.

Banka'nın piyasa riskine ilişkin bilgiler:	
	Tutar
Faiz Oranı Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü-Standart Metot	83.050
Genel Piyasa Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	76.314
Spesifik Risk İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	6.736
Faiz Oranı Riskine Tabi Opsiyonlar İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	-
Hisse Senedi Pozisyon Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü-Standart Metot	6.938
Genel Piyasa Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	3.560
Spesifik Risk İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	3.378
Hisse Senedi Pozisyon Riskine Tabi Opsiyonlar İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	-
Kur Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü-Standart Metot	23.964
Sermaye Yükümlülüğü	18.959
Kur Riskine Tabi Opsiyonlar İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	5.005
Toplam RMD-İç Model	-
Piyasa Riski İçin Hesaplanan Toplam Sermaye Yükümlülüğü	113.952
Piyasa Riskine Maruz Tutar	1.424.400

Kaynak: Garanti Bankası 2006 1.Çeyrek Bilançosu, www.imkb.gov.tr

Şekil 2: Garanti Bankası Piyasa Riski Hesaplaması (2006/Mart)

“Alım-Satım işlemlerinden kaynaklanan piyasa riski”, geliştirilen içsel model kullanılarak Riske Maruz Değer (R.M.D.) metodolojisi ile ölçülmektedir. Bu model R.M.D.’yi, Tarihsel simülasyon, Monte Carlo simülasyonu, Parametrik yöntem olmak üzere üç farklı yöntemle hesaplamaktadır.

Alım-satım riskinin ölçümünde R.M.D. bir sektör standardı haline gelmiştir. Riske Maruz Değer, piyasa fiyatlarındaki dalgalanmalar nedeniyle, elde tutulan portföyün değerinde belirli bir vadede ve belirli bir olasılık dahilinde meydana gelmesi tahmin edilen maksimum değer kaybıdır.¹⁴⁶

Temmuz 2001’de, piyasa riskini ölçmek üzere yabancı kuruluşlardan danışmanlık desteği alınarak P.C. üzerinde R.M.D. modeli geliştirilmiştir. Ağustos 2001’den bu yana R.M.D., Tarihsel simülasyon, Monte Carlo simülasyonu, Parametrik yöntemlerinin üçü de kullanılarak günlük bazda hesaplanmaktadır.

İçsel model ile hesaplanan riske maruz değer mevcut durumda banka içi yönetimde kullanılmakta olup, yasal olarak içsel modellerle ölçüm ve raporlamalarda bir zorunluluk bulunmaması nedeniyle, B.D.D.K.’ya raporlanan piyasa riskine maruz tutarlar standart yöntem ile hesaplanmaktadır.

Finansal varlıkların getirilerinin normal dağılım gösterdiği varsayımının Türk piyasalarındaki yüksek volatilitiyi yansıtamaması nedeniyle parametrik R.M.D.’ye kurtosis ayarlaması yapılmaktadır. Yine finans piyasalarının yeterince derin olmaması nedeniyle alım satım hacmi düşük olan enstrümanlara likidite ayarlaması yapılmaktadır.

Söz konusu ayarlamalar sonrasında R.M.D. verileri dikkate alınarak piyasa riski için gerekli olan ekonomik sermaye günlük olarak hesaplanmaktadır. Kullanılan modelin performansının belirlenebilmesi için geriye dönük test yapılmaktadır.

¹⁴⁶ Örneğin, bir şirketin bir günlük riske maruz değeri 1 milyon dolarsa, bu o şirketin bir gün sonunda %99 olasılıkla maksimum 1 milyon dolar kaybedebileceğini gösterir. Bir başka deyişle bu, şirketin yılın yalnızca üç gününde kaybının 1 milyon doların üzerinde olabileceği anlamını taşır.

R.M.D. yöntemi, normal koşullar altında doğru sonuç üretip, beklenmedik (sıradışı) hareketleri dikkate almadığı için R.M.D.'yi hesaplamak üzere kullanılan yöntemlerin büyük çaplı piyasa dalgalanmalarında yeterince etkili olmayabileceğinden yola çıkarak, Birim bünyesinde stres testleri ve senaryo analizleri yapılmaktadır.

Günlük bazda yapılan R.M.D. hesaplamaları kapsamında, Bankanın portföyünde YP ve YTL cinsinden yer alan alım satım amaçlı ve satılmaya hazır menkul kıymetler ile bilanço dışı pozisyonların faiz oranı riski ölçülmektedir.

Stres Testinde, en yüksek riski oluşturan tek bir risk faktörünün değeri yüksek bir oranda (%20-%50 aralığında) değiştirilmektedir. Senaryo Analizinde ise, geçmiş krizleri analiz ederek tüm piyasa fiyatlarının ve bilanço yapısının nasıl değişeceği belirlenmekte ve bunun gelir/gider üzerindeki etkisi tespit edilmektedir.

“Aktif-Pasif vade uyumsuzluğundan kaynaklanan piyasa riski” ise Aktif-Pasif riski ölçüm modeli ile ölçülmektedir.

Deloitte & Touche ile birlikte 2002 yılında gerçekleştirilen aktif-pasif yönetimi (APY) projesi ile, excel visual basic yardımıyla, APY modeli oluşturulmuştur.

Deloitte & Touche tarafından Türk finansal piyasaları göz önünde bulundurularak seçilen Hull&White (H&W) modeli, mevcut getiri eğrisinden seçilen kısa vadeli bir oranı kullanarak ileriye dönük simülasyon oranlarını belirlemektedir.

Geometric Brownian Motion (GBM) yöntemi de alternatif simülasyon yöntemi olarak modele yerleştirilmiştir. Bu yöntem, tek bir oran üzerinden simülasyon yapmak yerine, getiri eğrisi üzerindeki her noktayı birbirinden bağımsız ama aralarındaki korelasyonu koruyarak simüle etmektedir.

Bilanço modülü mevduat, kredi, menkul portföyü ve borçlanmadan oluşan dört bilanço kalemi için belirlenen faiz/hacim ilişkilerine ve büyüme/azalma varsayımlarına dayalı bilanço gelişimini modellemektedir..

APY modeli Banka bilançosundan kaynaklanan faiz riskini özetleyen raporlar üretmekte olup, aşağıda belirtilen raporlar sonucu bankanın bilanço ve gelir tablosu projeksiyonları yapılabilmektedir;

- ✓ Bilanço projeksiyonu – TRL
- ✓ Bilanço projeksiyonu – YP (USD karşılığı)
- ✓ Gelir tablosu projeksiyonları ve riske maruz net faiz geliri (NFG) - TRL
- ✓ Gelir tablosu projeksiyonları ve riske maruz net faiz geliri (NFG) - YP (USD karşılığı)
- ✓ Net ekonomik değer (NED) - TRL
- ✓ Net ekonomik değer (NED) - YP (USD karşılığı)
- ✓ Nakit akışı projeksiyonları - TRL
- ✓ Nakit akışı projeksiyonları - YP (USD karşılığı)

Simüle edilmiş faiz oranı hareketlerine bağlı olarak bilançonun önümüzdeki altı ay içerisindeki değişimi, APY modeli ile öngörülebilme olup Net Faiz Gelir (NFG) projeksiyonları ile , seçilen zaman aralığında, beklenen ve en kötü faiz senaryolarında gelir ve giderleri göstermektedir.

APY modeli ile, faiz riski, likidite riski, fon transfer fiyatlaması yapılabilmektedir. Faiz oranı riski, varlıkların, yükümlülüklerin ve bilanço dışı kalemlerin faiz duyarlılığı izlenerek haftalık Aktif-Pasif Komitesi (APKO) toplantılarında piyasadaki gelişmelerin de dikkate alınmasıyla değerlendirilmektedir.

Periyodik olarak yapılan stres testleri ve senaryo analizleri ile bu sonuçlar desteklenmekte, ayrıca nakit akış projeksiyonu, durasyon ve fark analizi gibi geleneksel risk ölçüm yöntemleri de kullanılmaktadır.

Durasyon raporu, aktif/pasif vade uyumsuzluğu nedeniyle maruz kalınan faiz riskini basit bir biçimde göstermektedir. Bu raporda, bilançodaki faize duyarlı TL/YP aktif ve pasif kalemlerin piyasa değeri ve ortalama vadesi hesaplanmaktadır.

Duyarlılık analizi ile de Bankanın varlıklarının ve yükümlülüklerinin faizlerdeki oynamalara göre nasıl değiştiği gösterilmektedir.

Bilanço içi/dışı tüm Aktif & Pasif kalemlerinin ileriye dönük nakit akışı ve vadelere göre nakit giriş/çıkış farkları analizi (TL/YP) 14 günde bir yapılmakta ve hazırlanan raporlar Üst Düzey Risk Komitesine sunulmaktadır. Bu rapor, Bankanın bilanço ve bilanço dışı, vadeli vadesiz tüm işlemlerinin TL ve YP (USD cinsinden) nakit akışını gösteren bir tablo içermektedir. Bu tablodaki miktarlar işlemlerin vade sonu değerleri olup, aktif ve pasif kalemlerin nakit akışları arasındaki uyumsuzluğu gösterir. Bir önceki haftanın aktif ve pasif kalemler bazında nakit akışını da vererek karşılaştırma imkanı sağlar.

Bankanın “likidite riski”, Hazine Müdürlüğü’nün günlük nakit akış yönetimine ilave olarak, uluslararası uygulamalar çerçevesinde oluşturulan “Likidite Risk Yönetimi Komitesi” vasıtasıyla da yönetilmektedir. Risk Yönetimi Müdürlüğü, excel programında takip edilen ve 43 erken uyarı sinyaline sahip model yardımıyla, likidite göstergelerini sayısallaştırmakta ve likidite riskinin şiddetine bağlı stres seviyeleri ve her bir stres seviyesinde alınabilecek aksiyonları kurumsal bir prosedür çerçevesinde tanımlamaktadır.

Risk Yönetimi Müdürlüğü, erken uyarı sinyallerini aylık olarak izlemekte ve Likidite Risk Yönetimi Komitesi’ne raporlanmaktadır. Bu analizlerde, Banka’nın core deposit (çekirdek mevduat) oranları ile yaptığı çalışmaların sonucunda elde edilen geçmiş veri tabanının bulguları da dikkate alınmaktadır.

Likidite Riski Yönetim Komitesi (L.R.Y.K.), periyodik olarak likidite raporu ve erken uyarı sinyallerini takip etmekte, Banka’nın içinde bulunduğu stres seviyesi

ile likidite krizi durumunda Banka'nın likiditesini etkileyebilecek iç ve dış verileri izlemektedir.

“Kur riski”ne ilişkin pozisyon limiti, genel R.M.D. limiti içinde kalınmak koşuluyla, B.D.D.K.'nın yabancı para net genel pozisyon standart oranı paralelinde belirlenmektedir.

3.3.3.2. Kredi Riski

Risk Yönetim Müdürlüğü, kredi riskini, “default mode” metodolojisi yöntemi ile hesaplamaktadır. Bu metodoloji; risk-getiri dengesi gözetilerek kredilerin portföy olarak izlendiği ve portföyün beklenen değerinden ne kadar sapabileceğinin hesaplandığı bir yaklaşımdır.

Kredi riski ölçülürken; beklenen zarar (expected loss - EL) ve beklenmeyen zarar (unexpected loss-UL) hesaplamaları yapılmaktadır.

Beklenen zarar = Temerrüde düşme olasılığı (EDF) * Temerrüde düşmüş kredide teminatlardan tahsil edilemeyen oran (LGD) * Temerrüt anındaki kullanım (EaD)

Temerrüde düşme olasılığı, içsel analize dayalı “risk rating” modelinin sonuçlarından üretilmekte olup, her borçlu (Borrower specific) için farklı bir rakam oluşmaktadır.

Temerrüde düşmüş kredide teminatlardan tahsil edilemeyen oran ile temerrüt anındaki kullanım ise, borçlu yerine, işlem cinsine göre (Transaction specific) geçmiş banka verileri kullanılarak üretilmektedir.

Beklenen zarar, yıllık beklenen kayıp oranı olup, faaliyette bulunmanın öngörülebilir maliyetidir. Beklenmeyen zarar ise kayıp oranının volatilitesidir.

Kredi riskinin modellenmesinde, içsel risk derecelendirme sistemi (“Risk Rating”) geliştirilmiş olup, risk derecesi ve beklenen / beklenmeyen zararın hesaplanması sonucunda elde edilen veriler kredilerin fiyatlamasında kullanılmaktadır. Beklenmeyen zarar tutarına bağlı olarak kredi riski için gerekli ekonomik sermaye tutarı hesaplanmaktadır.

Kredi riski ölçümünde risk rating modeli kullanılmakta olup, rating sonuçları, müşterinin gelecekte temerrüde düşme olasılığı (Expected Default Frequency - EDF) ile eşleştirilmektedir. Kullanılan risk rating modelleri müşteriye ait geçmiş niceliksel ve niteliksel verilere dayalı olarak geliştirilmektedir

Garanti Bankası'nın risk rating modelinde müşteri risk derecesi 1(en-iyi) - 17 (en-kötü) olarak tanımlanmıştır. Risk Rating modeli ile, kredi müşterisinin önümüzdeki 1 yıl içerisinde temerrüde düşme olasılığı hesaplanmaktadır.

Bireysel krediler ve kredi kartları portföyü için Experian tarafından geliştirilmiş “Scoring” modeli, başvuru ve tahsis sürecinde kullanılmaktadır. Bu modellerin ürettiği skorlara bağlı olarak ürün bazında hazırlanan kredi riski ve ekonomik sermaye hesaplamaları Banka'nın iç yönetiminde izleme amaçlı kullanılmakta olup, yeterli veri tabanı oluştuğunda analizlerin tekrar edilmesi ve sonrasında sonuçların karar alma süreci içine yerleştirilmesi planlanmaktadır.

3.3.3.3. İştirakler Risk Yönetimi

İştiraklerin risk yönetimi kapsamında; Garanti Bankası'nın iştiraklerinin farklı risklerinin konsolide bazda izlendiği, risk-getiri ilişkisini dikkate alan entegre yönetim sistemi kullanılmaktadır. Bankada risk yönetimi konusunda edinilen bilgi birikiminin, iştiraklerde kullanılarak, etkin ve proaktif bir risk yönetimi hedeflenmektedir.

Garanti Bankası Risk Yönetimi Müdürlüğü, iştirak bazında risk yönetimi ihtiyaçlarını ve yapılması gerekenleri belirlemekte, her iştirakin ihtiyacına göre risk yönetimi ve denetim sistemleri oluşturmaktadır.

Portföy yönetimi yaklaşımı ile risk ve iş kolları bazında risk-getiri-sermaye ilişkilendirmesini yaparak, ölçüm ve raporlama yoluyla stratejik kararları desteklemeyi amaçlanmaktadır.

3.3.4. İç Kontrol Merkezi Nezdindeki Faaliyetler

İç Kontrol Merkezi, Banka içerisinde sağlıklı bir iç kontrol ortamının oluşturulmasını ve koordinasyonunu, Banka'nın faaliyetlerinin, yönetim stratejisi ve politikalarına uygun olarak düzenli, verimli ve etkin bir şekilde mevcut mevzuat ve kurallar çerçevesinde yürütülmesini, hesap ve kayıt düzeninin bütünlüğünü ve güvenilirliğini, veri sistemindeki bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini sağlamaktadır.

Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için İç Kontrol Merkezi, bankanın tüm ünitelerinde operasyonel riski tanımlayarak, belirleyerek, gidererek, önleyerek ve organizasyonu bilinçlendirerek fonksiyonlarını yerine getirmektedir.

İlgili B.D.D.K. yönetmeliği ile çizilen risklerin oluşmasına neden olabilecek tüm süreçlere ilişkin kontrol faaliyetleri, İç Kontrol Merkezi'nin görev tanımına dahil edilmiştir. İç Kontrol Merkezi, denetimlerini ve iç kontrol ortamının geliştirilmesi çalışmalarını, oluşturulmuş olan "operasyonel risk matrisini" esas alarak yapmaktadır. Böylelikle Banka genelinde operasyonel riskler etki, olasılık ve içinde bulunduğu süreç gibi bilgiler bir bütün oluşturacak ve risk bazlı olacak şekilde izlenebilmektedir. Ayrıca tüm şube ve birimlerin taşıdıkları operasyonel riski yönetebilmeleri için, risk raporlamaları, öz değerlendirme uygulamaları (Control Self Assessment) gibi araçlar da kullanılmaktadır.

İç Kontrol Merkezi, ürün ve iş akış süreçlerinde “oto kontrol” mekanizmaları oluşturarak ve kullanılmakta olan bilgisayar sistemlerine “sistemsel kontroller” koyarak riskin oluşumunu engelleme faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu uygulamalara rağmen oluşan operasyonel riski “proaktif” olarak veya oluştuktan “kısa süre” sonra belirleyip gidermek, temel çalışma yöntemi olarak ön plana çıkmaktadır.

Eylül 2001 tarihinde faaliyetlerine başlayan İç Kontrol Merkezi'nin organizasyon yapısı, fonksiyonlarına göre iki temel altyapıdan oluşmuştur;

- ✓ Merkezi Denetim
 - ✓ Şubeler
 - ✓ Genel Müdürlük birimleri ve iştirakler
- ✓ Yerinde Denetim
 - ✓ Şubeler
 - ✓ Genel Müdürlük birimleri ve iştirakler

Merkezi Denetim faaliyeti için, işlemlerin merkezi olarak izleneceği bir Merkezi Denetim Ekibi (Monitoring Group) oluşturulmuştur. Uzaktan denetlemeye elverişli her işlem, denetim amacıyla geliştirilmiş ekranlar aracılığı ile, ağırlıklı olarak günlük periyotta izlenmektedir.

Yerinde Denetim faaliyeti için ise, işlemlerin gerçekleştirildiği lokalde görev alacak, “İç Kontrol Yönetmenleri” vasıtasıyla özellikle belge incelemeleri nedeniyle yerinde kontrol yapılmaktadır.

İç Kontrol Merkezi'nin kontrol faaliyetleri; “idari kontroller”, “yönetim ve finans-muhasebe kontrolleri”, “operasyonel kontroller” ve “finansal ürün ve hizmetlere ilişkin kalite kontrolleri” olmak üzere 4 ana dalda gerçekleştirilmektedir.

3.3.5. Teftiş Kurulu Başkanlığı Nezdindeki Faaliyetler

Teftiş Kurulu Başkanlığı, Bankalar Kanunu başta olmak üzere yasal dzenlemeler ve Banka ynetmeliklerine uygun biçimde ve gnlük faaliyetlerden bağmsız olarak, iç kontrol ve risk ynetim sistemleri başta olmak üzere Banka'nın tım faaliyet ve birimlerini kapsayacak Şekilde sistematik denetimler yapmaktadır. Bu erevede, Banka'nın yurt içi ve yurt dışı Őubeleri ile genel mtdrlük birimleri ve Garanti Bankası'nın konsolidasyona tabi ortaklıklarında denetim çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Garanti Bankası Teftiş Kurulu, B.D.D.K.'nın 08.02.2001 tarihli "Bankaların İç Denetim ve Risk Ynetim Sistemleri" hakkındaki ynetmeliğinin yayımını takiben "İç Denetim ve Risk Ynetimi İşlevinden sorumlu Ynetim Kurulu Üyesi" aracılığıyla, doğrudan Banka Ynetim Kuruluna bağlı olarak, 12.04.2001 tarihinde Ynetim Kurulunca onaylanmış bulunan Teftiş Kurulu Ynetmeliği çerçevesinde faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

Ynetmeliğinde belirtilen amaç, kapsam esas ve usullere uygun olarak faaliyetlerini gerçekleştiren Teftiş Kurulunda, denetim çalışmalarının esasını, denetlenen unitelerin faaliyet nitelik ve kapsamıyla denetim önceliklerine bağlı olarak;

- ✓ Faaliyetlerin mevzuata ve i dzenlemelere uygunluğunu,
- ✓ Mali ve mali olmayan her turlü bilgilerinin doğruluğunu ve gvenilirliğini,
- ✓ Varlıkların korunmasına ynelik uygulamaların etkinliğini,
- ✓ Operasyonlarının verimlilik ve etkinliğini
- ✓ İç kontrol sistemlerinin etkinliğini

incelemekte ve değerlendirmektedir. Ayrıca, Banka'ya karşı, personel ya da üçüncü kişilerce gerçekleştirilen hile, dolandırıcılık veya sahtekarlık faaliyetlerini inceleme ve soruşturma görevi de Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yürütölmektedir.

Yukarıda belirtilen esaslara uygun olarak denetim çalışmaları,

- ✓ Yerinde Şube Teftişleri
- ✓ Merkezden Denetim
- ✓ Yerinde Birim ve İştirak Denetimleri

alanlarını kapsamaktadır.

Yerinde denetim faaliyeti kapsamında, risk ağırlıkları esas alınarak yapılan önceliklendirmeler doğrultusunda Banka'nın iştirakleri, genel müdürlük birimleri, bölge müdürlükleri ve şubelerinde, çeşitli denetim teknikleri kullanılarak saha çalışmaları yürütülmektedir.

Teftiş Kurulu Merkezinden bilgisayar sistemi aracılığıyla yürütülen ve "*Merkezi Denetim*" adı verilen denetim ve incelemeler ile birlikte, bu kapsamda "Mali kontrol"e dönük olarak gerçekleştirilen takip ve kontroller, Yönetim Kurulu kararlarına istinaden, 02.11.2001 tarihinde "*İç Kontrol Merkezi*"ne devredilmiştir. Bu tarihten itibaren Teftiş Kurulunun Merkezi Denetim çalışmalarının ağırlığını, suiistimallerin saptanmasına dönük erken uyarı amaçlı günlük incelemeler ile spesifik konulu uygunluk/etkinlik denetimleri oluşturmaktadır.

Garanti Bankası'nda 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'ndan kaynaklanan bir gereklilik olan "Uyum Görevlisi" Mart 2003'te atanmış ve uygulamalarda banka içi koordinasyonun etkin sağlanması için ilgili birimlerin katılımı ile "Uyum Komitesi" oluşturulmuştur. Komite, şüpheli işlemlerin raporlanması, çalışanlara kara para ile ilgili eğitim verilmesini sağlayarak kara paranın aklanmasının engellenme bilincinin artırılması, Banka işlemlerinin kara para mevzuatı yönünden izlenmesi gibi muhtelif görevleri yerine getirmektedir.

3.4. Garanti Bankası Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerinde Basel II Kapsamındaki Değişiklikler

Bu bölümde Garanti Bankası'nın risk yönetimi ve denetim süreçlerinde Basel II kapsamında gerçekleştirilen değişiklikler anlatılacaktır.

3.4.1. Yol Haritasının Yayınlanması

B.D.D.K. yol haritasını 27 Mayıs 2005 tarihinde yayımlamıştır. Söz konusu yol haritasına göre; Ağustos 2007 tarihinden itibaren hem Basel I hem de Basel II çerçevesinde sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanması ve B.D.D.K.'ya gönderilmesi uygulamasına başlanacaktır. Ocak 2008 tarihinde Basel II uygulaması yürürlüğe girecektir (Kredi ve Op. Riskler Standart Yaklaşım, Piyasa Riski İleri Yöntem ile). Ocak 2009 tarihinde ise Kredi Riski ve Operasyonel Risk için İleri Yaklaşımların kullanılmaya başlanması planlanmaktadır.

Bu kapsamda B.D.D.K. tarafından 2006 Ağustos tarihinde;

- ✓ Kredi, Piyasa ve Operasyonel riske ilişkin düzenlemelerin yayınlanması,

2007 Mart tarihinde;

- ✓ Karşılık Mevzuatı ve Muhasebe Uygulama Yönetmeliği değişikliklerinin yayımlanması
- ✓ Basel II'nin sermaye yeterliliği düzenlemesi olarak yayımlanması
- ✓ Basel II kapsamında diğer ülke otoriteleri ile yürütülecek ilişkilerle ilgili alt düzenlemenin yayımlanması

2008 Nisan tarihinde;

- ✓ Kredi ve Operasyonel Riskler için Gelişmiş Yaklaşımlarla ilgili düzenlemelerin yayımlanması

gerçekleştirilerek ilgili mevzuat düzenlemelerinin yapılması planlanmaktadır.

Garanti Bankası, Basel II dökümanının BIS tarafından yayımlandığı 2004 yılından itibaren risk yönetimi ve denetim süreçlerini, Basel II kriterlerine uygun hale getirmeye başlamıştır. B.D.D.K.'nin yol haritasını yayınlamasından sonra, 24.11.2005 tarihinde Banka'nın Basel II yol haritası, Yönetim Kurulu Kararı sonucu oluşturulmuştur.

Garanti Bankası'nın Basel II'ye uyum süreci çalışmalarını içeren ve B.D.D.K.'nin Basel II yol haritası ile uyumlu olarak hazırlanan, Yönetim Kurulu kararınca; 2008 yılında kredi ve operasyonel riskler için standart yöntem ve piyasa riski için gelişmiş yöntem ile, 2009 yılında ise kredi ve operasyonel riskler için de gelişmiş yöntemler kullanılarak Basel II'ye geçiş öngörülmüştür.

3.4.2. Basel II Yönlendirme Komitesi'nin Kurulması ve Faaliyetleri

Banka bünyesinde Basel II'ye uyum çalışmalarını yönetmek amacıyla 2004 yılında "Basel II Yönlendirme Komitesi" kurulmuştur. Söz konusu komite Garanti Bankası İç Denetim ve Risk Yönetiminden Sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi'nin sponsorluğunda, Risk Yönetimi Birimi, Genel Muhasebe Birimi, Konsolidasyon ve Uluslararası Muhasebe Birimi, Garanti Teknoloji ve Yönetim Raporlama&Bütçe Birimi'nin katılımıyla oluşmuştur.

Basel II Yönlendirme Komitesi'nin görevleri;

- ✓ "Yeni Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı"sına (Basel II) geçiş sürecinin etkin bir şekilde planlanması
- ✓ BDDK tarafından Basel II uyum süreci için hazırlanan yol haritası ile uyumu sağlayacak gerekli çalışmaların koordine edilmesi
- ✓ Banka içi bilgilendirmenin sağlanması

- ✓ BDDK'nın her üç ayda bir yapmayı planladığı inceleme çalışmalarına gerekli hazırlıkların yapılması

konularından oluşmaktadır.

Komite'nin faaliyetleri ise aşağıdaki konulardan oluşmaktadır;

- ✓ Mevcut sermaye yeterlilik oranı (SYO) hesaplaması ile uyumlu verilerin Basel II standartlarında hazırlanması
- ✓ İşkollarının Basel II yaklaşımı dikkate alınarak tesis edilmesi
- ✓ Tanımlanan işkolları dikkate alınarak hesap ve kayıt düzeninde (muhasabe altyapısı) yapılması gerekli ayarlamaların tamamlanması
- ✓ Basel II'ye uygun teminat sınıflandırma ve değerlendirme sistemlerinin tesisi
- ✓ Basel II'ye uygun operasyonel zarar olayları sınıflandırma ve bilgi toplama sistemlerinin etkin olarak çalıştırılması.

Basel II Yönlendirme Komitesi tarafından 2004 yılında Basel II Veri Alt Komitesi oluşturulmuştur. Basel II Veri Alt Komitesinin amacı, Basel II'ye geçiş sürecinde bankanın kredi, piyasa ve operasyonel riskini hesaplamasında ihtiyaç duyacağı temel düzeyde veri gereksinimlerini tespit etmektir.

Alt Komite tabloların hazırlanmasında aşağıdaki çalışma yöntemini izlemiştir;

- ✓ Basel II kapsamında ölçülecek risklerin belirlenmesi
- ✓ Risk hesaplama yöntemlerinin belirlenmesi
- ✓ Bu yöntemler için hangi verilerin gerektiğinin belirlenmesi
- ✓ Mevcut durumda bu verilerin ne kadarını sağladığımızın belirlenmesi
- ✓ Yeni verilerin nasıl elde edileceğinin belirlenmesi

Risklerin belirlenmesi için 1.Yapısal Blok'ta yer alan riskler değerlendirilmiştir. (Kredi riski / Piyasa Riski / Operasyonel Risk)

Veri Alt Komitesi, model kullanan yaklaşımlarda her bir metot için farklı veri gereksinimine ihtiyaç duyulması, zaman kısıtı ve bu yaklaşımların uygulanabilirliğini göz önünde bulundurarak, standart işlem yapan yaklaşımlara yönelik veri ihtiyacının belirlenmesine öncelik vermiştir. Basel II kapsamında ihtiyaç duyulacak gerekli verilerin tespit edilebilmesi için öncelikle kredi riski için standart yaklaşım (SA) ve basitleştirilmiş standart yaklaşım (SSA), operasyonel risk için ise temel gösterge yaklaşımı, standart yaklaşım ve alternatif standart yaklaşımı temel almıştır.

Standart Nitelikli Yaklaşımlar;

- ✓ Kredi Riski: Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (SSA), Standart Yaklaşım (SA)
- ✓ Piyasa Riski: Standart Metot
- ✓ Operasyonel Risk: Temel Gösterge yaklaşımı, Alternatif Standart Yaklaşım, Standart Yaklaşım

Model Kullanan Yaklaşımlar;

- ✓ Kredi Riski: Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (F-IRB), Gelişmiş İçsel derecelendirme yaklaşımı (A-IRB)
- ✓ Piyasa Riski: Rikse Maruz Değer
- ✓ Operasyonel Risk: İleri Ölçüm Yaklaşımları

Veri Alt Komitesi tarafından her bir portföy ve risk azaltıcı unsurlar açısından Basel II dokümanları incelenerek kredi riskinin hesaplanması için gerekli olan veriler tespit edilmiş, portföylerin tanımları ve bu portföylerle ilgili dikkat edilmesi gereken hususlar ve mevcut durumda bu verilerden hangilerinin elde edilebildiği, Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) deneyimlerinden yararlanılarak mevzuat ve Tek Düzen Hesap Planı değerlendirilerek belirlenmiştir.

3.4.3. Veri tabanının Basel II standartlarına uyumlu hale getirilmesi

Mevcut muhasebe ve MIS sistemi, Basel II raporlamaları için -özellikle kredi riskine ait sermaye yeterlilik oranının (SYO) hesaplanması yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle standart ve içsel yöntemlerle hesaplama için, MIS sisteminin düzenlenmesine öncelik verilmiş ve Banka veri tabanını Basel II normlarına uygun hale getirilmesi amaçlanmıştır.

3.4.3.1. Standart Yöntem için Yapılan Çalışmalar

Basel-2 Alt Çalışma Grubu tarafından 02.07.2004 tarihinde Garanti Bankası'nın "SYO Veri Tabanının Basel – II Standart Yönteme Göre Uyarılma Çalışması" gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucu SYO veri tabanının, gerek Basel I (mevcut SYO hesabı için) gerekse standart yöntemlerle Basel II SYO hesabı için veri sağlayabilmesi sağlanmıştır.

Basel II "Standart Yöntem"e göre riskler 8 ayrı işkolu bazında sınıflandırılmaktadır. Bankanın mevcut işkollarının da aşağıdaki liste şeklinde olması sebebiyle, Basel II standartına uygun veri çekilebilmektedir.

1. Kurumsal İşletmeler
2. Kamu (Kamu\TCMB)
3. Bankalar
4. Perakende (Konut Kredileri)
5. Perakende (Konut Dışı Bireysel Krediler)
6. a) Kobi-Kurumsal b) Kobi-Perakende
7. Hisse Senedi Riski
8. Alım-Satım portföyü

Basel II müşteri segmentasyonu uyarınca; müşteriler öncelikle tüzel ve gerçek kişi olarak ayrılmaktadır. Tüzel müşterilerin yıllık cirosunun € 50.000.000.- tutarından fazla olması halinde "Kurumsal", aşağı olması durumunda ise "Kobi"

olarak değerlendirilmektedir. Kobi'lerin kredi riski € 1.000.000.- tutarından fazla olması halinde “Kobi-Kurumsal”, aşağı olması halinde ise “Kobi-Perakende” olarak sınıflandırılmaktadır.

Tüzel/Bireysel ayrımı, halihazırda kullanılan mevcut M.I.S. sistemindeki (Coolgen-Garanti Bankası yönetim bilişim sistemi) gerçek/tüzel ayrımına göre yapılabilmektedir.

Müşterinin tüzel olması durumunda, gene M.I.S. sisteminden müşterinin yıllık ciro rakamı alınarak “Kurumsal / Kobi” ayrımı sağlanılacaktır. Sistemde ciro bilgisi eksik olan firmaların ciro bilgilerinin şubelerce temin edilmesi ise yüksek önem arz etmektedir. Ancak Garanti Bankası’nda ticari veya Kobi müşteriye kredi tahsisi ancak, tüm finansal verilerinin MIS sistemine kaydedilmesi durumunda mümkün olduğu için, ciro bilgisi eksik olan müşterilerin kredi riskinin olması ihtimal dışı kalmaktadır.

Müşterilerin ve varsa garantörlerinin uluslararası rating (Moody’s, Fitch ve S&P) ve ECA (Export Credit Agency-İhracat Kredi Kuruluşu) notlarının sisteme tanımlanması ve olası değişikliklerin güncellenmesi konusunda ise çalışmalar devam etmektedir.

Müşteri risk bilgileri ile müşteri teminat bilgilerinin, Basel II yöntemlerine göre S.Y.O. hesabı yapabilmek için gerekli veriyi sunması bir zorunluluktur. Bu yüzden gerek risk bilgilerinin gerekse teminat bilgilerinin Basel II ihtiyaçlarını karşılayacak detayda sisteme tanımlanması çalışmaları gerçekleştirilmektedir. (Tablo 8 ve Tablo 9)

Tablo 8: Müşteri Risk Bilgileri

Ünvan-İsim
Güncel Rating Notu
Yıllık Ciro (€)
Basel II Müşteri Segmenti
Sektörü
Kredi Ürünü (Ürün Numarası)
Nakit Risk Tutarı
Nakit Risk Para Birimi
Vadesi
G.Nakit Risk Tutarı
Kullanılan KDO (Kredi Dönüşüm Oranı)
G.Nakit Para Birimi
Vadesi
Toplam Risk YTL Karşılığı
Toplam Faiz ve Gelir Reeskontu
Toplam Risk € Karşılığı

Kaynak: Garanti Bankası Basel II Veri Tabanı Raporu, 2005

Tablo 9: Kredi Teminat Bilgileri

Teminat Türü
Teminat Detayı
Teminatın tutarı
Para Birimi
Vadesi
Garantör Ünvan-İsim
Garantör Rating Notu

Kaynak: Garanti Bankası Basel II Veri Tabanı Raporu, 2005

Yukarıdaki tablolarda nakdi ve gayrinakdi kredi müşterileri için veritabanı tanımlaması gösterilmiş olup;

- ✓ Bankalar ve mevduat münzam karşılıkları için; Bankaların rating notu ve E.C.A. notlarının sistemde güncellenerek veritabanına eklenme,
- ✓ Menkul kıymetler için; menkul kıymeti ihraç eden taraf, kamu/özel ayrımı, para birimi, ihraç tarihi, vadesi, ihraç edenin güncel rating notu, nominal değeri, defter değeri ve toplam faiz ve gelir reeskontu tutarının eklenme,

çalışmaları devam etmektedir.

Garanti Bankası'nın konsolide bazda sermaye yeterlilik oranı hesaplanırken, konsolide hesaplaması kapsamına dahil olacak iştiraklerin sayısı B.D.D.K. ile yapılan karşılıklı mutabakat sonucunda, 11 olarak belirlenmiştir. Bu iştiraklerden de tüm bilanço kalemleri için banka ile uyumlu verilerin sistemden elde edilmesi gerekmektedir.

Müşteri segmentasyonunun konsolide risk üzerinden yapılması gereğinden yola çıkarak konsolide edilecek iştiraklerin bilgilerinin banka sistemine entegrasyonu, Müşteri bazında konsolide risk oluşturabilmek için konsolide edilen iştiraklerle müşteri eşleştirmesi yapılacak kriterlerin belirlenmesi ve mevcudiyetinin sağlanması gerekmektedir. İştiraklerin Banka ile uyumlu veri setine sahip olması için iştiraklerin bilgilendirilme ve kendi proje gruplarının kurulması için yönlendirilme çalışması devam etmektedir.

Sonuç olarak veritabanında;

- ✓ Basel II segmentasyonunun oluşturulması, Basel II kapsamında müşteri sınıflandırma sisteminin oluşturulması.
- ✓ Uluslararası rating/eca notları ; Müşterilerin uluslararası rating / E.C.A. notlarının temin edilmesi, sisteme girilmesi ve güncel takibinin yapılması.

- ✓ Basel için gerekli tablolar; Basel II kapsamında gerekli bilgileri içeren tabloların hazırlanıp, data warehouse'a atılması.
- ✓ Kamu/ özel bilgisi; Mars ekranında yer alan Kamu/Özel (K.İ.T.,İ.D.T. vb.) bilgilerinin sistemde düzeltilmesi, bilgilerin güncel tutulmasının sağlanması.
- ✓ Müşterilerin ciro bilgisi; Sistemde ciro bilgisi bulunmayan müşterilerin ciro bilgilerinin temin edilip, sisteme girilmesi
- ✓ Konut/işyeri ipotek ayrımı; Teminatı ipotek olan tüm ipoteklerin konut ipoteği/iş yeri ipoteği ayrımının yapılması
- ✓ Risk-teminat eşleştirmesi; Havuzda yer alan teminatları da dikkate alarak Risk-teminat eşleştirmesinin yapılması.
- ✓ İştiraklerin hesap planı ile banka tek-düzen hesap planının eşleştirilmesi

konularında çalışmalar devam etmektedir.

Basel 2 kapsamındaki sermaye yeterlilik oranı hesabında geçerli teminatlar; “Standart ve Temel İçsel Derecelendirme Yöntemi”nde;

- ✓ Nakit
- ✓ Altın
- ✓ Borçlanmayı Temsil Eden M.K.
- ✓ İyi Derece Almış (Devletler, Devlet gibi kabul edilen K.İ.T.'ler için en az BB-, diğerleri için en az BBB- veya A-3/P-3)
- ✓ Derecelendirilmemiş (Belli şartlar dahilinde)
- ✓ Endekse Dahil Hisse Senetleri
- ✓ Endekse Dahil H.S.ni İçeren Yatırım Fonları

Sadece “Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yöntemi”nde ise ayrıca;

- ✓ Endekse Dahil Olmayan Borsaya Kote Olmuş Hisse Senetleri
- ✓ Söz Konusu H.S.ni İçeren Yatırım Fonları'ndan

oluşmaktadır. Basel I kapsamındaki teminatlara göre farklılık içermesi nedeniyle, kredili müşteriler için teminat veritabanının (Tablo 9’da da gösterildiği üzere) güncellenmesine yönelik çalışmalar sonuçlandırılmıştır.

3.4.3.2. İçsel Yöntemler için Yapılan Çalışmalar

Garanti Bankası yol haritasına bağlı olarak kredi riski S.Y.O. hesaplaması için “Standart yaklaşım-SA”ı kullanmayı planlamakla birlikte, B.D.D.K. tarafından yasal düzenlemelerin uygulamaya alınması ile “Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım F-IRB) ve “İleri İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım A-IRB” yöntemlerine geçmeyi amaçlamaktadır.

Müşteri bazında ihtiyaç duyulan detayda kredi veritabanı seti, banka iştiraki olan Garanti Teknoloji A.Ş. tarafından yazılmakta olup İçsel derecelendirme modeli için, standart modele ek olarak veri tabanında;

- ✓ Rating (içsel model)
- ✓ Temerrüde düşme olasılığı hesaplaması için geçmişe dönük veri (5 yıllık)
- ✓ Kayıp oranı hesaplaması için geçmişe dönük veri (7 yıllık)
- ✓ Temerrüt anında risk hesaplaması için geçmişe yönelik veri (7 yıllık)

bilgilerinin eklenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Banka kredi riski analizi için içsel risk derecelendirme modeli (Risk Rating) geliştirilmiş olup, bu modele istinaden temerrüde düşme olasılığı (PD) verileri biriktirilmektedir. PD için 3 yıllık veri biriktirilmiştir.

Halihazırda LGD analizlerinde örnek portföy verisi üzerinden analizler yapılmış ve bu analizler sonucu belirlenen oranlar modelde kullanılmıştır. Mevcut durumda da ileriki dönemlerde analizlere kolaylık sağlaması açısından teminatlara ilişkin yeni bir modül yazılımı teknoloji grubu tarafından başlatılmış olup içsel derecelendirme modeli için gerekli veri seti Tablo 10’da listelenmiştir.

Tablo 10: İçsel Derecelendirme Modeli Veri Seti

	Temel	Gelişmiş
Rating	3 yıl	3 yıl
Temerrüt Oranı (PD)	5 yıl	5 yıl
Temerrüt Anında Risk (EAD)	-	7 yıl
Kayıp Oranı (LGD)	-	7 yıl
Bireysel		
Rating	-	3 yıl
Diğer (PD, EAD, LGD)	-	5 yıl

Kaynak: Garanti Bankası Basel II Veri Tabanı Raporu, 2005

3.4.4. Kredi Riski İçin Yapılan Çalışmalar

Basel II kapsamında kredi riski üç şekilde hesaplanabilmekte olup, Garanti Bankası, B.D.D.K. tarafından gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılmasına kadar kredi riskini “Standart Yöntem” ile hesaplamayı planlamaktadır. B.D.D.K. tarafından mevzuat düzenlemeleri sonrası, içsel yöntemler ile kredi riskinin hesaplanması amaçlanmaktadır.

Standart Yöntem; Basel I düzenlemesinin devamı niteliğinde olup, risk hassasiyeti artırılmıştır. Bu yöntemde teminat tanımı ve kapsamı değiştirilmiş ve risk ağırlıkları dış derecelendirme kuruluşlarının derecelerine (rating) ve portföylere (bireysel krediler, bankalar, kamu sektörü vs.) göre çeşitlendirilmiştir

Garanti Bankası, yasal düzenlemelerin tamamlanmasına bağlı olarak 2 yıl içerisinde ileri yöntemlere geçmeyi planlamaktadır. Garanti Bankası'nın kredi riskine ilişkin yol haritası Tablo11'de gösterilmiştir.

Tablo 11: Basel II Kredi Riskine İlişkin Yol Haritası

Kredi Riski Çalışmaları	Süre
Portföy Ayırıştırması	2005/12 - 2006/09
Basel-II kapsamında, borçlu sınıflandırma sisteminin oluşturulması	
Teminatlar	
Sistemde Basel-II'ye uygun teminat ayırıştırması çalışması	2005/12 - 2006/09
Yeni teminat modüllerinin tamamlanması	2005/12 - 2006/09
Teminat olarak alınan tüm ipoteklerin konut-işyeri ayrımının sistem girişinin yapılması	2005/12 - 2006/09
İştirakler ile Banka Tek Düzen Hesap Planının Eşleştirilmesi	2005/12 - 2006/09
Borçluların En Güncel Rating Notlarının Temin Edilip Sisteme Girilmesi	2005/12 - 2006/09
Kayıp Oranı (LGD) Hesaplaması için Gerekli Veri Tabanı Oluşturulması Çalışması	
Kurumsal Ticari Portföyüne ait geçmişe dönük LGD verilerinin Basel II çerçevesinde derlenmesi	2005/12 - 2006/09
Perakende portföyüne ait LGD verilerinin toplanmaya başlanması	2007/01
Temerrüt Anında Risk (EAD) Hesaplaması için Gerekli Veri Tabanı Oluşturulması Çalışması	
Kurumsal Ticari Portföyüne ait geçmişe dönük EAD verilerinin Basel II çerçevesinde derlenmesi	2005/12 - 2006/09
Perakende portföyüne ait EAD verilerinin toplanmaya başlanması	2007/01
Perakende Portföyü Performans Skorkart Çalışması (PD)	2006/01 - 2006/10
Perakende portföyüne ait PD verilerinin toplanmaya başlanması	2007/01
Sistemin Veri Biriktirme Performansının Test Edilmesi	2006/09 - 2006/10
Mevzuatlarla Uyum	
Kredi riski standart yöneme ilişkin düzenlemelerin yayımlanmasını takiben mevcut durumun değerlendirilmesi ve varsa gerekli değişikliklerin yapılması	2006/08 - 2006/10
SYR'na ilişkin düzenlemelerin yayımlanmasını takiben mevcut durumun değerlendirilmesi ve varsa gerekli değişikliklerin yapılması	2007/03 - 2007/07
Kredi Riski için gelişmiş yaklaşımlarla ilgili düzenlemelerin yayımlanmasını takiben mevcut durumun değerlendirilmesi ve varsa gerekli değişikliklerin yapılması	2008/06 - 2008/12

Kredi Riski için Basel I ile Basel II Standart Yöntemin Paralel Uygulaması	2007/08 - 2007/12
Kredi Riski için Standart Yaklaşımın Kullanılması	2008/01 - 2008/12
Kredi Riski K&T ve Perakende Portföyleri için Gelişmiş Yöntemlere Geçiş	2009/01

Kaynak: Garanti Bankası Basel II Yol Haritası Duyurusu, 2005

Kredi riski yol haritasında belirtilen; portföy ayrıştırması, teminat ayrıştırması, teminat modüllerinin tanımlanması ve teminat olarak alınan ipoteklerin konut-işyeri ayrımının sistem girişi ve iştirakler ile banka tek düzen hesap planının eşleştirilmesi konuları, veri tabanının Basel II standartlarına getirilmesi aşamasında sonuçlandırılmıştır.

Banka MIS sistemi, Basel II Standart Yöntemlerle kredi riskini hesaplayabilecek yapıya sahiptir. Kredi riski hesabında, kayıp oranı, temerrüt anında risk ve temerrüde düşme olasılığı datalarının Basel Komitesi tarafından sabit rakam olarak verilmesi buna imkan tanımaktadır. (Tablo 12)

Tablo 12: Kredi Riski Hesaplama Yöntemleri

	Standart Yöntem	Temel İçsel Derecelendirme Yön.	Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yön.
Risk Ağırlıkları / Rating	Dış Derecelendirme Kuruluşları	İçsel Analize Dayalı Rating Modeli	İçsel Analize Dayalı Rating Modeli
Kayıp Oranı (LGD)	Basel Komitesi	Basel Komitesi	İçsel Analiz
Temerrüt Anında Risk (EAD)	Basel Komitesi	Basel Komitesi	İçsel Analiz
Temerrüde Düşme Olasılığı (PD)	Basel Komitesi	Basel Komitesi veya İçsel Analiz (Yerel Otorite İzniyle)	İçsel Analiz

Kaynak: B.I.S., International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – Basel II”, www.bis.org, Temmuz 2004

Ancak, Garanti Bankası'nın 2009 yılında gelişmiş içsel derecelendirme yöntemiyle kredi riskini hesaplayabilmesi için, kredi riski için içsel modellerini kurması ve bu modele ait sonuçları veritabanında biriktirmesi gerekmektedir. Garanti Bankası'nda bu kapsamda "risk rating" projesi başlatılmıştır.

3.4.4.1. Kredi Risk Rating Modeli

Bankanın kredi riskinin ölçülmesi amacıyla tamamlanan proje kapsamında belli bir örneklem üzerinden beklenen zarar, beklenmeyen zarar ve ekonomik sermayenin hesaplanması sağlanmıştır.

Söz konusu kredi risk rating modeli 2002 yılında Oliver Wyman & Co. Danışmanlık firmasından danışmanlık hizmeti alınarak, Risk Yönetimi, Kredi Politikaları, Kurumsal ve Ticari Krediler Müdürlüğü ile Garanti Teknoloji A.Ş. tarafından oluşturulan proje takımı ile geliştirilmiştir.

Öncelikle Garanti Bankası risk dağılımında en büyük paya sahip olan ticari-kurumsal kredili müşteriler için risk rating modeli geliştirilmiştir. Proje çalışması, ticari ve kurumsal kredili müşteri grubundan geçilen 1.379 örnek firma üzerinde yürütülmüştür.

3.4.4.1.1. Kredi Ratingleri ve Scoring Metotlarının Teknik Altyapısına İlişkin Bilgiler

Kredi müşterisinin riskliliğini yansıtan Temerrüde Düşme Olasılığı (E.D.F.) içsel analize dayalı rating modeli sonuçları ile belirlenmektedir. Kurumsal-ticari, inşaat-taahhüt ve yap-sat firmaları için oluşturulan rating modellerinde aynı metotlar kullanılmış, inşaat-taahhüt ve yap-sat firmalarının bilanço yapıları kurumsal-ticari firmalardan farklı olduğu için bunlar için ayrı rating modelleri oluşturulmuştur.

Kredi scoring ve rating metotlarının teknik altyapısına ilişkin hususlar, risk faktörlerinden E.D.F.'in belirlenmesi kapsamında ele alınmaktadır. Kredi kartları ve

bireysel krediler için Experian firması tarafından oluşturulan skorkartlar ilgili birimlerce (Garanti Ödeme Sistemleri A.Ş., Bireysel Krediler Müdürlüğü) kullanılmaktadır.

3.4.4.1.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Rating modelinin oluşturulması sürecindeki ilk adım, verilerin toplanması ve analizidir. Modelin başlıca amacı, müşterinin bir yıl içerisindeki temerrüde düşme ihtimalini hesaplamak olduğundan, müşterilerin geçmişe dönük verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda problemlili müşterilerin temerrüt gerçekleşmeden 1 yıl önceki verileri kullanılmıştır. Şirketlerin finansal tablolarını her yılın 3. ve 4. ayları arasında açıkladığı kabul edilirse analiz için mevcut olan verilerin temerrütten 0,5 ila 1,5 yıl öncesine dayanması gerekir.

Bu doğrultuda E.D.F. hesabı için örnek portföy oluşturulmuş ve bu portföye dahil olan firmaların geçmiş dönem (5 yıl) kesinleşmiş yıl sonu bilançoları, kar-zarar tabloları, nakit akış tabloları, mali analiz raporları ve şubeler tarafından doldurulan niteliksel soruları toplanmıştır. Örnek portföy oluşturulurken, portföyün sektörel ve bölgesel dağılımının Banka'nın ticari-kurumsal krediler müşteri profili ile uyumlu olmasına dikkat edilmiştir. Modelin uygulanacağı müşteri segmentleri de firmaların yıllık satış ve faaliyet bölgelerine göre tespit edilmiştir.

Bu bilgilerle beraber temerrüde düşmüş firmaları içeren bir örnek portföy oluşturulmuş; 1998-2001 yılları arasında yakın takibe intikal etmiş firmaların takibe geçiş tarihlerinden 1 ve 2 yıl önceki finansal tabloları ve niteliksel bilgileri toplanmıştır.

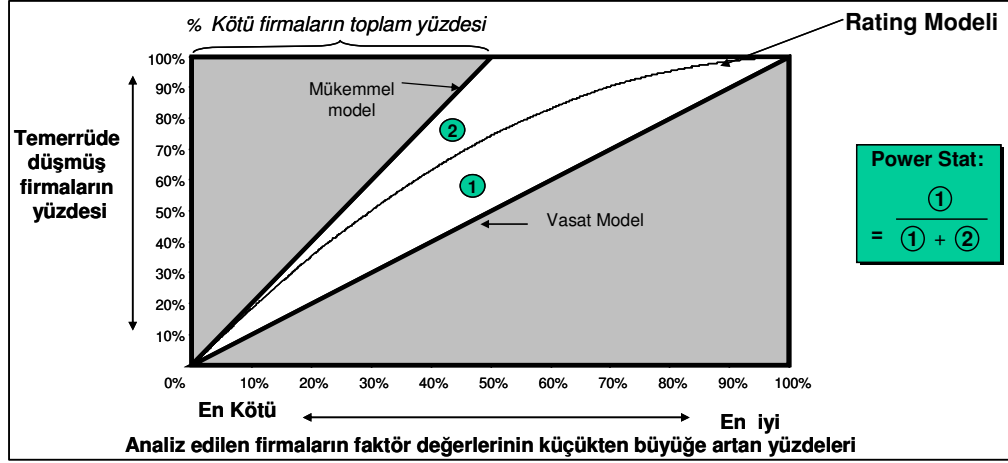
Bu çerçevede oluşturulan örnek veri setlerinden finansal skor için kullanılanı, 1.046'sı normal 248'i temerrüde düşmüş olmak üzere toplam 1.294 firmayı içermektedir. Bu şirketlerin mali tablolarından toplam 269 çeşit finansal rasyo oluşturulmuştur. Niteliksel skor için kullanılan örnek veri seti ise 1.092'si normal 287'si temerrüde düşmüş olmak üzere toplam 1.379 adet firmayı içermektedir. Bu

firmaların 34 niteliksel soruya verdiği cevaplar geçmiş 5 yıllık dönemi kapsayacak şekilde Genel Müdürlük Krediler Birimi ile Bölge Krediler Müdürlükleri'nden temin edilmiştir.

3.4.4.1.3. Risk Faktörlerinin Oluşturulması ve Seçimi

Bu aşamada ilk olarak faktörlerin (rasyo ve niteliksel sorular) Tahmin Gücü (power-stat) analizi yapılmıştır. Bu analiz, her bir risk faktörünün, firmanın Temerrüde Düşme Olasılığı'nı önceden belirleme gücünü ölçmek için kullanılmaktadır. Düşük power-stat rasyosu, ilgili risk faktörünün, firmalar arasında iyi-kötü ayrımını yeterince belirleyemediğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda uygun finansal ve niteliksel faktörlerin seçilmesi için düşük tahmin gücüne sahip olan faktörler modelden çıkarılmıştır. Ayrıca eleme işlemi, krediler biriminin ve proje ekibinin uzman görüşleri de önemli bir girdi oluşturmuştur.

Bu aşamada power-stat rasyosunun bir diğer özelliği de niteliksel faktörlerin belirlenmesinde önem kazanmaktadır. Tanım itibariyle uyarı sinyalleri, çok sık karşılaşılmayan ancak karşılaşıldığı zaman temerrüdü en iyi şekilde gösteren göstergeler olarak adlandırılır. Uyarı sinyali mahiyetindeki faktörlerin power-stat rasyoları çok yüksek olmamasına karşın sahip oldukları eğrilerin başlangıç eğimleri oldukça yüksektir. Bu yapıdaki faktörler de yüksek tahmin gücüne sahip niteliksel faktörlerle beraber uyarı sinyali olarak modele eklenmiştir.

Kaynak: Garanti Bankası Risk Rating Hesaplama Yöntemi Raporu, 2005

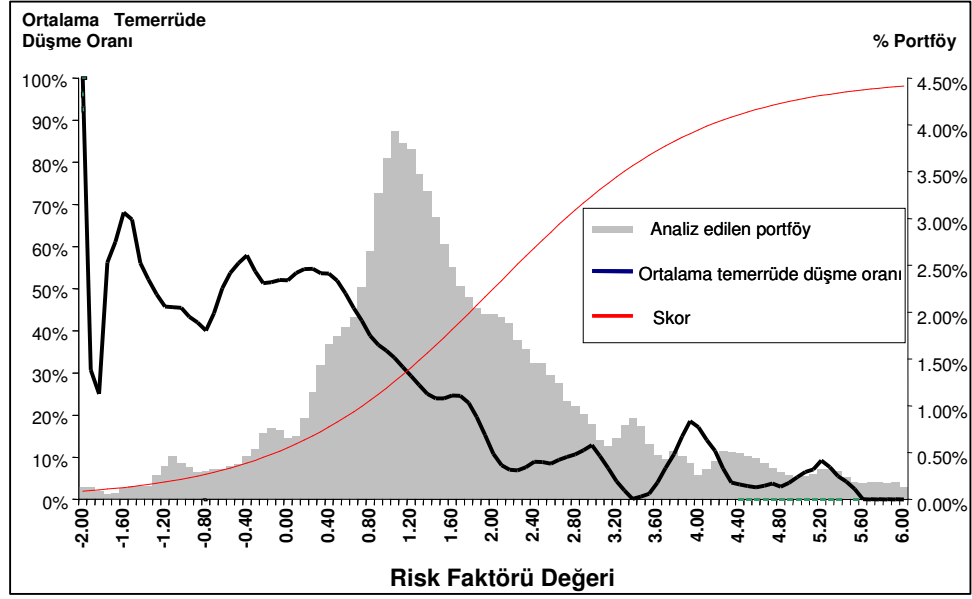
Şekil 3: Risk Rating Modeli

İkinci aşamada faktörlerin korelasyon analizi yapılmıştır. Aralarında yüksek korelasyon bulunan faktörlerin model içerisinde birlikte kullanılmaları durumunda, toplam tahmin gücünde herhangi bir artış olmazken, model parametrelerinin belirsizliğinden kaynaklanan hatalarda artış olmaktadır. Korelasyon analizi sonucu, tahmin gücünü arttırmayan faktörler modelden çıkarılmıştır.

3.4.4.1.4. Faktör Değerlerinin Skolara Dönüştürülmesi

Elde edilen faktörlerin ham değerlerinin skolara dönüştürülmesi için Logit (şartlı lojistik analiz) transformasyon tekniği kullanılmıştır.

Regresyon analizi öncesi faktörleri skolara dönüştürmenin kazandırdığı avantajlar, birbirinden farklı yapıdaki ham değerler yerine normalize değerlerle çalışma imkanının kazanılması ve regresyonu saptıracak kuyruklardaki istisnai örneklerin modelden çıkarılmasıdır.

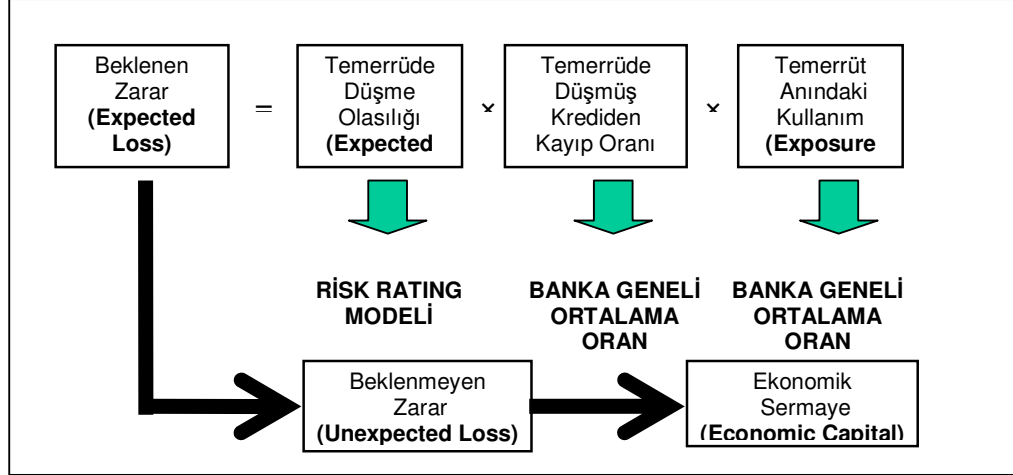

Kaynak: Garanti Bankası Risk Rating Hesaplama Yöntemi Raporu, 2005

Şekil 4 : Temerrüde Düşme Oranı

3.4.4.1.5. Rating Modelinin Oluşturulması

Modelin ürettiği müşteri dereceleri (ratingler), finansal ve niteliksel skorlar ile uyarı sinyallerinin skorlarından elde edilmektedir. Kredi scoring modellerinde en yaygın olarak şartlı lojistik analiz (LOGIT) metodolojisi kullanılmaktadır. Bu doğrultuda skorlar, ilgili faktörlerin lojistik regresyonu sonucu oluşturulmuş bir denklem vasıtasıyla tahsis edilmektedir. Modelde 6 finansal rasyo, 9 niteliksel soru ve 5 uyarı sinyali sorusu bulunmaktadır. Uyarı sinyallerinden elde edilen skorlar toplam skoru düşürmekte ve uyarı sinyali skorunun büyüklüğüne bağlı olarak rating notunu düşürücü bir etki yaratabilmektedir. Model içindeki finansal faktörlerin ağırlığı müşterinin büyüklüğüne (net satışlar) göre değişmekte olup, kurumsal ve büyük ticari müşterilerden küçük ticari müşterilere gidildikçe belirtilen ağırlık azalmakta, niteliksel faktörlerin ağırlığı ise artmaktadır.

Kaynak: Garanti Bankası Risk Rating Hesaplama Yöntemi Raporu, 2005

Şekil 5: Ekonomik Sermaye Hesabı

3.4.4.1.6. Rating / E.D.F. Eşleşmesi

Tüm skorlar için E.D.F. hesaplanmış ve hesaplanan olasılıklar Moody's ratinglerine karşılık gelen E.D.F.'lerle eşleştirilmiştir. 1 en iyi olmak üzere rating skalası 1-17 arası rating'lerden oluşmaktadır. (Tablo 13)

Tablo 13: Müşteri Kredi Rating Dereceleri

Grup	Risk Rating Notu	EDF (bp)	Skor Aralığı
A	1	11	>=71,9
	2	13	>=70,6
	3	15	>=69,3
B	4	18	>=67,4
	5	25	>=65,0
	6	34	>=62,5
	7	46	>=60,1
	8	63	>=57,7
C	9	87	>=55,1
	10	121	>=52,6
	11	165	>=50,2

	12	225	$\geq 47,7$
D	13	308	$\geq 45,2$
	14	421	$\geq 42,7$
E	15	575	$\geq 40,1$
	16	786	$\geq 37,7$
	17	1009	$\geq 35,6$
Problemlı Kredi	0	1500	$\leq 35,6$

Kaynak: Garanti Bankası Risk Rating Hesaplama Yöntemi Raporu, 2005

Risk Yönetimi Müdürlüğü'nce gerçekleştirilen "Ortalama Temerrüt Oranı Analizi" sonucu portföy bazında kullanılacak ortalama değerin %2 olduğuna karar verilmiş ve skorların portföydeki dağılımı ile ağırlıklandırılmış EDF, ortalamada %2 olacak şekilde hesaplanmıştır .

3.4.5. Operasyonel Risk İçin Yapılan Çalışmalar

Basel II uygulanmaya başlandığında, Garanti Bankası operasyonel risk için yasal sermaye hesaplamasında standart yöntemleri (Temel gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım, Alternatif Standart Yaklaşım) kullanmayı planlamaktadır.

Garanti Bankası tarafından standart yöntemlerin üçü de uygulanabilmekte olup, B.D.DK. önderliğinde gerçekleştirilen QIS-3 ve QIS-TR sayısal etki çalışmalarında bu yöntemle hesaplamalar yapılmıştır.

Veri biriktirme süresi nedeniyle 6 yıl içerisinde ise ileri yöntemlerin uygulanması planlanmaktadır. Garanti Bankası'nın operasyonel risk hesaplamasına ilişkin yol haritası Tablo 14'de listelenmiştir.

Tablo 14: Basel II Operasyonel Riske İlişkin Yol Haritası

Operasyonel Risk Çalışmaları	Süre
Banka İçinde Basel II ile Uyumlu Şekilde Oluşturulan Veri Tabanının Önemli Risk Alanları için Geliştirilmesi ve İyileştirilmesi	2005/10–2006/06
Operasyonel Riske İlişkin Yazılım Alınıp Merkezi Veri Tabanı Sistemi Oluşturulması	2006/07-2006/12
Mevzuatlarla Uyum	
Operasyonel risk standart yönetime ilişkin düzenlemelerin yayımlanmasını takiben mevcut durumun değerlendirilmesi ve varsa gerekli değişikliklerin yapılması	2006/08-2006/10
SYR'na ilişkin düzenlemelerin yayımlanmasını takiben mevcut durumun değerlendirilmesi ve varsa gerekli değişikliklerin yapılması	2007/03-2007/07
Operasyonel Risk için Basel I ile Basel II Standart Yöntemin Paralel Uygulanması	2007/07-2007/12
Operasyonel Risk İçin Standart Yaklaşımın Kullanılması	2008/01-2008/12

Kaynak: Garanti Bankası Basel II Yol Haritası Duyurusu, 2005

Standart yöntemlerden; Temel gösterge yaklaşımında son 3 yılın ortalama yıllık brüt gelirinin %15'i, Standart yaklaşımda faaliyet kolları itibariyle son 3 yılın ortalama yıllık brüt geliri β katsayısı ile çarpılmakta, Alternatif standart yaklaşımda ise Standart yaklaşım ile aynı hesaplama yapılmakta sadece bireysel (perakende) ve ticari bankacılık faaliyetlerinden elde edilen brüt gelir yerine toplam kredi hacimlerinin 0,035'inin dikkate alınmaktadır.

Dolayısıyla, Standart yaklaşım ile Alternatif Standart yaklaşım' uygulamasında, Banka'nın gelirlerinin faaliyet kolları bazında sınıflandırılması önem kazanmaktadır.

Garanti Bankası, QIS çalışmalarında B.D.D.K. tarafından belirlenen 8 ayrı gruba göre, faaliyet gelirlerini gruplandırmıştır.

Gerek B.D.D.K. önderliğinde gerçekleştirilen sayısal etki çalışmalarında, gerekse Banka için uygulamalarda, Garanti Bankası'nın Basel II'ye göre standart yöntemlerle operasyonel riski hesaplanmaktadır.

İleri ölçüm yöntemleri için Basel II ile uyumlu risk matrisi oluşturulmuş ve veri biriktirmeye başlanmıştır. Mevcutta manuel olarak yürütülerek excele kaydedilen bu çalışmada toplanan ham verinin istenen biçimlere yerleştirilmesi amacıyla sistem ve yazılım çalışması yapılması için, Basel II komitesi çerçevesinde, yazılım satın alımı planlanmaktadır.

Garanti Bankası, ileri ölçüm yöntemleri olarak Kayıp Dağılımları Yaklaşımları (KDY) ile Skor Kart Yaklaşımları'nı kullanmayı hedeflemektedir. Bunun için öncelikle Basel II standartlarına uygun olarak olay tipi sınıflandırması gerçekleştirmiştir. Bu sınıflandırmaya istinaden operasyonel risk kayıp olayları gerçekleşmesi durumunda, veri tabanına söz konusu oluşan zararlar işlenmektedir.

Tablo 15: Olay Tipi Sınıflandırması

Banka içi hile ve dolandırıcılık	Banka dışı hile ve dolandırıcılık
İstihdam uygulamaları ve işyeri güvenliği	Müşteriler, ürünler ve iş uygulamaları
Fiziki varlıklara verilen zararlar	Faaliyet durması ve sistem hataları
Teslimat ve süreç yönetimi	

Kaynak: MAZIBAŞ Murat, "Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme", B.D.D.K., Temmuz 2005

3.4.5.1. Operasyonel Risk Komitesi Kurulması

Operasyonel risk çalışmaları, Banka'da oluşturulan "Operasyonel Risk Komitesi" koordinasyonunda yürütülmektedir. Operasyonel Risk Komitesi'nin misyonu belirlenerek;

- ✓ Operasyonel risklerin tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi,
- ✓ Operasyonel riskler için ölçme ve izleme tekniklerinin geliştirilmesi,

- ✓ Operasyonel risklerin minimize edilmesi için aksiyon önerilerinin geliştirilmesi,
- ✓ Kararlaştırılan aksiyonların takip edilmesi

konularında çalışmasına karar verilmiştir. Operasyonel Risk Komitesi; Risk Yönetimi Müdürlüğü, İç Kontrol Merkezi, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Şube Destek ve Süreç Gelişimi Müdürlüğü üyelerinden oluşmaktadır.

Operasyonel risk, ağırlıklı olarak Garanti Bankası'nın İç Kontrol Merkezi ile Teftiş Kulu Başkanlığı'nca takip edilmektedir. Operasyonel risklerin belirlenmesinde ve veri tabanlarının oluşturma sürecinde denetim ekiplerinden sağlanan denetim raporları ve kayıp verileri oldukça önem kazanmaktadır.

Mevcut tek düzen hesap planlarından operasyonel riskler tam olarak izlenememektedir. Bu nedenle bankanın kendi iç kayıplarına ilişkin bir veri tabanı oluşturması risklerin tam olarak anlaşılmasında ve yönetilmesinde büyük önem arz etmektedir.

3.4.5.2. Operasyonel Risk Matrisi Oluşturulması

Operasyonel Risk Komitesi tarafından yürütülen çalışma sonucu Banka genelinde 1.013 risk noktası belirlenmiş ve bu riskler, kaynaklarına, risk gruplarına ve sonuçlarına göre sınıflandırılmıştır.

Grup çalışması kapsamında operasyonel riskler;

- ✓ Kaynak,
- ✓ Risk Grubu,
- ✓ Sonuç,
- ✓ Süreç,
- ✓ Riskin Oluştuğu Birim,
- ✓ Denetlenme Şekli,

- ✓ Oluşma Sıklıkları,
- ✓ Oluşturması Muhtemel Zarar Dereceleri,
- ✓ Kolay Önlenebilecek,
- ✓ Öncelikle Ele Alınması Gereken,

riskler olarak kategorize edilmiştir. Risklerin tespiti aşamasında iç kontrol sistemine dahil Birimlerin bulguları ilgili faaliyet kolu Birim yöneticileriyle paylaşılmış, görüşmeler esnasında mutabık kalınan riskler matrise dahil edilmiş, ayrıca mevzuat taraması yapılarak risk tanımlamaları gerçekleştirilmiştir.

Tespit edilen risklerin öncelik derecelendirilmesi yapılarak, ilgili oldukları süreçlere göre sınıflandırılmış ve söz konusu risklerin denetlenip denetlenmediği kontrol edilmiştir. Banka genelinde belirlenen risk noktalarına istinaden, Banka içinde oluşmuş ve potansiyel operasyonel riskler ve bu risklerin ait olduğu işkolu, neden, sonuç tipleri B.I.S. kategorileri doğrultusunda gruplanarak bir risk matrisi oluşturulmuştur.

Risklerin kontrol edilmesine dönük olarak her riske ait denetim durumu, etki ve olasılıkları matris içinde değerlendirilmektedir. Risk matrisi öncelikle İç Kontrol ve Teftiş Kurulu tarafından izlenmektedir.

3.4.5.3. Operasyonel Risk Veri Tabanı Oluşturulması

Operasyonel risklerin sayısallaştırılarak ölçümünde ve yönetiminde kullanılmak üzere operasyonel risk veri tabanı oluşturulması gerekmektedir.

Operasyonel risk verileri bankanın kendi yapısına ilişkin özellikleri ve operasyonel risk profilini yansıtan en objektif ve duyarlı risk göstergeleridir. Bu sebeple bankaların kendi operasyonel risk ve kayıp veri tanımlamalarına uygun olarak, belirledikleri bir eşik dahilindeki bilgileri kaydederek kendi iç veri tabanlarını oluşturmaları önemlidir.

Operasyonel risk veri tabanının;

- ✓ Verinin güvenli ve sistematik bir şekilde analize uygun bir yapı içerisinde saklanmasına olanak sağlaması
- ✓ Güncel veriyi toplarken kurum içi iş süreçlerini desteklemesi

gerekmektedir. Kayıp verisi toplanırken takip edilen adımlar;

- ✓ Tanımlama : Kayıp olayının meydana çıkarılması
- ✓ Araştırma: Kayıp olayının araştırılması ve gerçek kayıp tutarının belirlenmesi
- ✓ Analiz : Kayıp olayının sebep, olay ve etki olarak sınıflandırılması ve kategorisinin belirlenmesi
- ✓ Onaylama : Kayıp olayının kayba katlanan birim tarafından onaylanması
- ✓ Kayıt: Kayıp olayının ve tutarının veri tabanına kaydedilmesi ve kayıp tutarının muhasebe sistemi içerisinde direkt gösterilmesi

aşamalarında oluşmuştur. Söz konusu veriler, İç Kontrol Merkezi ve Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından, oluşturulan Access bazlı veri tabanına girilmekte ve operasyonel kayıp bilgileri veri tabanı oluşmaktadır.

İçsel operasyonel risk sistemi,

- ✓ Basel II'de tanımlanan kayıp olayı türleri ile uyumlu olmalıdır.
- ✓ Kuyruk şeklini etkileyen operasyonel risk faktörlerini kapsamak için yeterli düzeyde çeşitlendirilmiş olmalıdır.
- ✓ İçsel verilerin, ilgili ve amaca uygun dış verilerin, senaryo analizlerinin ve iş ortamını ve iç kontrol sistemlerini yansıtan başka faktörlerin kullanılmasını içermelidir.

Banka, korelasyonları belirlemek için kullandığı sistemlerin sağlıklı olduğunu, doğru uygulandığını gösterdiği takdirde, hesapladığı operasyonel risk kayıp korelasyonlarını kullanabilecektir. Operasyonel risk ölçümlenmeleri en az 5

yıllık bir gözlem süresine dayanmalıdır. Bu nedenle ileri ölçüm yaklaşımları için operasyonel risk veri tabanı oluşturulması ve ölçümü için yazılım paketi alınarak uygulamaya geçilmesi hedeflenmektedir.

Sonuç olarak, Garanti Bankası standart yöntemlerle operasyonel riski ölçmeye başlamış, ileri yöntemlerle ölçüm yapabilmek için, operasyonel riskleri sınıflandırarak risk matrisi oluşturmuş ve manuel olarak veri kaydedilen iç veri tabanı oluşturmuştur. Veri tabanına 2004 yılından bu yana, operasyonel kayıplar işlenmekte olup, Banka genel yol haritası ile uyumlu olarak 2009 yılında operasyonel riskini ileri yöntemlerle ölçmeyi planlamaktadır.

3.4.6. Piyasa Riski İçin Yapılan Çalışmalar

Garanti Bankası 2002 yılından bu yana R.M.D. hesaplaması yapmakta olup, Basel II uygulamasında piyasa riski için sermaye yeterliliği hesaplamasında İleri Yöntem'i kullanmayı planlamaktadır.

Garanti Bankası'nın piyasa riski hesaplamasına ilişkin yol haritası Tablo 16'da listelenmiştir.

Tablo 16: Basel II Piyasa Riskine İlişkin Yol Haritası

Piyasa Riski Çalışmaları	Süre
Mevzuatlarla Uyum	
Piyasa riski modellerinin değerlendirilmesine ilişkin düzenlemeden sonra mevcut RMD modelinin karşılaştırılması ve varsa gerekli değişikliklerin yapılması (verification süreci)	2005/11 - 2006/03
SYR'na ilişkin düzenlemelerin yayımlanmasını takiben mevcut durumun değerlendirilmesi ve varsa gerekli değişikliklerin yapılması	2007/03 - 2007/07
Piyasa Riski için Basel I ile Basel II Gelişmiş Yöntemin Paralel Uygulanması	2007/08 - 2007/12
Piyasa Riski için Gelişmiş Yöntemlerin Kullanılması	2008/01 –2008/03

Kaynak: Garanti Bankası Basel II Yol Haritası Duyurusu, 2005

Halihazırdaki B.D.D.K. yönetmeliği uyarınca standart yöntemle hesaplanan piyasa riski, dış kurumlara raporlanmaktadır. Ancak Garanti Bankası, Oliver&Wyman Co. firmasından aldığı danışmanlık desteğiyle 2002 yılından bu yana, excel tabanlı sistemde içsel model kullanarak piyasa riski hesaplaması yapmaktadır. (Tablo 17)

Tablo 17: Piyasa Riski Raporlamaları

	Kullanım Amacı	Hesaplama Periyodu
Standart Metod	BDDK raporlaması	Aylık
Gelişmiş Metod	Banka içi risk raporlaması	Günlük

Kaynak: Garanti Bankası Risk Yönetimi Müdürlüğü, Piyasa Riski Raporlama Tablosu

Mevcut durumda, piyasa riski R.M.D. (Riske maruz değer) ile yönetilmekte olup, R.M.D. hesaplama yöntemleri olarak Parametrik R.M.D., Tarihi simülasyon ve Monte Carlo simülasyonu kullanılmaktadır. Yukarıdaki yöntemlerden Parametrik R.M.D. hesaplaması, Bankada kabul görmüş yöntemdir ve raporlanmaktadır. Diğer iki yöntemle yapılan hesaplamalar karşılaştırma ve izleme için kullanılmaktadır.

Parametrik R.M.D.'de piyasa fiyatlarının normal dağıldığı varsayılarak ve korelasyonlar göz önünde bulundurularak hesaplama yapılmaktadır. Tarihi simülasyonda, geçmişte piyasa fiyatlarında yaşanan değişimlere göre bugünkü portföyün değer dağılımı bulunmaktadır. Monte Carlo simülasyonunda ise, piyasa fiyatlarında oluşabilecek değişimler için farklı senaryolar yaratılmakta ve portföyün alacağı değerler hesaplanmaktadır.

Bankanın kullandığı 3 yöntemde;

- ✓ Piyasa fiyatlarındaki (risk faktörleri) dalgalanmaları dikkate almaktadır.
- ✓ Nakit akışı esasına dayanmaktadır.
- ✓ Seçilecek güven aralığına bağlı sonuçlar vermektedir .

- ✓ Geçmişte piyasa risk faktörleri arasındaki ilişkinin korunacağını varsaymaktadır.
- ✓ Kullanılacak tarihsel veri aralığının seçilmesi gerekmektedir.
- ✓ Kayıp düzeyi ve olasılığını bir arada tespit edebilmektedir.

Kullanılan R.M.D. modelleri ile ilgili olarak, geçmiş veriler baz alındığından bir sonraki büyük dalgalanmalar tahmin edilememektedir. Bu nedenle R.M.D. analizleri stres testi ve senaryo analizleriyle desteklenmektedir.

Her 3 yöntemde de güven aralığı %99, veri seti 1 yıl (260 işgünü) olarak kullanılmaktadır.

3.4.6.1. Piyasaya Uygun Ayarlamalar

R.M.D. modelleri ile ilgili olarak daha doğru sonuç alınabilmesi için bazı ayarlamalar yapılmıştır. Parametrik R.M.D. yönteminde, geriye dönük 1 yıllık piyasa verilerine verilen ağırlığın EWMA (Üssel ağırlıklandırılmış hareketli ortalama) katsayısı kullanılarak değişimi yapılmaktadır. Örneğin EWMA için 1 katsayısı kullanıldığında geçmişteki her güne eşit ağırlık verilmektedir. EWMA için 0,98 kullanıldığında ise son 34 güne %50 ağırlık verilmiş olmaktadır. Garanti Bankası'nın R.M.D. modelinde EWMA katsayısı olarak 0,98 kullanılmaktadır.

Kurtosis, piyasa fiyatlarındaki aşırı değişimlerin olasılığının normal dağılıma göre daha yüksek olduğunu gösteren istatistiksel bir ölçümdür. Her risk faktörünün geçmişe dönük bir yıllık süre içerisindeki volatiliteleri kullanılarak hesaplanır. Garanti Bankası'nca Kurtosis katsayısı 4 olarak alınmıştır.

Parametrik R.M.D. yönteminde kullanılan normal dağılım varsayımı nedeniyle, piyasa fiyatlarındaki olağanüstü değişimlerin etkisi R.M.D.'ye yansımamaktadır. Bu sebeple, hesaplanan parametrik R.M.D.'ye bu etkiyi içerecek bir ayarlama yapılması gerekir. Özellikle Türkiye piyasalarındaki olağanüstü değişimler bu tür ayarlamaların yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Likidite, pozisyonların mümkün olan en yüksek getiriyle elden çıkarılabileme süresidir. Likit olmayan pozisyonlar istenildiği anda elden çıkarılamayacağından likidite riski içerir. Bu riski göz ardı etmemek için hesaplanan R.M.D.'ye likidite ayarlaması yapılması gerekir.

Garanti Bankası'nda likidite ayarlaması YTL ve FX likit bono portföyü için 1 gün, YTL likit olmayan bono portföyü için 5 gün, FX likit olmayan bono portföyü için ise 7 gün olarak hesaplanmıştır.

Yukarıda belirtilen 3 ayarlama ile (EWMA, Kurtosis ve Likidite) piyasa riskinin ölçümü için kullanılan modelin daha sağlıklı sonuç vermesi sağlanmaktadır.

3.4.6.2. Geriye Dönük Test

Geriye dönük test, R.M.D. modelinin ürettiği sonuçların güvenilirliğini istatistiksel olarak denetleme yöntemidir. Kar/Zarar, portföyün ilgili gündeki piyasa değeri ile aynı portföyün bir sonraki günün verileri ile hesaplanan piyasa değeri arasındaki farktır. %99 güven aralığında hesaplanan kar/zarar sonuçları 100 günde sadece 1 gün R.M.D. rakamlarının altında kalırsa, model başarılı kabul edilebilir. Garanti Bankası'nın R.M.D. modelinin geriye dönük testlerinde son bir yılda aşım bulunmamaktadır.

3.4.6.3. Stres Testi ve Senaryo Analizi

Stres Testinde, ilgili günün R.M.D. sonucuna bakılarak tek bir risk faktörü (en yüksek riski oluşturan) seçilmekte ve bu risk faktörünün değeri yüksek bir oranda değiştirilmektedir. Stres testi aylık bazda Üst Düzey Risk Komitesine raporlanmaktadır.

Senaryo Analizinde, piyasalardaki tüm fiyatları etkileyecek bir olayın gerçekleşmesi ihtimali göz önüne alınarak hesaplamalar yeniden yapılır. Geçmiş

krizleri analiz ederek tüm piyasa fiyatlarının ve bilanço yapısının nasıl değişeceği belirlenmekte ve bunun gelir/gider üzerindeki etkisi tespit edilmektedir.

Garanti Bankasında, dört adet senaryo hazırlanmıştır, senaryo analizleri Risk Yönetiminden sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi, Genel Müdür, Hazineden sorumlu Genel Müdür Yardımcısı, İç Denetim ve Risk Yönetim Başkanı ve Hazine Müdürü'ne her gün raporlanmaktadır.

3.4.6.4. Sermaye Katsayısı

Basel II tarafından konulan standartlara göre, R.M.D.'yi hesaplamak üzere kullanılan modellerin güvenilirliğinin incelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla gerçekleştirilen geriye dönük testlerin sonuçları modelin performansını ve buna bağlı olarak sermaye hesaplanmasında kullanılacak katsayıyı belirlemektedir.

$$\text{Yasal Sermaye} = \%99 \text{ R.M.D.} \times \sqrt{10} \times \text{Sermaye Katsayısı}$$

Yasal sermayenin hesaplanması için kullanılan 3 katsayısı kullanılan modelin güvenilirliğine göre yasal otorite tarafından tespit edilmekte ve 3-4 aralığında değişmektedir. Halihazırda Garanti Bankası'nca sermaye katsayısı, R.M.D. modelinde aşım olmadığı için, 3 alınmaktadır.

3.4.6.5. Ekonomik Sermaye Hesaplaması

Ekonomik sermaye hesaplanırken ilgili günün R.M.D. rakamı 10,02 ile çarpılır. Bu çarpan aşağıdaki gibi hesaplanır :

$$\text{Ekonomik Sermaye Çarpanı} = \text{Gün Ayarlaması (Karekök 250)} * \text{Rating Çarpanı (0,88)} * \text{Çeşitlendirme Çarpanı (0,90)} * \text{Yönetim Çarpanı (0,80)} = 10,02$$

✓ Gün Ayarlaması = R.M.D. rakamını yıllığa çevirmek için kullanılır.

- ✓ Rating Çarpanı = S&P'nin BB- rating için sermaye çarpanı 2,07'dir. Bu rakamın kullanılan güven aralığı katsayısına (%99 güven aralığında 2,33) bölünmesi sonucu rating çarpanı(0,88) bulunur.
- ✓ Çeşitlendirme Çarpanı = Türk piyasalarındaki enstrümanların çeşitliliğinin sınırlı olması sebebiyle danışman firma (Oliver Wyman) tarafından 0,90 olarak belirlenmiştir.
- ✓ Yönetim Çarpanı = Banka üst yönetiminin, risk yönetimi politikalarını uygulamasındaki etkinliğini gösterir. 1'den küçük bir çarpan, üst yönetim politikalarının R.M.D. üzerinde azaltıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Bu çarpan danışman firma tarafından 0,80 olarak belirlenmiştir.

3.4.6.6. Yasal Sermaye Hesaplaması

Yasal sermaye hesaplanırken ilgili günün R.M.D. rakamı 9,49 ile çarpılır. Bu çarpan aşağıdaki gibi hesaplanır:

Yasal Sermaye Çarpanı = Gün Ayarlaması (Karekök 10)* Model Performans Çarpanı (3)

- ✓ Gün Ayarlaması = R.M.D. rakamını 10 günlüğe çevirmek için kullanılır.
- ✓ Model Performans Çarpanı = Modelin geçmiş bir yıl içerisindeki geriye dönük test sonuçlarına bağlı olarak 3-4 arasında değişen bir çarpandır.

Sonuç olarak; piyasa riski açısından içsel yönetiminde Garanti Bankası, alım satım portföyü için gelişmiş yöntem (R.M.D..) uygulamaktadır. Kullanılan model excel tabanlı olduğu için B.D.D.K. tarafından öngörülen şartlara uyum, satın alınması planlanan risk yönetimi yazılımı ile sağlanacaktır. Bu yazılım ile excel'in hesaplama açısından yeterli olmadığı gelişmiş türev ürünlerin de risk hesaplamalarına dahil edilmesi sağlanmış olacaktır. Kurum tarafından yayınlanacak piyasa riski yönetmeliği çerçevesinde gerekli uyumu sağlayacak düzenlemeler de yapılacaktır.

Entegre risk yönetimi yaklaşımı doğrultusunda risklerin bir arada ölçülebildiği etkin bir sistem/yazılım paketi alınması için araştırma çalışmaları yürütülmekte olup yazılım uygulamasına 2006'nın ikinci yarısında başlanması planlanmaktadır.

3.4.7. İkinci Yapısal Blok'a Uyum Konusunda Yapılan Çalışmalar

İkinci yapısal blok, denetim otoritesinin incelemesini kapsamakta olup 4 temel prensip yönünden Basel II standartlarına uyum gözden geçirilmektedir. Söz konusu prensipler aşağıda listelenmiştir;

- ✓ Bankaların, risk profilleri ile ilişkili bütünlük bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejileri bulunmalıdır.
- ✓ Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir. Denetim otoritesi bu süreçten tatmin edici sonuç elde edemediğinde gerekli tedbirleri almalıdır.
- ✓ Denetim otoriteleri, bankaların asgari yasal sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunmalarını istemeli ve asgari yükümlülüğün üzerinde sermaye bulundurmalarını sağlayacak güce sahip olmalıdır.
- ✓ Denetim otoriteleri, bankaların risk profiline göre belirlenen sermayelerinin asgari seviyenin altına düşmesini engellemek için erken müdahalede bulunabilmelidir. Sermayenin korunmadığında veya tekrar yerine konulmadığında bankadan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını istemelidir.

İkinci Yapısal Blok gereği Bankaların içsel sermaye değerlendirme sürecinin temel özellikleri:

- ✓ Yönetim kurulunun ve üst düzey yönetimin gözetimi ve denetimi,
- ✓ Sağlam ve güvenilir sermaye değerlendirmesi,
- ✓ Risklerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi,
- ✓ İzleme ve raporlama,
- ✓ İç kontrol sistemi tarafından kontrolden geçirilmesi.

alanlarından oluşmalıdır.

Garanti Bankası'nca "Yönetim Kurulu'nun ve Üst Düzey Yönetimin gözetimi ve denetimi kapsamında"; alınan riskler için Banka genelinde R.M.D. limitleri tahsis edilerek, kredi riski ve piyasa riski için, Banka'nın risk alma kapasitesi ve limitler Yönetim Kurulu kararı ile oluşturulmuştur.

Risklerin değerlendirilebilmesi için gerekli yapının kurulması, organizasyonel ve sistemsel olarak gerçekleştirilmiştir. Organizasyonel olarak Banka genelinde Üst Düzey Risk Komitesi ve bu komiteye bağlı alt komiteler oluşturulmuş, risklerin anlık olarak takibi ile limit aşımalarında uygulanacak prosedürler tesis edilmiştir.

Sistemsel olarak, kredi riski ile piyasa riskinin takip edilmesini sağlayan veri tabanı ve kurulmuş modellemeler geliştirilmiştir. Operasyonel risk için de risk matrisi oluşturularak , operasyonel kayıpların veri tabanına aktarımına başlanmıştır. Dolayısıyla Garanti Bankası Yönetim Kurulu, risklerin değerlendirilebilmesi için gerekli yapının tesisi ve sermayeyi risklerle ilişkilendirecek ekonomik sermaye sistemini oluşturmuştur.

Yazılı politika ve prosedürlerin tüm banka içinde benimsenmesini sağlamak için muhtelif eğitim programları geliştirilmiş, politika ve prosedürlere uyumun kontrolü Teftiş Kurulu Başkanlığı ile İç Kontrol Merkezi'nin sorumluluğuna verilmiştir.

Banka genelinde iç kontrol yapısının, Yönetim Kurulu'na bağlanması sağlanarak organizasyonel yönden güçlendirilmiştir.

Güvenilir ve sağlam sermaye değerlendirmesi için Banka'da aşağıda belirtilen alanlara ait politika, prosedür ve süreçler geliştirilmiştir;

- ✓ Bankanın tüm önemli risklerini tanımlamasını, ölçmesini ve raporlamasını sağlamak amacıyla tasarlanmış politika ve prosedürler
- ✓ Sermayeyi risk düzeyi ile ilişkilendiren bir süreç
- ✓ Sermaye yeterliliği hedeflerini risklerle birlikte ele alan bir süreç
- ✓ İç kontrolleri, incelemeleri ve teftişleri içeren bir süreç.

Bankanın maruz kaldığı kredi riski, operasyonel risk, piyasa riskleri sermaye değerlendirme sürecinde ele alınmakta ve riskler kapsamlı olarak değerlendirilmektedir.

Banka üst düzey yönetimi ve yönetim kurulu izleme ve raporlama kapsamında ;

- ✓ Risklerin seviyesi ve trendi ile bunların sermaye düzeylerine etkisini
- ✓ Ölçüm sisteminde kullanılan önemli varsayımların duyarlılıklarını ve makul olup olmadıklarını
- ✓ Bankanın risklere karşılık yeterli sermaye bulundurmasını ve tesis edilen sermaye yeterliliğinin bankanın amaçlarına uygunluğunu
- ✓ Bankanın gelecekteki sermaye gereksinimlerini ve buna bağlı stratejik planlarını

değerlendirmesini sağlayacak raporları düzenli olarak, Banka genelinde kurulan komiteler aracılığıyla almaktadır.

Sermaye değerlendirme sürecinde, etkili iç kontrol yapısının kurulması çalışmaları devam etmekte olup özellikle aşağıda yer alan alanların kontrolüne yönelik yapıların kurulması planlanmaktadır;

- ✓ Sermaye değerlendirme sürecinin banka faaliyetlerinin kapsamı ve karmaşıklığına uygunluğu,
- ✓ Büyük risk tutarlarının ve risk yoğunlaşmalarının tanımlanması,
- ✓ Verilerin doğruluğu ve tamlığı,
- ✓ Değerlendirme sürecinde kullanılan senaryoların geçerliliği ve uygunluğu,
- ✓ Stres testleri ile varsayımların ve girdilerin analizi.

Basel 2'nin getirdiği önemli bir yenilik, genişleyen bir çerçevede bankaların kendi içsel rating sistemleri ile oluşturdukları risk değerlendirmelerini sermaye hesabında kullanabilmeleridir. Basel Komitesi bu adımı atarken, aynı zamanda ayrıntılı bir asgari yükümlülükler setini de ortaya koymuş ve bu sayede içsel risk değerlendirmesinin güvenilirliğini sağlamayı amaçlamıştır.

Garanti Bankası; kredileri risk rating modeline istinaden derecelendirirken, belirli derece tanımlarına, süreçlere ve kriterlere sahip olup, derece tanımları ve kriterleri, uygun kredi tahsisi için anlaşılır ve tutarlı bir yapıda olup, İç Kontrol, Yerel Otorite (B.D.D.K.) ve benzeri 3.gruplar için açık ve detaylı olarak oluşturulmuştur.

Tahsis edilen kredi derecesi , müşterinin, elverişsiz ekonomik gelişmeler ve beklenmeyen olaylara rağmen, sözleşmeye bağlı şekilde borcunu ödeme yetisi ve isteği ile ilgili bankanın değerlendirmesini yansıtmasından dolayı derecelerin temeli; stres senaryoları ve borunun elverişsiz gelişmelere hassasiyetinin dahili olarak göz önüne alınması ile sağlamlaştırılmakta, Banka tarafından yapılan projeksiyonlar, geleceği tahmin etmenin güçlüğü göz önüne alınarak, muhafazakar bakış açısıyla yapılmaktadır.

Model ya da prosedürlerin tahmin gücünün iyi olduğunu ve yasal sermaye yükümlülüklerinin bunların kullanımı sonucu çarpıtılmadığını yerel otoriteye (B.D.D.K.) kanıtlamak bankanın yükümlülüğü altında olması nedeniyle, modelin oluşturulması için kullanılan verilerin, bankanın gerçek müşteri ve finansal işlemler profilini yansıttığı da kanıtlanmak amacıyla, veri tabanında muhafaza edilmektedir.

Kredi derecelendirme modeli, rutin olarak onaylanmakta olup, bu süreç; model performansının ve istikrarının gözlenmesi, model ilişkilerinin gözden geçirilmesi ve model çıktılarıyla gerçekleşen olayların karşılaştırılmasını içermektedir.

Banka Üst Yönetimi, bankanın rating sisteminin doğru çalışmasının devamlılığını sağlamakla yükümlü olup, bu kapsamda Garanti Bankası Yönetim Kurulu'na doğrudan bağlı olarak Risk Yönetimi Birimi aracılığıyla, rating sürecinde kullanılan tüm modellerin denetim, yönetimi gerçekleştirilmekte, ayrıca İç Kontrol Merkezi ile Teftiş Kurulu Başkanlığı periyodik (1 yıl) denetimler gerçekleştirmektedirler.

Sonuç olarak, Garanti Bankası'nın İkinci Yapısal Blok hükümlerine göre gözden geçirilmesiyle ilgili alanların, Banka üst düzey yönetimi ile Yönetim Kurulu'nun aldığı aksiyonlar ile fiili olarak tamamlandığı sonucuna varılmıştır.

3.4.8. Üçüncü Yapısal Blok'a Uyum Konusunda Yapılan Çalışmalar

Üçüncü yapısal blok, piyasa disiplini kavramından oluşmakta olup; amaç, asgari sermaye yükümlülüklerini (Birinci Yapısal Blok) ve denetim otoritesinin incelemesi sürecini (İkinci Yapısal Blok) tamamlamaktır.

Söz konusu yapısal blok piyasa disiplinini ve bankaların daha açık ve şeffaf olmasını teşvik etmektedir. Piyasa katılımcılarının,

- ✓ Maruz kalınan riskler

- ✓ Sermaye yeterliliği
- ✓ Risk değerlendirme s¼reci

gibi konularda bilgi sahibi olmalarını sağlayacak bir dizi kamuyu bilgilendirme y¼k¼ml¼l¼ę¼ getirmektedir.

Bankalar, açıklanacak bilgileri belirlemek için kullandıkları yaklaşımı ve bilgilendirme s¼reci ¼zerindeki iç kontrol mekanizmasını tanımlayan, y¼netim kurullarınca onaylanmış resmi bir bilgilendirme politikasına sahip olması gerekmektedir olup, Garanti Bankası tarafından s¼z konusu Y¼netim Kurulu kararının alınmasına y¼nelik çalışmalara başlanmıştır.

¼¼nc¼ yapısal blok gereği, bankalar açıklamaların uygunluğunu değerlendiren bir s¼rece sahip olmalıdır. Garanti Bankası'nda kamuya açıklanan bilgiler, açıklamadan ¼nce Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından bilgilerin doğruluğu kriteri baz alınarak değerlendirilmekte olup, ikili kontrol yapılarak, kamuya açıklanan bilgilerin doğruluğu g¼vence altına alınmıştır.

Tablo 18'de ¼¼nc¼ Yapısal Blok Uyum Matrisi en basit şekli ile ¼zetlenmiř olup bu matrizen de g¼r¼leceęi ¼zere, ¼lkemizde hen¼z kamuya açıklama yapılmayan bilgiler esas olarak içsel derecelendirme y¼ntemleri ile kredi riski ¼l¼m¼ne ve risk azaltımına ilişkin bilgiler, içsel model kullanılarak yapılan piyasa riski ¼l¼mleri, operasyonel risk ¼l¼mleri ve bankacılık kitabındaki faiz riski ¼l¼m¼ne y¼nelik bilgilerdir.

Tablo 18: Üçüncü Yapısal Blok Uyum Matrisi

Basel II Gerekliliği	Türkiye Uygulaması
Uygulama kapsamı	Uygulanıyor
Sermaye Yapısı	Uygulanıyor
Sermaye yeterliliği	Kısmen uygulanıyor
Kredi Riski/Tüm bankalar için genel açıklamalar	Kısmen uygulanıyor
Standart ve İçsel Derecelendirme yaklaşım açıklamaları	Uygulanmıyor
Risk azaltımı	Uygulanmıyor
Seküritizasyon	Uygulanmıyor
Piyasa riski /Tüm Bankalar için genel açıklamalar	Uygulanıyor
Piyasa riski/İçsel Model	Uygulanmıyor
Operasyonel risk	Uygulanmıyor
Sermaye katılımları	Uygulanmıyor
Operasyonel risk/İçsel Model	Uygulanmıyor

Kaynak:Türkiye Bankalar Birliği Basel II Yönlendirme Komitesi, 2005

Ülkemizde bankaların kamuya yapacakları açıklamalar Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun Muhasebe Uygulama Yönetmeliği'ne (MUY) İlişkin 17 Sayılı Tebliği ile düzenlenmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, mevcut düzenleme, Basel II'nin gerektirdiği detayda kamuya bilgi açıklama standardına sahip değildir.

Garanti Bankası, M.U.Y. 17 sayılı tebliğ uyarınca, kamuyu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmektedir. Dolayısıyla düzenleyici otoritenin belirlediği asgari bilgileri sağlamaktadır. Ancak üçüncü yapısal bloka uyum konusunda, Basel II uyum komitesi tarafından uluslararası bankaların faaliyet raporları gözden geçirilerek, 2005 yıl sonu faaliyet raporunun söz konusu kamuyu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi için, risk yönetimi ve organizasyonu konusunda detay bilgiler verilmiştir.Ancak bankanın halihazırda gelişmiş yöntemlerle ilgili bir

hesaplama yapmaması keza kredi riski için de mevcut düzenlemeye göre hesaplama yapması nedeniyle, standart yöntem ve içsel derecelendirme model bilgileri verilmemektedir.

2005 yılsonu faaliyet raporunda, üçüncü yapısal blokta belirtilen ;

- ✓ Risk yönetim stratejileri ve süreçleri
- ✓ Risk yönetim fonksiyonunun organizasyonu ve yapısı
- ✓ Risk ölçüm ve raporlama sistemlerinin yapısı ve kapsamı
- ✓ Riskten korunma/riski azaltmaya yönelik politika ve stratejiler, korunma/azaltma tekniklerinin sürekli etkinliğini gözlemeye yönelik süreçler

alanlarında bilgi verilmeye başlanmıştır.

Tablo 18’de ilave düzenleme ihtiyacı belirtilen sermaye yeterliliği, kredi riski, piyasa riski, vb. tüm konu başlıklarında M.U.Y. 17 sayılı tebliğ mevcut bazı düzenlemeler içerdiğinden ilave düzenlemelerin aynı tebliğ kapsamında yapılabileceği düşünülmektedir. Ancak özellikle risk yönetim stratejileri ve süreçleri, risk yönetim fonksiyonunun organizasyonu ve yapısı, risk ölçüm ve raporlama sistemlerinin yapısı ve kapsamı gibi muhasebe usulleri veya diğer usuller gereği zorunlu olmayan genel açıklamalar için ayrıca bir düzenleme yapmak ve bu tür bilgileri bankaların faaliyet raporlarında, ya da internet sitelerinde açıklanması zorunlu bilgiler olarak tanımlanması da mümkündür

Garanti Bankası, mevcut raporlama yapısıyla, Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış resmi bilgilendirme politikası dışında, üçüncü yapısal bloka uyum sağlamış durumdadır.

3.5. Basel II Kriterlerinin Garanti Bankası'na Etkileri

Basel II kriterlerinin Garanti Bankası'na risk yönetimi ve denetim süreçlerine, kredi faaliyetlerine ve mali tablolarına etkisi bu bölümde ele alınacaktır.

3.5.1. Risk Yönetimi ve Denetim Süreçlerine Etkisi

Basel II uygulamalarının Garanti Bankası'nın risk yönetimi ve denetim süreçleri üzerindeki etkisi, üç yapısal blok bazında aşağıda yer almaktadır.

3.5.1.1. Birinci Yapısal Blok Kapsamında Etkiler

Kredi Riski kapsamında; risk rating modeli oluşturularak, Bankanın mevcut müşterilerinin temerrüt oranı, temerrüt halinde kayıp datalarını istatistiki olarak takip ederek, Bankanın Risk Yönetimi Müdürlüğü'nün kredi riskini yönetme (takip ve raporlama olarak) imkanları artırılmıştır. Banka genelinde kredi riski, riske maruz değer yaklaşımı ile limit konularak ve rating yaklaşımı ile izlenebilmekte olup, Garanti Bankası'nın risk yönetimi faaliyetleri açısından, mevcut durum, üstlenilen riskin hesaplanmasını ve karşılık ayrılmasına imkan tanımaktadır.

Operasyonel Risk kapsamında; Banka genelinde operasyonel risk ile ilgili herhangi bir model veya veri tabanı, Basel II öncesinde mevcut değildir. Basel II'ye geçiş sürecinde, Banka genelinde risk matrisi oluşturulmuş ve oluşan operasyonel kayıplar bu risk matrisine uygun olarak veritabanına kaydedilmeye başlanmıştır. Gelişmiş yaklaşımların kullanımına başlanması ile, Garanti Bankası maruz kalabileceği operasyonel riskleri, veritabanındaki kayıp dataları sonucu modelleyerek, yasal ve ekonomik sermaye ayırabilecektir.

Operasyonel risk veri tabanındaki kayıp datalarına istinaden iç kontrol birimleri (İç Kontrol Merkezi ve Teftiş Kurulu Başkanlığı), süreçlerde operasyonel kayıp yaratan noktaları tespit ederek, önlem alınmasına sağlayabileceklerdir.

Piyasa Riski kapsamında; Garanti Bankası, 2002 yılından bu yana -Basel II kriterlerinden önce, alım-satım riskleri için R.M.D. modelleri kullanmaktadır. Aktif-pasif riski için ise, Deloitte & Touche ile birlikte 2002 yılında gerçekleştirilen aktif-pasif yönetimi (APY) projesi ile, excel visual basic yardımıyla, A.P.Y. modeli oluşturulmuştur. Dolayısıyla, Basel II kriterlerinin Basel II kapsamında Garanti Bankası risk yönetimine önemli düzeyde etkisi bulunmamaktadır.

3.5.1.2. İkinci Yapısal Blok Kapsamında Etkiler

İkinci Yapısal Blok temel olarak; bankaların risk profilleri ile ilişkili bütünlük bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejileri bulunması ile bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini oluşturmalarını talep etmektedir.

İkinci Yapısal Blok, Garanti Bankası, risk yönetimi ve denetim süreçlerine önemli düzeyde etkide bulunmuştur. Söz konusu yapısal bloğa uyum için; Garanti Bankası'nca "Yönetim Kurulu'nun ve Üst Düzey Yönetimin gözetimi ve denetimi kapsamında"; alınan riskler için Banka genelinde R.M.D. limitleri tahsis edilerek, kredi riski ve piyasa riski için, Banka'nın risk alma kapasitesi ve limitler Yönetim Kurulu kararı ile oluşturulmuştur.

Risklerin değerlendirilebilmesi için gerekli yapının kurulması, organizasyonel ve sistemsel olarak gerçekleştirilmiştir. Organizasyonel olarak Banka genelinde Üst Düzey Risk Komitesi ve bu komiteye bağlı alt komiteler oluşturulmuş, risklerin anlık olarak takibi ile limit aşımalarında uygulanacak prosedürler tesis edilmiştir.

Yazılı politika ve prosedürlerin tüm banka içinde benimsenmesini sağlamak için muhtelif eğitim programları geliştirilmiş, politika ve prosedürlere uyumun kontrolü Teftiş Kurulu Başkanlığı ile İç Kontrol Merkezi'nin sorumluluğuna verilmiştir.

Banka genelinde iç kontrol yapısı, Yönetim Kurulu'na bağlanması sağlanarak organizasyonel yönden güçlendirilmiştir.

3.5.1.3. Üçüncü Yapısal Blok Kapsamındaki Etkiler

Üçüncü Yapısal Blok bankaları daha açık ve şeffaf olmaya teşvik etmekte ve bir dizi kamuyu bilgilendirme yükümlülüğü getirmektedir. Kamuya bilgilendirme yapılırken, bilgilendirme sürecinde iç kontrol mekanizmasının kurulmasını şart koşmaktadır.

Söz konusu Yapısal Blok, Garanti Bankası'nı risk yönetimi sistemlerini geliştirme konusunda aksiyon almasına neden olmaktadır. Banka genelinde maruz kalınan riskler, sermaye yeterliliği ve risk değerlendirme sürecinin gerek risk yönetimi gerekse Banka iç kontrol birimleri tarafından (İç Kontrol Merkezi ve Teftiş Kurulu Başkanlığı) incelenerek değerlendirilmesine imkan tanımaktadır.

Üçüncü Yapısal Blok, İç Kontrol birimlerinin Banka genelinde M.I.S. sistemi ve raporlama yapısını düzenli olarak gözden geçirerek, Banka üst yönetimine giden bilgi akışının sağlıklılığını test etmesini sağlamıştır. Banka genelinde maruz kalınan risklerin, M.I.S. sistemine kaydedilmesi ve aksiyon alınması, Banka varlıklarının korunması açısından elzem öneme sahip olup, Basel II kapsamında bu alanlarda politika ve prosedürlerin oluşturulması sağlanmıştır.

Bankanın, maruz kalınan riskleri periyodik olarak kamuya açıklaması, risk yönetiminin tesis edilmesini ve istenilmeyen ölçüde yüksek risk alınmasını önleyici tedbirlerin alınmasına da imkan sağlamıştır.

Banka genelinde, açıklanacak bilgileri belirlemek için kullanılan yaklaşım ve bilgilendirme süreci üzerindeki iç kontrol mekanizmasını tanımlayan, Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış resmi bilgilendirme politikası mevcut olmayıp, Üçüncü Yapısal Blok, söz konusu kararın alınarak, kamuyu bilgilendirme sürecinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.

3.5.2. Kredi Faaliyetlerine Etkisi

2008 yılında Standart Yöntem’le kredi riski için sermaye yeterliliği hesaplanmaya başlanacak olup, kredi müşterilerine ayrılması gereken sermaye tespit edilirken, borçlunun dış derecelendirme kuruluşları (S&P, Moody’s vb) tarafından verilmiş ratingi kullanılacaktır. Eğer rating notu mevcut değilse, borçlunun riski %100 RA (risk ağırlığı) tabi olacaktır. Türk firmalarının büyük çoğunluğunun rating notu bulunmamaktadır. Türkiye’deki firmaların ülke ratinginin üzerinde derecelendirilmesi beklenmemektedir. BB- ratingi altında derecelendirilen firmaların risk ağırlığı (RA) ise %150 olmaktadır.

Sermaye yeterlilik oranının standart yöntemlerle hesaplanacağı 2008 yılına ait dönemde perakende sektöründe büyümek, sermaye yeterliliği açısından daha avantajlı olacaktır (Tablo 19).

Tablo 19: Sermaye Yeterlilik Karşılaştırması

Krediler	Mevcut Sermaye Yeterlilik Rasyosu	Basel II Standart Yöntem
Kurumsal portföy	%100 RA	Derecelendirilmemiş %100 RA
Perakende portföy	%100 RA	%75 RA
İkamet amaçlı g.menkul ipoteği karşılığı krediler	%50 RA	%35 RA
Taahhütler - Kredi Kart Limit Boşlukları	%50 RA	1 yıldan kısa %15 RA, 1 yıldan uzun %37,5 RA

*Teminatsız krediler, RA= Risk Ağırlığı

Kaynak: Garanti Bankası Risk Yönetimi Müdürlüğü, Basel II Raporu, 2005

Teminatsız gayri nakdi krediler daha fazla sermaye gereksinimi doğurmaktadır (Tablo 20). Gayri nakdi kredi kullanan firmalar için daha fazla yasal sermaye gereksinimi ortaya çıkacak, maliyetler artarak limitler daralabilecektir. Nakdi krediler açısından perakende portföyünde olan tüm sektörler aynı avantaja sahiptir. Gayri Nakdi krediler daha fazla sermaye gereksinimi doğurduğu için bu tür kredi ile çalışan sektörler, finansman sağlamakta göreceli olarak daha olumsuz etkilenecektir.

Tablo 20: Gayrinakdi Krediler İçin Sermaye Yeterlilik Karşılaştırması

Krediler	Mevcut Sermaye Yeterlilik Rasyosu	Basel II Standart Yöntem
Geçici ve Kesin Teminat Mektubu	%20 RA	%100 RA
Bir Yıldan Az Vd.Akreditifler	%20 RA	
Diğer Akreditifler ve Teminat Mektupları	%50 RA	
Banka Kabulleri	%100 RA	

Kaynak: Garanti Bankası Risk Yönetimi Müdürlüğü, Basel II Raporu, 2005

Garanti Bankası verilerine göre teminatlar açısından;

- ✓ Açık teminat ile çalışılan, özellikle finans ve dış ticaret, teknoloji/bilişim gibi sektörler ve
- ✓ Yoğun olarak kefalet teminatı ile çalışılan, özellikle inşaat/taahhüt, demir çelik ve diğer metaller gibi sektörler,

kredi alırken söz konusu teminatlar hesaplamada dikkate alınmadığı için, göreceli olarak olumsuz etkilenebilecektir.

Sermaye yeterlilik rasyosu 2009 ve sonrasında gelişmiş yöntemler ile hesaplanmaya başlanacaktır. Banka, rating notu düşük bir firma için daha çok risk

taşıyacak ve daha çok sermaye ayırmak durumunda kalacaktır. Bir müşteri, gelişmiş yöntemi kullanan iki bankanın farklı derecelendirme sistemleri nedeniyle farklı değerlendirilip, farklı ürün ve fiyat seçenekleri alabilecektir.

Ratingi iyi olan ve güçlü teminat sağlayan firmalar Banka için avantaj yaratacaktır. Dolayısıyla da bundan göreceli olarak daha düşük maliyetli kredi sağlayacak firmalar avantajlı çıkacaktır.

Kredilendirme sürecinde ratingin önemi artacaktır. Rating notu düşük bir firma için Banka'nın daha çok risk taşıması, daha çok sermaye ayırması gerekmektedir. Dolayısıyla Bankalar ratingi yüksek firmalar ile çalışmayı tercih edeceklerdir.

3.5.2.1. Kredi Fiyatlarındaki Farklılaşmalar

Standart yöntemi kullanan bir banka ile gelişmiş yöntemi kullanan diğer bir bankanın kredi fiyatları farklılık gösterebilecektir.

Standart yöntemi kullanan iki bankanın KOBİ kredisi fiyatları, perakende portföylerinin büyüklüğüne göre farklılık gösterebilecektir.

Gelişmiş yöntemi kullanan iki bankanın farklı derecelendirme sistemleri nedeniyle aynı müşteriye verdikleri kredi fiyatları farklı olabilecektir

3.5.2.1.1. Basel II Standart Yöntem Kredi Fiyatlaması

“Kredi Fiyatı= Fonlama fiyatı + Risk primi + Sermaye primi + Operasyonel maliyet” formülüyle hesaplanmaktadır. Sermaye primi; firmanın türüne (ör. Kurumsal, KOBİ), kredi ve teminatın türü ve tutarına, firmanın dış ratingine göre değişmektedir.

Tablo 21: Standart Yöntemle Kredi Fiyatlaması Örneği

	A Firması –Rate Edilmemiş KOBİ	B Firması – Rate edilmemiş KOBİ	C Firması – A ratingli KOBİ
Risk	500.000.- YTL	1.000.000.-YTL	2.000.000.-YTL
Teminat	500.000.-YTL karşılığı Çek/Senet	750.000.-YTL mevduat	Ortak veya grup şirketi kefaleti
Risk Ağırlığı	%75 Kobi Perakende (Krd.Bky < 1 mio €)	%75 Kobi Perakende (Krd.Bky < 1 mio €)	A Ratingi için %50Kobi Kurumsal (Krd.Bky > 1 mio €)
Yasal Sermaye	30.000.-YTL (500.000 * %75 * %8)	15.000.-YTL (250.000*%75*%8)	80.000.-YTL (2.000.000*%50*%8)
Kredi Faizi	SCH + Opr.Mly.+%2	SCH+Opr.Mly.+%1	SCH+Opr.Mly.+%4

Kaynak: Garanti Bankası Risk Yönetimi Müdürlüğü, Basel II Raporu, 2005

3.5.2.1.2. Basel II Gelişmiş Yöntem Kredi Fiyatlaması

Kredi fiyatı, “Fonlama Maliyeti + Beklenen Zarar + (Sermaye Maliyeti – Sermaye Getirisi) + Operasyonel Maliyet” formülüyle hesaplanmaktadır.

Beklenen Zarar ise “Temerrüt Olasılığı (PD) * Temerrüt Halinde Kayıp Oranı (LGD) * Kredi Tutarı” yöntemiyle belirlenmektedir.

Sermaye maliyeti ile sermaye getirisi ise aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır:

Sermaye Maliyeti – Sermaye Getirisi= [Hurdle Rate (Sermayedarın sermaye üzerinden elde etmek istediği getiri oranı) – Risk Free Rate (Risksiz getiri oranı)] * EC (Ekonomik sermaye)

Gelişmiş Yöntem’e göre kredi fiyatlaması örneği Tablo 22’de listelenmiştir. Firmanın ratinginin “düşük” olması o firmaya kredi verilmeyeceğini göstermemektedir. Ratingin düşük olması kredinin faizini, kredi türünü/limitini ve teminat yapısını etkileyecektir. Banka firmaya vereceği kredinin faizini aldığı riske göre belirleyecektir.

Tablo 22: Gelişmiş Yöntemle Kredi Fiyatlaması Örneği

	A Firması –Rating 1	B Firması –Rating 17
Kredi Riski	USD 1.300.000.-	USD 1.300.000.-
Beklenen Zarar	USD 633.- (%0,05)	USD 59.020.- (%4,54)
Ekonomik Sermaye	USD 26.892.- (%2,07)	USD 162.111.-(%12,47)
Kredi Faizi	SCH+Opr.Mly.+%0,06	SCH+Opr.Mly.+%4,60

Kaynak: Garanti Bankası Risk Yönetimi Müdürlüğü, Basel II Raporu, 2005

Ratingi aynı olan firmalar arasında; Küçük firmalar (Kobi'ler) ve toplam riski 1 mio EUR'un altında olan firmalar, daha düşük faizle borçlanabilecektir.

3.5.3. Mali Tablolara Etkisi

Basel II kriterlerinin Garanti Bankası'nın mali tablolarına olan etkisi, yurtdışı borçlanmalar, menkul kıymetler ve sermaye yeterlilik oranı baz alınarak değerlendirilmiştir.

3.5.3.1 Yurtdışı Borçlanmalar

Basel I uzlaşısında; Türk bankalarının riski %20 risk ağırlığında değerlendirilmektedir (O.E.C.D. ülke kriteri). Basel II standart yöntem ile birlikte; Türk Bankalarının rating notu dikkate alınacaktır. Türk Bankalarının rating notunun ülke ratingi ile sınırlı (BB-) olduğu düşünüldüğünde, risk ağırlıkları %100 olacaktır.

Yasal sermaye yeterliliği çerçevesinde yurtdışından kaynak sağlanırken, kaynak maliyeti artıp, limitler daralabilecektir. Ancak Uluslararası bankaların, borç verirken yasal sermayeden ziyade ekonomik sermayelerini dikkate almaları nedeniyle, O.E.C.D. kriterinin kaldırılmasının yurtdışı kaynak maliyetini artıcı etkisinin sınırlı olacağı beklenmektedir.

3.5.3.2. Menkul Kıymetler

Basel I uzlaşısında; YP Kamu kağıtları %0 risk ağırlığında değerlendirilmektedir. Basel II standart yöntem ile birlikte; YP Kamu kağıtları Türkiye'nin rating notu gereği %100 risk ağırlığında değerlendirilecektir. Garanti Bankası'nın, Türk hazinesinin ihraç ettiği Eurobond portföyü için bulundurması gereken sermaye miktarı artacaktır.

3.5.3.3. Sermaye Yeterlilik Oranı

Garanti Bankası S.Y.O. (sermaye yeterlilik oranı)'sini olumsuz etkileyen konular tüm sektörle paralellik arz etmekte olup, ana faktörler aşağıda özetlenmiştir;

- ✓ **YP cinsi kamu sektörü riskleri;** Menkul Kıymetler ve T.C.M.B. hesapları mevcut rasyoda %0 RA, yeni yöntem % 100 RA'da hesaplanmaktadır.
- ✓ **Gayri Nakdi krediler;** Mevcut rasyoda, akreditifler için vade; teminat mektupları için mektup tipi önemlidir - maksimum. %50 RA'da değerlendirilmektedir. Yeni yöntemde müşteri ratingi dikkate alınacağından, riskin büyük çoğunluğu % 100 RA'na girmektedir.

Sektör için B.D.D.K. tarafından yapılan Senaryo Analizi'ne göre, %28,84 olan sermaye yeterlilik oranı, standart yöntemlerin kullanılması durumunda sermaye yeterlilik oranını %16,87'e düşürmektedir.¹⁴⁷ Mevcut ülke ratingi (BB-) ile sektör genelinde Basel II sermaye yeterlilik rasyosu 30/06/2003 verileri ile %16.87 olarak hesaplanmakla birlikte, Türkiye'nin rating notunun BBB olması durumunda sermaye yeterlilik rasyosunda iyileşme olacaktır. QIS çalışmasına göre rasyoda 2 puanlık bir artış görülmektedir (%18.79).

¹⁴⁷ B.D.D.K., Basel II Sayısal Etki Çalışması Değerlendirme Raporu, s.10

Sermaye yeterliliğinde düşüşün %96'lık bölümüne 4 ana alandaki artış yol açmakta olup bunlar; %66 ile menkul kıymet risk ağırlığı artışı, %12 ile T.C.M.B. hesabındaki risk ağırlığı artışı, %11 ile gayri nakdi kredi risk ağırlığı artışı, ve %7 ile operasyonel risk için yeni hesaplama kaynaklanmaktadır. Nakdi kredi risklerinin Basel II standartlarına göre hesaplanması durumunda sermaye yeterliliğine düşürücü yönde etkisi %1 oranında olmaktadır.

3.6. Uygulama Sonuçları

Garanti Bankası'nın Basel II kapsamında gerçekleştirdiği uygulama değişiklikleri aşağıda belirtilmiştir;

- ✓ Banka bünyesinde Basel II'ye uyum çalışmalarını yönetmek amacıyla 2004 yılında "Basel II Yönlendirme Komitesi" kurulmuştur.
- ✓ Mevcut muhasebe ve M.I.S. sistemi, Basel II raporlamaları için -özellikle kredi riskine ait sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında, yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle Banka standart ve içsel yöntemlerle hesaplama için, yönetim bilişim sisteminin düzenlenmesine öncelik vermiş ve veri tabanının Basel II normlarına uygun hale getirilmesi sağlanmıştır.
- ✓ Garanti Bankası'nın 2009 yılında gelişmiş içsel derecelendirme yöntemiyle kredi riskini hesaplayabilmesi için, kredi riskine ilişkin içsel modellerini kurması ve bu modele ait sonuçları veritabanında biriktirmesi gerekmektedir. Garanti Bankası'nda bu kapsamda "risk rating" projesi başlatılmıştır. Bankanın kredi riskinin ölçülmesi amacıyla tamamlanan proje kapsamında belli bir örneklem üzerinden beklenen zarar, beklenmeyen zarar ve ekonomik sermayenin hesaplanması gerçekleştirilmiştir.
- ✓ Operasyonel risk hesaplamasının ileri ölçüm yöntemleri ile yapılabilmesi için ise Garanti Bankası'nca Basel II ile uyumlu risk matrisi oluşturulmuş ve veri biriktirilmeye başlanmıştır. Mevcutta manuel olarak yürütülerek excel'e

kaydedilen bu çalışmada, toplanan ham verinin Banka sisteminden elde edilebilmesi için ise sistem ve yazılım geliştirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

- ✓ Piyasa riski hesaplamasına ilişkin olarak ise, Garanti Bankası Basel II uygulamasına geçişte ileri yöntemlerle hesaplama yapabilecek yapıda olup, 2002 yılından bu yana kullanılan riske maruz değer modelininin ürettiği sonuçlar ölçüm yöntemi olarak baz alınacaktır.
- ✓ Garanti Bankası'nca İkinci Yapısal Blok'a uyum için "Yönetim Kurulu'nun ve Üst Düzey Yönetimin gözetimi ve denetimi kapsamında"; alınan riskler için Banka genelinde riske maruz değer limitleri tahsis edilerek, kredi riski ve piyasa riski için, Banka'nın risk alma kapasitesi ve limitler Yönetim Kurulu kararı ile oluşturulmuştur.
- ✓ Üçüncü Yapısal Blok'a uyum gereği, bankalar açıklamaların uygunluğunu değerlendiren bir sürece sahip olmalıdır. Garanti Bankası'nda kamuya açıklanan bilgiler, açıklamadan önce Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından bilgilerin doğruluğu kriteri baz alınarak değerlendirilmeye başlanmış olup, ikili kontrol yapılarak, kamuya açıklanan bilgilerin doğruluğu güvence altına alınmıştır.

SONUÇ

Basel II kriterlerinin Türk Bankacılık sisteminin risk yönetimi ve denetim süreçlerine getirdiği büyük değişiklikler mevcuttur.

Türk Bankacılığı'nın Basel II öncesi mevzuat açısından mevcut risk yönetimi, ağırlıklı olarak Bankalar Kanunu ve B.D.D.K.'nin yayınlamış olduğu yönetmeliklere istinaden gerçekleştirilmektedir.

Bankalar Kanunu uyarınca, Bankaların denetim komitesi oluşturması, İç Kontrol-Risk Yönetimi ve İç Denetim sistemleri kurması, doğru bilgi üreten muhasebe sistemi kurması zorunlu tutulmuştur. Sermaye yeterliliği ve likidite yeterliliğine yönelik koşullar belirtilerek, tesis edilen kredilerle ilgili sınırlamalar ve genel kredi karşılıklarının uygulanması şart koşulmuştur.

Krediler ile ilgili olarak getirilen kontroller; kredi açma yetkisinin Yönetim Kurulu'nda olması ve bankaların krediler nedeniyle maruz kalınacak riskleri ölçerek karşı tarafın mali gücünü düzenli olarak analiz ederek izlemesi alanlarından oluşmaktadır.

Bu çerçevede Bankalar Kanunu uyarınca, bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullanılabilecek kredilerin özkaynaklara oranı sınırlanmış ve bankaların tesis etmiş oldukları krediler ile ilgili genel kredi karşılığı, tahsilinde problem yaşanan krediler için ise özel karşılık ayrılması hükme bağlanmıştır.

B.D.D.K. tarafından risk yönetimi ve iç denetim alanında; 08.02.2001 tarihinde "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik" yayınlanmış ve bankaların iç denetim ve risk yönetimi sistemlerine ilişkin gerçekleştirmeleri gereken faaliyetler belirtilmiştir.

Keza Bankalar Kanunu'nda belirtilen sermaye yeterliliği uygulamasına ilişkin olarak 01.03.2003 tarihinde "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" yayımlanmış ve bankaların üstlendikleri risklere istinaden tutmaları gereken sermayeler belirtilmiştir.

Bankaların kur riski, 19.02.2006 tarihli "Yabancı Para Net Genel Pozisyon / Özkaynak Standart Oranının Bankalarca Konsolide ve Konsolide Olmayan Bazda Hesaplanması ve Uygulanması Hakkında Yönetmelik" uyarınca sınırlandırılarak bankaların döviz varlık ve yükümlülükleri arasında dengelerin kurulması öngörülmüştür.

Bankalar Kanunu ve ilgili mevzuatın öngördüğü koşullar dışında, bankalar risk yönetim ve denetim faaliyetleri için banka içi uygulamalar da geliştirmişlerdir.

Faiz oranı riskine ilişkin olarak varlıkların, yükümlülüklerin ve bilanço dışı kalemlerin faize duyarlılığı haftalık Aktif-Pasif Komitesi toplantılarıyla piyasadaki gelişmelerin de dikkate alınmasıyla değerlendirilmekte ve duyarlılık analizleri gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca, nakit akış projeksiyonu, durasyon ve fark analizi gibi geleneksel risk ölçüm yöntemleri de kullanılmaktadır. Likidite riskinden korunmak amacıyla aktif ve pasif kalemlerin kalan vadelerine göre listelenmesi yapılarak, net likidite açığı takip edilmekte, piyasa dalgalanmaları neticesinde ortaya çıkabilecek likidite ihtiyacının eksiksiz bir biçimde sağlanabilmesi amacıyla likit değerler muhafaza etmektedirler.

Maruz kalınan operasyonel risklerin önlenmesi ve azaltılabilmesi için bankalar faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı politika ve prosedürler belirlemekte, bünyelerindeki Teftiş Kurulu Başkanlığı ve İç Kontrol Merkezi aracılığıyla periyodik olarak, sözkonusu politika ve prosedürlere Banka genelinde uyumun kontrolünü yaptırırlar.

Kredi riskine ilişkin olarak, bankalar kredi politikalarını belirleyerek, bu politikalar çerçevesinde müşterilerinin kredi değerliliğini analiz etmekte ve kredinin türüne göre teminat almaktadırlar. Ayrıca, kredi müşterilerini periyodik olarak takip ederek finansal durumlarını gözden geçirmekte, bozulma görülmesi durumunda ek teminat alınması veya kredinin geri çağrılmasına uygulamasına gitmektedirler.

Yukarıda belirtilen uygulamalar ile Türk bankaları risk yönetimi ve denetim faaliyetlerini gerçekleştirerek risklerini yönetmektedirler.

Basel II kriterlerinin Türk Bankacılığı'na olan katkıları incelendiğinde; Basel II düzenlemesinin Birinci Yapısal Blok kapsamında sermaye yeterlilik oranı hesaplanırken, operasyonel risklerin de hesaplamaaya dahil edilmesi uygulamasına gidildiği, keza kredi riski için sermaye yeterliliği hesaplanırken yeni metodlarla ölçüm yapılmasına imkan tanındığı gözükmektedir.

Mevcut sermaye yeterlilik oranı hesabında sadece kredi riski ile piyasa riski ölçülürken ve kredi riski ağırlıklı olarak müşterilerden alınan teminatlara istinaden oluşturulurken, yeni sermaye yeterlilik oranı hesabında, piyasa riskinin riske maruz değer modelleri ile, kredi riskinin ise müşterinin kredi değerliliği baz alınarak içsel modellerle ölçümüne gidilmesi, Türk Bankacılık sisteminin maruz kaldığı riskin ölçümünü daha hassas yapmasına imkan vermektedir.

Basel II düzenlemesi banka yönetimine, banka faaliyetlerinin risklerini etkin olarak yönetmek ve kötü şartlara karşı yeterli finansal kaynakları sağlamak sorumluluklarını yüklemektedir. Bu nedenle sözkonusu düzenlemenin Türk Bankaları'nda risk kültürünün yerleşmesi açısından teşvik edici ve zorlayıcı etkileri olacaktır.

Birinci Yapısal Blok içerisinde risk alanları ile ilgili hesaplama yöntemi olarak basit ve kapsamlı ileri ölçüm yöntemleri bulunmaktadır. Basit yöntemlerin uygulanması durumunda Bankalar, bünyelerinde gerekenden fazla sermaye bulundurmamak durumunda kalabileceklerdir. Basit yöntemlerin riske duyarlılıklarının

az olması sebebiyle böyle bir uygulamaya gidilmekte olup, bu durum risk yönetiminde kapsamlı ileri ölçüm yöntemlerini kullanma açısında teşvik edici olmakta ve Türk Bankacılığı'nın risk ölçüm modellemesi yapmasına imkan tanımaktadır.

Türk Bankacılık sistemi'nde sermaye yeterlilik oranı hesaplanırken, operasyonel risk ölçümüne ilişkin herhangi bir düzenleme mevcut olmayıp, yeni düzenleme ile birlikte Türk Bankaları'nın sermaye yeterlilik oranlarını hesaplayabilmeleri için operasyonel riske yönelik ölçüm yöntemleri kullanmaları gerekecektir.

Bankaların operasyonel riskler için ölçüm yapmaya başlamasıyla, faaliyet alanlarındaki maruz kalınan risklere göre tedbir alınabilecek ve bankaların operasyonel risklere karşı çok daha fazla güvenilir bir yapı kurmalarına yönelik gelişim yaşanacaktır.

İkinci Yapısal Blok Türk bankaları'na; içsel değerlendirme süreçlerinin ve risk yönetme kabiliyetlerinin geliştirilmesi, sermaye hedeflerinin belirlenmesi ve asgari sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye bulundurulması alanlarında yükümlülükler getirmektedir.

Ulusal Denetim Otoritesi olan B.D.D.K.'ya ise; bankaların içsel değerlendirme süreçlerinin yeterliliğinin değerlendirilmesi, süreçlerin geliştirilmesine katkıda bulunması, önleyici denetim, düzeltici tedbirlerin alınması, bankaların risk yönetim kabiliyetlerinin geliştirilmesinin teşvik edilmesi, Birinci ve Üçüncü Yapısal Blok'lardan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesinin sağlanması konularında sorumluluklar yüklemektedir.

İkinci Yapısal Blok sonucu, Türk bankaları, maruz kalınan risklerin tanımlanmasına, iç kontrol ve denetim sistemi tarafından piyasa koşullarında ve bankanın çeşitli pozisyonlarında meydana gelen değişikliklere göre maruz kalınan riskin periyodik olarak gözden geçirilmesine, ekonomik ve yasal sermaye ihtiyacının

sorumlu üst yönetime periyodik olarak raporlanmasına ilişkin süreçlerini geliştirmişlerdir.

Keza sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi kapsamında bankalar, periyodik nitelikli risk raporu hazırlanması, pozisyonlara ilişkin senaryo ve stres testleri uygulanması, kullanılan modellerin performansının ölçümüne yönelik geriye dönük testler yapılması suretiyle değerlendirme yapılması çalışmalarına başlamışlardır.

İkinci Yapısal Blok, bankaları; sermaye düzeylerini değerlendirme ve yönetme konusunda daha kapsamlı plan hazırlama konusunda teşvik etmektedir. Sözkonusu yapısal blok ile, geleceğe dönük ve bankanın riski yönetme kabiliyetine odaklanan bir denetim yaklaşımı getirilmekte olup, Türk Bankacılık sistemi, risk odaklı denetimin etkin olarak uygulanması aşamasına geçiş sağlayacaktır.

Üçüncü Yapısal Blok olan piyasa disiplini ile Türk Bankalarının kamuya açıklamaları gereken hususları netleştirilmekte ve bu açıklamaların kapsamı, şekli ve sıklığı ortaya konmaktadır.

Üçüncü Yapısal Blok sonucu Türk bankalarının, yönetim kurullarınca onaylanmış, resmi bir kamuyu aydınlatma politikaları oluşturmaları gerekecek olup, bu durum piyasadaki şeffaflığın artmasına katkıda bulunacaktır.

Kamuya bilgilendirme yapılırken, bilgilendirme sürecinde iç kontrol mekanizmasının kurulması şart koşulmakta olup, bankalar genelinde M.I.S. sistemi ve raporlama yapılarının ve bilgi akışının sağlamlılığının düzenli olarak kontrolü uygulamaları geliştirilmesine imkan tanıyacaktır.

Bankaların, maruz kalınan riskleri periyodik olarak kamuya açıklaması, risk yönetiminin tesis edilmesini ve istenilmeyen ölçüde yüksek risk alınmasını önleyici tedbirlerin alınmasına da imkan sağlayacaktır.

Basel II düzenlemelerinin Türkiye’de uygulanmasına ilişkin geçiş takvimi B.D.D.K. tarafından açıklanmıştır. Bu açıklamaya göre Ağustos 2007 tarihinden itibaren hem Basel I hem de Basel II çerçevesinde sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanması ve B.D.D.K.’ya gönderilmesi uygulamasına başlanacaktır. Ocak 2008 tarihinde Basel II uygulaması yürürlüğe girecektir (Kredi ve Op. Riskler Standart Yaklaşım, Piyasa Riski İleri Yöntem ile). Ocak 2009 tarihinde ise Kredi Riski ve Operasyonel Risk için İleri Yaklaşımların kullanılmaya başlanması planlanmaktadır.

Garanti Bankası’nın Basel II’ye uyum süreci çalışmalarını içeren ve B.D.D.K.’nın Basel II yol haritası ile uyumlu olarak hazırlanan, Yönetim Kurulu kararınca; 2008 yılında kredi ve operasyonel riskler için standart yöntem ve piyasa riski için gelişmiş yöntem ile, 2009 yılında ise kredi ve operasyonel riskler için de gelişmiş yöntemler kullanılarak Basel II’ye geçiş öngörülmüştür.

Banka bünyesinde Basel II’ye uyum çalışmalarını yönetmek amacıyla 2004 yılında “Basel II Yönlendirme Komitesi” kurulmuştur.

Mevcut muhasebe ve M.I.S. sistemi, Basel II raporlamaları için -özellikle kredi riskine ait sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında, yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle standart ve içsel yöntemlerle hesaplama için, yönetim bilişim sisteminin düzenlenmesine öncelik verilmiş ve Banka veri tabanını Basel II normlarına uygun hale getirilmesi sağlanmıştır.

Garanti Bankası’nın 2009 yılında gelişmiş içsel derecelendirme yöntemiyle kredi riskini hesaplayabilmesi için, kredi riskine ilişkin içsel modellerini kurması ve bu modele ait sonuçları veritabanında biriktirmesi gerekmektedir. Garanti Bankası’nda bu kapsamda “risk rating” projesi başlatılmıştır.

Bankanın kredi riskinin ölçülmesi amacıyla tamamlanan proje kapsamında belli bir örneklem üzerinden beklenen zarar, beklenmeyen zarar ve ekonomik sermayenin hesaplanması gerçekleştirilmiştir.

Operasyonel risk hesaplamasının ileri ölçüm yöntemleri ile yapılabilmesi için ise Garanti Bankası'nca Basel II ile uyumlu risk matrisi oluşturulmuş ve veri biriktirilmeye başlanmıştır. Mevcutta manuel olarak yürütülerek excel'e kaydedilen bu çalışmada, toplanan ham verinin Banka sisteminden elde edilebilmesi için ise sistem ve yazılım geliştirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

Piyasa riski hesaplamasına ilişkin olarak ise, Garanti Bankası Basel II uygulamasına geçişte ileri yöntemlerle hesaplama yapabilecek yapıda olup, 2002 yılından bu yana kullanılan riske maruz değer modelininin ürettiği sonuçlar ölçüm yöntemi olarak baz alınacaktır.

Garanti Bankası'nca İkinci Yapısal Blok'a uyum için "Yönetim Kurulu'nun ve Üst Düzey Yönetimin gözetimi ve denetimi kapsamında"; alınan riskler için Banka genelinde riske maruz değer limitleri tahsis edilerek, kredi riski ve piyasa riski için, Banka'nın risk alma kapasitesi ve limitler Yönetim Kurulu kararı ile oluşturulmuştur.

Risklerin değerlendirilebilmesi için gerekli yapının kurulması, organizasyonel ve sistemsel olarak gerçekleştirilmiştir. Organizasyonel olarak Banka genelinde Üst Düzey Risk Komitesi ve bu komiteye bağlı alt komiteler oluşturulmuş, risklerin anlık olarak takibi ile limit aşımalarında uygulanacak prosedürler tesis edilmiştir.

Üçüncü Yapısal Blok'a uyum gereği, bankalar açıklamaların uygunluğunu değerlendiren bir sürece sahip olmalıdır. Garanti Bankası'nda kamuya açıklanan bilgiler, açıklamadan önce Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından bilgilerin doğruluğu kriteri baz alınarak değerlendirilmeye başlanmış olup, ikili kontrol yapılarak, kamuya açıklanan bilgilerin doğruluğu güvence altına alınmıştır.

Ülkemizde bankaların kamuya yapacakları açıklamalar B.D.D.K.'nın Muhasebe Uygulama Yönetmeliği'ne ilişkin 17 sayılı tebliği ile düzenlenmektedir. Mevcut düzenleme, Basel II Üçüncü Yapısal Blok'un gerektirdiği detayda kamuya bilgi açıklama standardına sahip değildir. Garanti Bankası ilgili tebliğ uyarınca

kamuyu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmekle birlikte, Basel II uyum komitesi tarafından uluslararası bankaların faaliyet raporları gözden geçirilerek, 2005 yıl sonu faaliyet raporunun söz konusu kamuyu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi için, risk yönetimi ve organizasyonu konusunda detay bilgiler verilmiştir.

Garanti Bankası'nda Basel II'ye uyum konusunda yukarıda bahsedilen değişikliklerin yapılması sonucunda, Basel II kriterlerinin Garanti Bankası'nın risk yönetimi ve denetim süreçlerine etkisi aşağıda belirtilmiştir;

- Kredi riski kapsamında; risk rating modeli oluşturularak, Bankanın mevcut müşterilerinin temerrüt oranı, temerrüt halinde kayıp datalarını istatistiki olarak takip ederek, Bankanın Risk Yönetimi Müdürlüğü'nün kredi riskini yönetme (takip ve raporlama olarak) imkanları artırılmıştır.
- Banka genelinde kredi riski, riske maruz değer yaklaşımı ile limit konularak ve rating yaklaşımı ile izlenmeye başlanmış olup, Garanti Bankası'nın risk yönetimi faaliyetleri açısından, mevcut durum, üstlenilen riskin hesaplanmasını ve karşılık ayrılmasına imkan tanımaktadır.
- Operasyonel Risk kapsamında; Banka genelinde operasyonel risk ile ilgili herhangi bir model veya veri tabanı, Basel II öncesinde mevcut değildir. Gelişmiş yaklaşımların kullanımına başlanması ile, Garanti Bankası maruz kalabileceği operasyonel riskleri, veritabanındaki kayıp dataları sonucu modelleyerek, yasal ve ekonomik sermaye ayırabilecektir.
- Operasyonel risk veri tabanındaki kayıp datalarına istinaden iç kontrol birimleri (İç Kontrol Merkezi ve Teftiş Kurulu Başkanlığı), süreçlerde operasyonel kayıp yaratan noktaları tespit ederek, önlem alınmasına sağlayabileceklerdir.
- Piyasa Riski kapsamında; Garanti Bankası, 2002 yılından bu yana -Basel II kriterlerinden önce, alım-satım riskleri için R.M.D. modelleri kullanmaktadır. Aktif-pasif riski için ise, Deloitte & Touche ile birlikte 2002 yılında

gerçekleştirilen aktif-pasif yönetimi (APY) projesi ile, excel visual basic yardımıyla, A.P.Y. modeli oluşturulmuştur. Dolayısıyla, Basel II kriterlerinin Basel II kapsamında Garanti Bankası risk yönetimine önemli düzeyde etkisi bulunmamaktadır.

- İkinci Yapısal Blok, Garanti Bankası, risk yönetimi ve denetim süreçlerine önemli düzeyde etkide bulunmuştur. Söz konusu yapısal bloğa uyum için; Garanti Bankası'nca "Yönetim Kurulu'nun ve Üst Düzey Yönetimin gözetimi ve denetimi kapsamında"; alınan riskler için Banka genelinde R.M.D. limitleri tahsis edilerek, kredi riski ve piyasa riski için, Banka'nın risk alma kapasitesi ve limitler Yönetim Kurulu kararı ile oluşturulmuştur.
- Risklerin değerlendirilebilmesi için gerekli yapının kurulması, organizasyonel ve sistemsel olarak gerçekleştirilmiştir. Organizasyonel olarak Banka genelinde Üst Düzey Risk Komitesi ve bu komiteye bağlı alt komiteler oluşturulmuş, risklerin anlık olarak takibi ile limit aşımalarında uygulanacak prosedürler tesis edilmiştir.
- Yazılı politika ve prosedürlerin tüm banka içinde benimsenmesini sağlamak için muhtelif eğitim programları geliştirilmiş, politika ve prosedürlere uyumun kontrolü Teftiş Kurulu Başkanlığı ile İç Kontrol Merkezi'nin sorumluluğuna verilmiştir.
- Üçüncü Yapısal Blok, Garanti Bankası'nı risk yönetimi sistemlerini geliştirme konusunda aksiyon almasını teşvik etmiştir. Banka genelinde maruz kalınan riskler, sermaye yeterliliği ve risk değerlendirme sürecinin gerek risk yönetimi gerekse Banka iç kontrol birimleri tarafından (İç Kontrol Merkezi ve Teftiş Kurulu Başkanlığı) incelenmeye başlanmıştır.
- Bankanın, maruz kalınan riskleri periyodik olarak kamuya açıklaması, risk yönetiminin tesis edilmesini ve istenilmeyen ölçüde yüksek risk alınmasını önleyici tedbirlerin alınmasına da imkan sağlamıştır.

- Banka genelinde, açıklanacak bilgileri belirlemek için kullanılan yaklaşım ve bilgilendirme süreci üzerindeki iç kontrol mekanizmasını tanımlayan, Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış resmi bilgilendirme politikası mevcut olmayıp, Üçüncü Yapısal Blok, söz konusu kararın alınarak, kamuyu bilgilendirme sürecinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç olarak Basel II kriterleri, Türk Bankaları'nın risk yönetimi ve denetim süreçlerini temelden etkileyecek düzeyde yeni bir yaklaşım sunarak, bankaları maruz kaldıkları risklere karşı daha iyi bir risk yönetimi ve denetim yapısı oluşturmalarına imkan tanımaktadır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

BABUŞCU Şenol, “Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi”, Akademi Yayınları, Ankara 2005

BOLGÜN Evren, AKÇAY Barış, “Risk Yönetimi -Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları”, Scala Yayıncılık, 2.b. İstanbul 2005

AKGÜÇ Öztin, “Finansal Yönetim”, Avcıol Basım, İstanbul 1994

ALEXANDER Carol, “Operational Risk –Regulation, Analysis and Management”, Pearson Education, New York 2003

ERSAN İhsan, “Finansal Türevler”, Literatür Yayınları, 3.b. İstanbul 2003

MAKALELER-ARAŞTIRMALAR-RAPORLAR

AKSEL H.Kaan, “Finansal Kurumlarda Operasyonel Riskin Ölçümü”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 21, www.makalem.com, 01.12.2001

AKSEL H.Kaan, “Yeni Basel Anlaşması-Basel II”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 23, www.makalem.com, 01.11.2002

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik”, www.bddk.org.tr, 08.02.2001

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkındaki Yönetmeliğin Uygulanmasına İlişkin 1 Sayılı Tebliğ”, www.bddk.org.tr, 03.10.2001

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu, www.bddk.org.tr, Aralık 2004

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Yabancı Para Net Genel Pozisyon / Özkaynak Standart Oranının Bankalarca Konsolide ve Konsolide Olmayan Bazda Hesaplanması ve Uygulanması Hakkında Yönetmelik”, www.bddk.org.tr, 19.02.2006

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar”, www.bddk.org.tr, Temmuz 2004

YETİM Sedat, BALCI Aşlı, “Basel II Ulusal İnisiyatif Alanlarının Anlaşılmasına Yönelik Açıklayıcı Rehber”, B.D.D.K., Ekim 2005

KÜÇÜKÖZMEN Coşkun, “Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini”, B.D.D.K., 09.12.2004

YÜKSEL Ayhan, “Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı”, B.D.D.K., Aralık 2004

MAZIBAŞ Murat, “İkinci Yapısal Blok: Denetimsel Gözden Geçirme”, B.D.D.K., 08.12.2004

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik”, www.bddk.org.tr, 31.01.2002

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Üçüncü Yapısal Blok”, www.bddk.org.tr, Haziran 2004

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “İkinci Yapısal Blok”, www.bddk.org.tr, Haziran 2004

MAZIBAŞ Murat, “Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, B.D.D.K., Temmuz 2005

MAZIBAŞ Murat, “Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Risk Verilerine İlişkin Bir Değerlendirme”, B.D.D.K., Temmuz 2005

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Operasyonel Risk Veri Tabanı Modellemesi”, www.bddk.org.tr, Mart 2006

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu”, www.bddk.org.tr, 19.06.2006

YAYLA Münür, KAYA Yasemin, “Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci”, B.D.D.K., Mayıs 2005

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Basel II’ye Geçiş İlişkin Yol Haritası”, www.bddk.org.tr, 30.05.2005

YÜKSEL Ayhan, “Basel II’nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri”, B.D.D.K. , Ağustos 2005

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması – Türkçe Çevirisi”, www.bddk.org.tr, 14.10.2005

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Türk Bankacılık Sistemi Basel II 2.Anket Çalışması Sonuçları”, www.bddk.org.tr, Aralık 2005

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Türk Bankacılık Sistemi Basel II 1.Anket Çalışması Sonuçları”, www.bddk.org.tr, Temmuz 2005

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Bankalarda Operasyonel Risk Veri Tabanının Oluşturulması”, www.bddk.org.tr, Mart 2006

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik”, www.bddk.org.tr, 30.06.2001

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “5411 Sayılı Bankalar Kanunu”, www.bddk.org.tr, 01.11.2005

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, “Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 17 Sayılı Tebliğ”, www.bddk.org.tr, 22.06.2002

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “International Convergence of Capital Measurement and Capital Standarts-Basel Capital Accord”, www.bis.org, 01.07.1988

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “Pillar 3-Market Discipline”, www.bis.org, 31.05.2001

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “Overview of the New Basel Capital Accord”, Consultative Paper, www.bis.org, 29.04.2003

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “Implementation of Basel II: Practical Considerations”, www.bis.org, Temmuz 2004

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “Quantitative Impact Studies-3, Overview of Global Results”, www.bis.org, 05.05.2003

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “International Convergence of Capital Measurement and Capital Standarts – Basel II”, www.bis.org, Temmuz 2004

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks”, www.bis.org, Ocak 1996

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION, “An Internal Model-Based Approach to Market Risk Capital Requirements”, www.bis.org, Nisan 1995

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “Core Principles for Effective Banking Supervision”, www.bis.org, 23.06.2006

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “Framework for Internal Control Systems in Banking Organisations”, www.bis.org, Eylül 1998

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “Operational Risk”, www.bis.org, Aralık 2001

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “Operational Risk Management”, www.bis.org, Eylül 1998

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “Overview of the Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks”, www.bis.org, Ocak 1996

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “Regulatory Treatment of Operational Risk”, Working Paper No:8, www.bis.org, Eylül 2001

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk”, Publication No:91, www.bis.org, Temmuz 2002

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “The New Basel Capital Accord: An Explanatory Note”, www.bis.org, Ocak 2001

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION, “The Quantitative Impact Study for Operational Risk: Overview of Individual Loss Data and Lessons Learned”, www.bis.org, Ocak 2002